

Za hranicí všedních dnů

Napsal: Luděk Zlesák

Motto: „Vojna - kdo nepozná, neuvěří.
A kdo pozná, nikdy nezapomene.“

Úvod

Když mi bylo dvacet let, po dvou letech večerní školy, kdy jsem si dělal maturitu, měl jsem nastoupit na dvouletou základní vojenskou službu.

V té době jsem chtěl být velký spisovatel. Naučil jsem se psát na stroji.

Čtrnáct dnů před nástupem na vojnu jsem na kufříkovém psacím stroji přepsal oba dva díly Černých baronů od pana Švandrlíka. Díky tomu jsem se naučil a zdokonalil v psaní na stroji všemi deseti.

Za dobu základní dvouleté vojenské služby jsem pro svou schopnost psát na stroji všemi deseti, byl pozván na štáb, kde jsem přepisoval různé zprávy, a také jsem měl možnost jednou, možná dvakrát týdně, chodit na poštu, ven do civilu.

Dělal jsem si záznamy z toho, co jsem prožil a z toho, co jsme s klukama z roty zažili, s tím, že jednou tyto záznamy – prožitky vydám.

Posílal jsem útržky ze zápisníků, formou dopisů, domů a doma jsem si je třídil.

Tři roky po vojně jsem doma zážitky přepsal na mechanickém psacím stroji. Jsou to prožitky dle skutečných událostí.

Původně jsem tuto knihu nechtěl nikdy vydat!!!

Současně s knihou vychází i písničky od kluků z jediné kazety, kterou se mi podařilo zachránit.

Základní vojenská služba vykonána v letech 1986-1988.

Tuto knihu věnuji svému kámošovi z vojny Luboru Tyliščákovi,
kulturistovi a prima chlapovi.

In memoriam

Tuto knihu věnuji svému veliteli roty z Liberce Karlu Jirouškovi, prima
chlapovi, který mě nikdy nepodrazil.

In memoriam

Tuto knihu především věnuji mým kámošům z vojny, s kterými jsem něco zažil,
a to něco nelze popsat slovy, a tak alespoň slabou útěchou budiž to, že jim připomenu,
co jsme spolu zažili.

Subjektivní názor jednoho z Vás, kluci. Klidné čtení.

Luděk

Všem, co jsou proti válce a vojně.

P.S.: Jména v knize jsou změněná, situace se staly tak, jak jsou zachyceny, mým
pohledem.

Ještě jednou na úvod a potom už budou jenom vzpomínky:

Ahoj kamarádi z vojny a vy všichni ostatní,

v těchto dnech je již moje kniha o tom, co jsme spolu zažili, my, dvacetiletí kluci, během dvouleté základní služby, před 32 lety, kdy jsme narukovali na jeden útvar na okraj Prahy, vytištěna a připravena ke čtení. Právě vychází. V tento den, kdy se to objevuje i na F.

Je to autobiografická vzpomínka na dobu, kdy nám, dvacetiletým klukům v kasárnách nebylo lehce, a kdy nás naše tehdejší socialistická vlast „dobrovolně“ donutila, abychom pro ni zadarmo dva roky sloužili a udělala z nás „chlapy.“

To obrovské číslo na krku – milion – a každý z těch, co tam už byli déle, nám to nechávali sežrat, ty bezesné noci, bendžovačky, sahary, bufety, nástupy, v lese se třese, hnusné zelené hadry, ta obrovská touha jít domů, to, jak jsme spolu drželi pohromadě a říkali si: „My to vydržíme!“ a přitom chtěli jít domů, my všichni jsme chtěli jít domů, nikdo tam nechtěl být, nikdo. Sesbírání ze všech koutů Československa a nikdo tam nechtěl být, nikdo ...

Otevřel jsem tak po třiceti letech Pandořinu skříňku, to, co leželo kdesi vzadu na dně mého svědomí a myšlení, to, co jsem si posílal týden po týdnu, měsíc po měsíci domů v dopisech mámě, aby mě snad náhodou nezavřeli a přepsal v pětadvaceti letech na mechanickém psacím stroji, to je nyní venku.

Nevím, jestli to je dobře, znovu jsem přes rok, přepisoval opět pomalu den po dni, týden po týdnu, měsíc po měsíci „to všechno, co se tam dělo a já to stále vidím,“ ale jsem rád, že je to už za mnou.

Ještě bych chtěl zdůraznit: pro nás staré, pro naše mladé, a i pro ty „gumy,“ zkrátka pro všechny, co tam byli, pokud mi napíšete na můj e-mail: zlesak@zlesak.cz nebo na adresu: Perlová 236/13, Liberec 2, 460 01 a uvedete svoje jméno a adresu, případně i připomenete situačku, je kniha zadarmo. Mladé prosím, ať mi uvedou jméno svého starého, nějak se mi to stále motá, třeba s kým byli na pokoji nebo podobně.

Jinak www.zlesak.cz. telefon: +420 724 293 417.

Písničky nazpívali Jirka a Petr v té nelehké době, a díky tomu, že moje kazeta se jako jediná dochovala (musím se neskromně pochválit), jsou zachráněny. A chci říci ještě něco k těm písničkám:

Jirko, Petře – je to dobrá muzika a je z ní cítit srdíčko, moc touhy a moc prožitků, co tam byly s námi, jsou to písničky a atmosféra nás všech, ty písničky nás spojovaly a my jsme to věděli a cítili. Ty písničky nás držely pohromadě a myslím si, že i nyní drží. Jsou to naše myšlenky, naše prožitky, co jste kluci nazpívali.

Bez těch písniček by moje kniha nebyla tím, čím je, a když jsem si tenkrát ty písničky na kazetu nechal zkopírovat, ještě jsem netušil, jak to všechno jednou dopadne, ale věděl jsem, že vyjde s těmi písničkami. To jsem Vám chtěl říci.

Všichni za jednoho, jeden za všechny. Jde to ven.

Často si tyto písničky přehrávám a je v nich něco, co mě vždy vrátí někam, odkud se nedá dostat bez prožitku a bez emocí té doby, bez toho, že bych mohl zapomenout. Na písničky i na Vás, kluci. To nelze.

Vydávám 300 kusů, přece jenom si myslím, že by si tuto knihu někdo mohl přečíst.

Je to psané v ich formě s doplněním mých snů a pocitů. (Moje chytrá manželka to doladila, dala tomu formu, díky jí, sám bych to asi nezvládl, protože takhle napsanou knížku, jak sama tvrdí, ještě od nikoho nečetla, a že je to dost dobrá čtenářka, i s oddůvodněním, že ji honím a měla mi „ten blábol“ nechat tak, jak jsem to napsal a hodit na hlavu.) Díky, Jitko, za konečnou úpravu mých vzpomínek, pocta těší).

Je možné, že kniha na Vás bude působit trochu pochmurným dojmem, možná ji někdo nestráví, jiní ji odmítnou, ale doufám, že aspoň někteří z Vás si připomenou své dva roky na vojně.

Jak řekl jeden z nás, Pavel: „My jsme vlastně žádnou vojnu nezažili, můj známý, co byl u tankánů, se z toho málem zbláznil ...“

... a ještě jednu větu si nedovedu odpustit: Nejlepší číslo na vojně je za „0“.

A ještě jednou, kluci, až budete moji knihu číst, je to opravdu subjektivní pohled jednoho z Vás, popsal jsem pocity nás mladých, nás starých – nic jsem si nepřidal a nebral – tak, jak jsem to prožil já a jak jsme to prožili my.

A vzpomeňte, prosím, v klidu a pokoře na ty, co tu už nejsou s námi a na vojně nechali svůj mladý život – na vojína Culka, na našeho kámoše kulturistu Slováka Luboše Tyliščáka – který zemřel v padesáti letech, a také na našeho velitele, kterého jsme občas nemuseli – na Karla Jirouška, přezdívaného Kozel, který zemřel na rakovinu hrtanu a celkovou sepsi organismu ve svých 57 letech, a taky na Jardu Goláně, který to asi nemá jednoduché, víc o tom nechci mluvit a nechci věštit ... čas je proti nám.

Pokora v tom čase a poznání. Váš Luděk.

Pro ty, co tu dobu nezažili, jenom podotýkám, že to byla společnost, která nás do těch kasáren nahnala, a my jsme se snažili jenom – přežít. Některým se to, bohužel, nepodařilo.

Knížko a písničky – neumírejte a udělejte svou práci, kterou musíte vykonat v tom našem lidském červím čase, v čase poznání. Je to rozkaz!!!

Konečně urovnáno. Brazílie, Nová Ves u Chrastavy.

To ti přeje stvořitel Luděk. LP 1. prosince 2018

Přikládám nezbytnou ukázkou a odkaz na stránky kde je upoutávka. Fotka, cédéčka, přebal knihy je odteď na F. a www.zlesak.cz

P.S. Tohle blbé úvodní povídání na F. jsem si připravoval, no snad miliónkrát a tak se, snad zbytečně ptám, proč jsme tady, když stejně chcípeme?? Proč?? Proč??

... nemohu si pomoci, jsme jako hvězdy, v širém vesmíru. Některé letí dlouho, vzhůru a září, některé jiné padnou hned, nejsou vidět, bloudí a bloudí a bloudí. A my smrtelníci smrtelní, tomu nerozumíme.

.. „velký duchu a stvořiteli všeho života, bojovník míří k tobě přímo a rychle jako šíp vystřelený ke slunci, přijmi ho ...“

(z filmu „Poslední Mohykán“)

P.M.

Jo, Luděk Zlesák alias Luboš Cipísek

Poděkování:

Děkuji především sám sobě, že jsem našel někde vzadu na dně své duše a svědomí, tu sílu a moc tohle napsat, přepsat a dostat do světa.

Dále děkuji:

Všem klukům z vojny za dobu, kdy jsme spolu byli a za to, co nám bylo dopřáno prožít a my prožili.

Neděkuji společnosti, která nám toto umožnila.

Dále děkuji:

Své manželce Jitce, která celou knihu přečetla, opravila chyby, doladila text tak, aby to k něčemu bylo a paralelně se mnou i pasáže, kde jsem zakopával a tápal.

Moje poděkování dále patří:

Ing. Janě Pokorné a paní Angelice Votočkové – za pomoc při překladech do slovenštiny.

Dále chci poděkovat Ing. Otto Adammetzovi za přehrání a vypálení písniček na cédéčko a za návrh obálky mé knihy.

Vysvětlivky:

absíci – absolventi civilní vysoké školy, chodili na vojnu na rok

Arma – vojenská prodejna, kde si mohli vojáci koupit jídlo

ASUT – Armádní soutěž umělecké tvořivosti

bagr – označení pro lžici, kterou měli výsadu jíst jenom mazáci, mladí museli jíst přiborem

bažant – označení pro mladého vojáka, první rok na vojně

bělorus – bagr, něco jako UPCčko

benďžování – kartáčování podlah kartáči, jako mladí rukama, potom na holích,

bidlo – označení pro postel mladého nad postelí mazáka

BOPO – vojenská pohotovost, drželi jsme ji, v případě bojového poplachu jsme byli nuceni nastoupit do „války“

BoRo – bojové rozdělení – držela se stálá vojenská pohotovost

bratislavské hrady – označení pro vojenskou skříňku, kterou mazák obrátil vzhůru nohama po vzoru Bratislavského hradu se čtyřmi věžičkami, týkalo se to i velkých skříní

bufet – jídlo pro mazáka připravené bažantem

buzerák – prostor, kde se cvičilo anebo se shromažďovaly jednotky při vyhlašování různých akcí

céeska – celodenní služba

civilní rok – rok, kdy jdou vojáci do civilu

ČVO – číslo vojenské odbornosti

děvěták – na 24 hodin zvolený zástupce útvaru, společně se svým zástupcem –

půlkou, bránili naši vlast, kdyby se něco stalo, vyhlašovali bojový poplach, hlídali kasárna a vojáky atd.

dovolenka – právo vojáka jednou za rok na 10 dnů jet domů

dozorčí – zpravidla zástupce, a to poddůstojník, společně s pomocníkem služba na 24 hodin, podřízen děvětákovi, vyhlašoval poplachy, nástupy spojek atd.

gumácká vojna – vojna podle řádů

gumovat – chovat se jako voják z povolání, tj. rozkazovat druhým

gumy – označení pro vojáky z povolání, další přezdívka – **lampasáci**

HD – hospodářský den, den, kdy se uklízelo, jinak také **háděčko**

humusáky – něco jako tepláky pod kalhoty nebo spodky, měly hnědou barvu

kanady – vojenské boty, mladí vojáci je museli mít uvázané napevno, jako staří je nosili třeba do kříže či jinak

KDP – plechová krabice s jídlem, byly tam sušenky, čokoláda, konzerva, jinak také **káděčko**

KMS – kabelové měřicí středisko

kontráš – člen vojenské kontrarozvědky, něco jako policajt v civilu, měl na starosti ostrahu armády a sledoval bezpečnost na vojně

Kotva, posádka – zde sídlila posádková správa, která jakožto hlídka chytala vojáky a za „ústrojovou nekázeň,“ většinou vymyšlenou, jim psala poznámky do vycházkových knížek, na základě kterých potom vojáci dostávali tresty, takže se jim raději zdaleka vyhýbali. Nechat „se chytit“ to byl průser pro každého základáka

KŘK – krátkodobý řídičský kurz

kyslík – absolvent vojenské střední školy

lapiduch – označení pro zdravotníka

lodička – vojenská čepice, mladí vojáci ji museli mít nabroušenou, tj. staženou, starší ji nosili roztaženou

magnetky – sešitová řada brakové literatury (převážně detektivní a špionážní), která vycházela mezi lety 1965–1992, prodávala se v trafikách, celkem vyšlo asi 337 svazků

malá polní – označení pro povinnou výstroj vojáka, obsah: dva díly ešusu, příbor v plátěném sáčku, utěrka, hygienické potřeby (souprava na holení, mýdlo, kartáček a zubní pasta), ručník, dva ustrojovací řemínky, KDP a zhruba 400 g chleba, jinak též

bobka

mazácká vojna – vojna podle přání starších vojáků

mazák – starší voják, který byl na vojně již delší dobu zpravidla rok a víc, další přezdívka – **starý kus**

mazlák – při úklidu na rotě se používaly prostředky, aby bylo více pěny

milionáři – mladí, kteří čerstvě nastoupili na vojnu, měli to za mnoho dní do civilu, takzvaně za milion, další přezdívky – **klofáci, ptáci, draci, nešťastníci**

nadupat – pozdrav vyšší šarži, kdy se zdravilo pravicí a dupalo se pořádkovým krokem

oko – 1) trest 21 dní vězení

– 2) hlídka, kterou staví mazáci, když dělají něco, u čeho je nesmí chytit gummy

opušťák – možnost opustit posádku, zpravidla tak na 2-3 dny, tj. od pátku do neděle, u nás výjimečně

pádló – ohnutá zadní část kabátu strčená zezadu za opasek

páskování – pasování bažanta na půlročka spojené s „výhodami,“ viz text

péeška – škola pro vojáky, ze kterých potom byli svobodníci a další poddůstojníci

pětimetrři – vojáci, kteří si to dovedli zařídít, a z různých důvodů byli na vojně jen 5 měsíců místo 24

peťoši – označení pro pracující vojáky, pracovně technický prapor

pévéeska – politicko výchovná světlice, společenská místnost

poddůstojníci – většinou naši staří s hodností svobodník, desátník

podporučík, poručík, nadporučík, kapitán, major a výše – měli zlaté hvězdičky a byli nadřazení těm, co měli stříbrné, byli to absolventi vysokých škol, kdežto pošťáci měli jenom střední školu

politruk – vedoucí důstojník povinné politické přípravy pod vedením KSČ, z ruského „političeskij rukovoditel“

pořadovka – vojenské cvičení

přijímač – základní měsíční školení nováčků, než šli na roty (pakárna největšího kalibru)

PŠM – politické školení družstva

rajóny – prostory, kde se uklízelo, tj. chodba, umývárka, čistírna na kanady, záchody, sprchy

regál – označení pro postel mazáka

ROT – rota oprav techniky („rota organizovaného teroru“)

rotný, rotmistr, nadrotmistr – takzvaní pošťáci, měli stříbrné hvězdy a byli podřízení těm, co měli zlaté

RTZ – rota technického zabezpečení

rozdílko – na stanovišti rozdělení služeb zpravidla při 24hodinových službách

sahara – pití pro starého připravené mladým

sapík, kulomet – přezdívká pro samopal

soudruh, soudružka – označení za socialismu povinné pro každého vojáka (nejen) i jeho nadřízeného

suprák – starý starých, co to má za málo do civilu

svobodník – hodnost vyšší o jednu šarži nežli vojín

šikana, šikan – když starý nutí mladého dělat něco, co on nechce, tvrdé zacházení včetně psychického a fyzického týrání, jinak též **sajgon**

tapiko – vyšívavý kobereček

Tesko – objekt, kde sídlily tři roty – první, druhá a třetí, ubytovna pro vojáky a kanceláře poddůstojníků a důstojníků

UAZ – velká ruská vojenská auta, byly na nich radiostanice a další vojenské vybavení

úběčko – telefon na stole dozorčího, kterým se vyhlašovaly poplachy a svozy spojek, přímé spojení mezi dévětákem a rotou

ÚDA – Ústřední dům armády, hlavní vojenské velitelství v Praze

ÚVN, ÚVNka – Ústřední vojenská nemocnice

večerka – noční klid od 22.00 do 6.00 hodin

velká polní – označení pro povinnou výstroj vojáka, brala se na cvičení – tlumok, kabát vz.60, souprava prádla – pohotovostní balíček (košile, trenýrky, tílko, kapesník, letní ponožky, zimní ponožky, ručník, utěrka), univerzální přikrývka vz. 67 (nebo vlněná přikrývka), konzervovaná dávka potravin, chléb, s jedním dílem jídelního nádobí, čisticí prostředky na obuv, šicí prostředky, jinak též **vopka**

venkovní rajony – prostory kolem budov (trávníky, cesty atd.), které se uklízely

vycházka – možnost opustit posádku, zpravidla v době od 18.00 do 22.00 hodin, podle hodnosti možno svobodník o hodinu déle, při dosažení titulu vzorný voják také o hodinu déle

výkoňák – výkonný praporčík, velel celé rotě, zpravidla s hodností svobodník a výše, rozhodoval, kdo bude mít kdy jakou službu, kdo půjde na vycházky atd.

VZ, Vězetka – ošetřovna

ZAS sklad – zásobovací sklad

ZOT – záznam o odměnách a trestech vojáka

žabáky – skákání ve dřepu, jinak též **kačáky**

I. DÍL – NEŠŤASTNÍCI

1.

Ve vagonu rozděleném uličkou na dvě části sedí lidé. Z míjejících obrazů je vidět pouze tmu a matně se vynořující stíny, opět se propadající do hlubiny temnoty. Tu a tam zableskne se v dálce světlo.

Lidé stojí na perónu, ještě je brzo.

Vagon se plní. Lidé si sedají a ani jedna čtveřice sedadel obrácená k sobě prázdná není.

Do pološera svítí matně žluté světlo ze starých žárovek a ve vagonu je klid, pouze rytmické kolébání vlaku a dunění pražců, po kterých vlak velkou rychlostí projíždí, může vytrhnout cestující ze spánku, pokud usnuli.

Čtveřice mladých kluků nespí. Nemůže usnout. Budík nás vytáhl rozespalé z teplých peřin našich domovů a myslí projela fráze: „Tak dneska naposled!“

První ve zmatku, druhý malátně, třetí rozespale, čtvrtý s rozvahou jsme vklouzli do šatů přehozených přes židli, usrkli čaje a pojedli chleba, který nám maminky připravily k snídani.

Mnohde to bylo jediné světlo v domě po ránu svítící, jinde září další, druhé s podobným osudem.

Naposledy jsme ulehli na postel, pustili kazetáky a poslouchali muziku. Ušetřili jsme si poslední tóny vzrušující tělo. Vedle v kuchyni maminky připravují svačiny a ukládají je do sáčků a do tašek.

... „Tak už pojď,“ ozve se hlas a ty jdeš, navlékneš se do kalhot, do bot a bundy, zhluboka se nadechneš, nemáš náladu něco říkat, klíče pověšíš na věšák s pocitem, že se sem už dlouho nevrátíš.

Pocit, ten strašný pocit, tě sužuje od mládí. Máš ho na očích a stále si říkáš PROČ? Proč tam musím? Kdo si to vymyslel? A proč na tak dlouho? Vojna – není vyhnutí, a ty to víš. Je to to poslední, co tě dělí od dospělosti.

Doma ti nadávali, že neudržuješ pořádek, že zbytečně utrácíš peníze za cetky, že hodně piješ a užíváš si s děvčaty, která střídáš jednu za druhou. A hlavně – nechceš pracovat, flákáš se.

Počkej, oni ti dají na vojně do těla.

„Oni z tebe udělají chlapa,“ říká ti babička, když jí nechceš pomáhat a ty cítíš v jejích slovech tíhu budoucnosti.

„Na vojně budeš muset mít všechny věci srovnané a budeš potřebovat znát zašívát knoflíky a ponožky,“ povídá matka, chce, aby ses to naučil už nyní.

„Potřebuješ vojnu jako sůl,“ dodá otec od novin a myslí si, že bys už konečně měl zmoudřet a nechat blbovin.

A ty? Mávneš rukou a myslíš si své. Vojna! Dva roky! No a co? Jiní to vydrželi, já to vydržím taky! Co na tom?

A potom bude hotovo. Budu mít za sebou vše, čím musím projít, abych byl dospělý, aby mě druzí brali. A už nebudu muset nic. Nebudu se muset učit, nikoho poslouchat. Budu vydělávat peníze a budu páнем svého času.

Už jenom vojna a celý život leží před tebou. Na zábavách sis nic neužil. I když ses snažil, aby tvé zábavy byly co nejlepší, občas se ti stalo, že jsi narazil na dívku a ta se tě zeptala: „Máš po vojně?“ A ty, pokud jsi nechtěl lhát, musel jsi říci: „NEMÁM.“ Anebo: „Na podzim rukuju.“

Cítil jsi, jak se čas blíží. Poslední mejdan, rozlučka s kamarády a s přítelkyněmi. Naposledy se rozhlídneš. Je ti smutno, šíleně smutno, že musíš pryč, pryč od rodičů, u kterých jsi pořád byl. Pryč od holky, kterou jsi miloval a doopravdy jsi ji měl rád.

Někteří si zvykali na internátě na partu. Mají to lepší než ty? Co ty víš? Jsi samotář a v žádné partě jsi nebyl.

„Tak pojď, Luboši,“ řekne otec a přivolá výtah. Neseš si tašku s nezbytnými věcmi, v kapsičce malé šití, kilo, psací potřeby, neseš si to, co ti jiní řekli, aby sis vzal.

Co vím o vojně? Kamarádi mi toho moc neřekli. Že musím mít věci srovnané přesně do komínků, že čistili boty i zespod, poslouchali staré, co si vytrpěli. Něco ti řekl otec, ale kdo ví, jaké podmínky budou tam, kam jedeš? Jaké to tam bude?

Snažíš se vybavit si ten pocit. Snažíš se představit kasárny, a výsledek? Zjevují se ti velké šedé budovy, ostnatý drát, zelená, nákladní auta a kluci jako jsi ty. Jsou o rok, o dva starší, ve vojenských stejnokrojích. Do poslední chvíle sis jich nevšímal, vojáků procházejících kolem tebe – a hodnotí na náramenících? Kdo to je kapitán? Major? Zlatá hvězdička anebo stříbrná? Bylo ti to fuk. Víš jenom to, že na vojně existují rozdíly. Otec měl dvě pecky. Víš, že to byl desátník, velitel družstva – a čím budeš ty na vojně? Nemáš představu, a sám, aniž si to přiznáváš, máš z ní strach. Do poslední chvíle sis užíval, nemyslel na to, do poslední chvíle – dál už to nejde. Musí být začátek, a ty dnes na začátku stojíš a čas tě nutí, abys šel. Ty musíš jít a dobře to víš. Víš, že když nepůjdeš, zavřou tě, a to ty nechceš. Je to tvoje povinnost. Daň vlasti, která tě vychovala, a ať je jakákoliv, ty musíš jít a splnit ji, podobně jako mnozí jiní před tebou a po tobě. Tak jdi!

Vycházíš z domu do nerozbfesklého dne. Svítí lampy a ty si připadáš jako ve snu. Jdeš na nádraží a naposledy se loučíš s rodiči.

Maminka pláče, kapesníčkem si utírá oči, otec nedává znát pohnutí, stiskne ti ruku a řekne: „Drž se a napiš, jak se ti vede. To vydržíš. Já to vydržel taky.“

A ty stěží zadržuješ slzy a víš – víš jenom to, že vydržíš. Na nádraží ses setkal s kamarády. Jede vás víc. Někdo přináší kytaru, hraje se a zpívá. Trochu tě to roztesknilo. Loučíš se se známými, nasedáš do vlaku. Vyjíždí.

Zamáváš a zavřeš okno.

Sedíš ve vlaku a přemýšlíš, co tě čeká. Nevíš, do čeho jedeš, ty to nevíš, a to je dobře. Protože kdybys to věděl, udělal bys hodně pro to, abys nemusel na dva roky na vojnu...

Ve vlaku jsme se sešli čtyři. Ani jsme se nemuseli hledat. Čtyři kluci, z toho tři se znali ještě z civilu. Dva spolu chodili na stejnou školu. Ten třetí po roce přestoupil. Dal přednost jiným radovánkám. Ten čtvrtý znal toho, co po roce přestoupil, a tak jsme se dali do řeči.

„Jé, nazdar!“ vykřikl překvapeně Igor Harant, když uviděl svého spolužáka ze školy.

„Kam jedeš?“

„Do Prahy.“

„Nekecej, a k jakému útvaru? Nejedeš náhodou k vojenskému útvaru 64 00?“

„Jedu.“

„No, to je prima, tak pojedeme spolu.“

„Paráda!“ Neznatelně jsem se usmál. V tom okamžiku mi je vše jedno. Vojenský útvar 64 00 nebo 32 55, co na tom záleží?

Nádraží stojí černé ve tmě a okolo chodí lidé a hledají prázdné místo. Okno rozsvíceného vagonu září do tmy a siluety lidí se míjejí vevnitř i zvenku.

Potom se objevil Radek Jonáš. Ano, tak jako my, nevěřil, že nás potká. Shledání je nanejvyšší radostné.

„Kam jedete kluci?“ zeptal se kudrnatou hlavou.

Řekli jsme mu to.

„64 00?“ Podíval se. „Vždyť já tam jedu taky,“ usmály se oči.

Čtvrtý do party se objevil Daniel Rak.

„Nazdar, Danieli!“ zvolali oba radostně.

„Ty jedeš taky?“

„Jo.“

„A kam?“

„Přesně tam, co vy.“

„Nekecej, vole!“

Setkání opět radostné.

„Kluci, my jedeme spolu,“ prohodil Igor. „Čtyři tankisté a pes.“

„A kde máš toho psa?“ zašklebil se Radek.

„No, kde? On se nějaký najde.“

„To jo,“ přisvědčil jsem, „na vojně bude tolik psů, až tě to bude mrzet.“

„Nepůjdeme si sednout do vagonu?“ nadhodil někdo.

„Ještě je brzo,“ namítl druhý.

„Abychom měli kde sedět.“

„Tak si tam dáme tašky a je to!“

„To je hlavní věc.“

Udělal jsem tak a vyšli naposledy před vlak, rozloučit se s rodiči, kteří setkání kamarádů přihlíželi s trochou povzbudivého zájmu v očích.

„Vy se znáte?“ zeptala se maminka Daniela Raka.

„Jo, chodili jsme spolu do školy.“

„Tak vidíš, hochu, nebudeš tam sám, alespoň do začátku budeš někoho znát.“

„No jo, mami, vždyť jo,“ myslel stejně na něco jiného.

Hodiny odkrajují čas a přiblížila se doba odjezdu. Dosedl jsem jakoby s námahou na sedadlo, když jsem předtím zamával rodičům. Tašku, co jsem předtím položil na místo, jsem zdvihl a dal nad hlavu do sítěky pro zavazadla. Neurčitě jsem se podíval do okna, do černé tmy a obrátil tělo ke kamarádům ve vagonu.

Znal jsem je všechny.

Je to až s podivem, že se všichni známe. Sice nikoli dlouhou dobu, ale všichni čtyři, jak tady sedíme, jsme se spolu učili dva roky na večerní škole. Radek po prvním roce školu nechal a odešel, ale i tak jsem byl rád, že tam pojede, budu mít kámoše. Do teď ani nevím, proč toho Radek nechal. Na konci prvního ročníku mu hrozila pětka z ruštiny, a i když neměl učitelku takovou, jakou by si přál, přece jen ho nechtěla potopit. Měl zabrat, a to Radek neuměl a hlavně – našel si známost a na školu se vykašlal.

Sedí ve vagonu naproti mně a já si s ním nemám pomalu o čem povídat. Igor sedí naproti a kouká do tmy. Je zamyšlen. Ve škole mu šla elektrika, na ni je machr. Měl jít na vejšku. Já být v jeho kůži, asi bych to zkusil, ale on ne. Na co také? Práce ho baví, tři tisíce má čistého, to já měl něco málo přes polovinu té pěkné sumy a musel vyžít.

A vedle Daniel, vytáhlá postava s brýlemi, věčně mu padají z nosu dolů a věčně si je při mluvě postrkuje ukazováčkem pravé ruky, a přitom se zašklebí. Na začátku z něho měli ve třídě švandu, časem jsem ho začal chápat. Vypadá sice trochu jako tukan, nicméně i on umí. Vyzná se v počítačích a sbírá staré zbraně, o kterých toho zná požehnaně.

„Tak naposledy domů?“ vydechl Igor.

Koukl jsem na hodinky: „Za šest hodin tam budeme.“

„Ještě to jde,“ ohradil se Daniel.

„Ten první den bude nejhorší,“ pokračoval Igor. „První noc.“

„To vydržíme,“ přidal se Radek. „Nebude to legrace, ale vydržíme to. Za chvíli se budeme vracet domů, uvidíte.“

„Ty máš optimismus,“ vydechl Igor.

„Nevzdychej, dva roky nejsou nekonečné.“

„Je to pěkně dlouhá doba,“ řekl jsem, „a každý se za ni změní,“ dodal jsem ještě.

„Tak, ty se určitě nezměníš,“ zasmál se Daniel.

„Budeš zticha?“ okřikl jsem ho.

„Ty, zas jo,“ Radek se usmíval.

Venku začalo svítat. Nenápadně, polehoučku. Černá tma se zdvihá a vlak vjíždí do nového dne. Naposledy. Poslední den v civilu.

„Posledních pět hodin,“ pronesl jsem do ticha.

Mezitím jsme upadli všichni do polospánku. Přemýšleli jsme anebo chtěli celou vojnu zaspat, ale nešlo to. Před očima se nám míhaly scénky z televize, ze života, z filmu a my přemýšleli, jaké to tam tak bude.

„Doma mě čeká holka,“ vzpomněl si Radek.

„Myslíš, že vydrží?“

„Nevím,“ odpověděl Radek.

„Já bych nechtěl mít holku doma, až budu na vojně. Musel bych na ni myslet a trápit se. To si raději počkám.“

„Ta nevydrží,“ mínil jsem.

„Já se raději se svou holkou rozešel,“ povídá Igor.

„Jak dlouho jsi ji znal?“ se zájmem se k němu obrátil Daniel.

„Tři měsíce.“

„A kde jste se seznámili? Chodils přece do školy,“ namítl Daniel.

„Na diskotéce v Imperialu.“

„Pohádali jste se?“

„Ne, ale nemělo by to cenu. To raději, ať si dělá, co chce. Já nechci být žádné zavázaný. Po vojně se uvidí, co dál.“

„No, příjemné to není,“ přidal jsem se. „Mít doma přívěšek.“

„Co to plácáš?“ zasáhl Radek. „Víš ty, jak je to hezký? Chodit s holkou? Ty tvary!“ zašátral rukama ve vzduchu.

Daniel přikyvuje: „Jo, to mi bude taky chybět.“

„Ale myslím, že na mě počká.“

„Já se radši ožeru než myslet na holky,“ podotkl jsem. „Co do vojny? Na co si dělat potíže a starosti? A řeknu ti, já osobně se na holky necítím, abych se třeba ženil, na to mám dost času i po vojně, pak si užiji.“

„To já zase né,“ Radek se proměnil. „Já ji mám rád a pokud vydrží, vezmu si ji.“

„Jak myslíš, ona nevydrží,“ nenechal se přesvědčit Radek a zahloubal se sám do sebe.

„Kluci, co si připouštět starosti,“ promluvil jsem, „ten poslední týden před válkou byl nejhorší,“ (jako bych už na válku byl) „snažil jsem se na vše zapomenout.“
„Já taky,“ přidávali se kluci jeden za druhým.

Radek směř hovorů přetočil: „Celý týden jsem se motal v lihu.“
„Já taky,“ přizvukuje Daniel. „Chlastal jsem, až jsem pak nemohl.“
„To já mohl pořád. Koupili jsme pivo a vodku.“
„Vodka! Fuj!“ oklepal jsem se. „Pivo ještě, ale vodku nikdy.“
„Mně taky nechutná,“ Igor zakroutil hlavou. „Pivo snesu,“ povídá, „ale stačí do toho štamprdle vodky a tři dny ji cejtím. Jednou jsme byli s kámošem, měli jsme pět piv a dobrý a potom, sedl si k nám jeden chlapek a objednal vodku, a abych si dal a furt mě nutil, a tak já ji vypil a pak jsem blil jako alík.“
„To je nejhorší svinstvo, míchat to.“
„To ano.“
„Jenže musíš být zvyklý. Jak nejsi zvyklý, nic nevydržíš.“
„Zvyklý. Zvyklý. To je otázka, co můžu, a když to nejde, tak to nejde.“
„Ale moc toho nevypiješ.“
„Moc ne. Taky netrénuju.“
„Že vás to baví,“ Daniel vytahuje svačinu. „Dostal jsem nějaký hlad.“
Přidal jsem se k hladovému kamarádovi i Igor následuje jeho příkladu. Většinou řízky s chlebem, kloužou pomalu do krku, těžko se polykají, při jídle nejvíce myslíme na domov, na válku a krize se opět prohlubuje.
Radek má chleba se salámem. S chutí jí.
Každý chce zapomenout a vlak je každou minutou blíže. Každou minutu o jeden kilometr.
„Už abychom byli doma!“ povzdechnul si Daniel a kouše do chleba.

Cesta ubývá a na konci přichází to, co muselo přijít. Praha. První známka blízkého se velkoměsta, více domů, více hluku, aut a smogu. Přibývá vozidel a lidí. Nádraží. Veliké a rozplácené se širokým úsměvem. Přivítá nás do své náruče. Lokomotiva zahouká a pomalu dojíždí k nástupišti. Lidé se hrnou z kupéček. Jeden přes druhého, pospíchají do práce, ke známým, za nákupem. My nepospícháme. Zdvihneme lině tašky ze sedačky, skáče ze schůdků, malátně překonáváme krátkou vzdálenost, dělí nás od stupátka vlaku a čtvercovou dlažbou rušného nádraží.

Čekal jsem, že nás hned u nástupiště někdo chytne, my naskáčeme do nákladáku a odvezou nás do kasáren, tak, jak jsem to viděl jednou doma. Na nádraží tenkrát stála auta vojáků a vojáci se smáli a hledali nováčky.

Zatím nikoho nevidím. V hluku lidí mizejících v prostorné hale není vidět vojáky, alespoň zatím.

S těmi utíkajícími osobami se vzdaluje i civil a vojna je blíž a blíž.

„Půjdeme si někam sednout?“ ptá se Radek.

„Kam? Já nikam nepůjdu!“ na to Igor.

„Já také nemám chuť,“ povídá Daniel.

„Ani já ne. Půjdu rovnou tam. Kam chodit? Vždyť je to jedno,“ dodal jsem.

Na kraji kolejíště, v místech, kde skončilo nástupiště a začíná hala, stojí vojáci. Přicházím blíž a vidím tři tabule.

„Jé, támhleten je náš,“ ukazuje Daniel prstem na bílou tabulku, na které je silnými písmeny vytačeno: „Vojenský útvar 64 00.“ Zároveň vidím další dvě tabulky s jinými čísly, kolem kterých se shromažďují další hloučky mladých kluků. U tabulky s označením jejich útvaru stojí tři vojáci.

Na hlavách placaté čepice a na náramenících pro nás nic neříkající označení. Stoupli jsme si, mezi nohy či vedle položili tašky na zem a bavíme se, hlavy u sebe. Usilovně se snažíme zapamatovat si tváře stojících vojáků z povolání a kluků, kteří postupně přicházejí a přidávají se k nám do chumlu. Ostatně není jich mnoho, a přesto na většinu z nich v kasárnách zapomeneme, a až později se nám budou zdát tváře známější a vzpomenem si. Dojmů nás čeká tento den ještě mnoho.

Stojíme a koukáme. K vlakům se trousí lidé. Občas se objevuje nějaký ožralý mladý kluk a komihá se pryč. Zmizí v průchodu a za malý krátký okamžik se touž trasou vydá vojenská hlídka. S troškou záblesku v očích se podívá na budoucí vojíny. Smějí se v duchu anebo litují? Kdo ví, do duše není nikomu vidět. V tváři se nezračí nic, anebo přece jenom něco? Ironický úsměv? Pošklebek? Soucit? Hlídka jde dál, má své starosti.

Kluci stojí, kouří, mocně tahají dým z cigarety.

„Poslední civilní cigareta,“ pronese jeden z nich, menší blondáček s delšími vlasy. Ostatní se podivně usmějí.

„Ještě ne,“ odpovídá mu hlas, „ještě dám nejméně dvě. Musím toho využít, než se dostanu tam dovnitř.“

Stojíme tři hodiny a nic se neděje. Strašná nuda, nicméně nervozita je větší a ta veškeré čekání překlene. Nohy i tak bolí a vše se zdá zbytečné. Jeden z vojáků odešel

a zase se vrátil. Uplynulo dalších deset minut a na peroně se vyhrnuli další mladí lidé. Přibýlo šest nových kluků a stojí se a nic se neděje.

Po dvaceti minutách přišel nějaký voják. „Tak jedeme!“ řekl nám.

„Už jste tady?“ zeptal se jeden z vojáků, kteří stáli u nás a k nám pravil: „Tak pojd'te.“ A my šli. V nepravidelném tvaru jdeme před nádražní halu prostředním východem a tam stojí autobus. Z dálky je vidět kulička, malý, silný voják s fotoaparátem. Prcek a tlustý, a jak nás uviděl, zažbrblal cosi, co nebylo slyšet a hned nás začal fotit. Z chumlu mu někdo řekl, ať toho nechá, že to stejně není k ničemu, a on mu na to odpověděl: „Ještě budete rádi vidět, jak jste vypadali, když jste sem rukovali.“ Mačkal spoušť a fotil a fotil.

My mezitím nastoupili do autobusu. Byl z poloviny plný a každý se usadil, kam chtěl. Malý voják dofotil a vlezl za námi. V autobusu z principu zmáčkl několikrát spoušť a my byli zvětšeni. Autobus se zavřel a vyjeli jsme. Vojáci shromáždění okolo podobných tabulek stáli dál a čekali. Autobus šveholil. Občas někdo něco řekl a druzí se smáli.

Já se nesmál. Padalo to všechno na mě, příliš mnoho stejných osudů mě rozlaďovalo. Jedu do kolektivu a budu si muset zvyknout a otrkat se. Měl jsem strach ze všeho a nálada chyběla. Nevěděl jsem, co bude. Než jsem odešel na vojnu, otec mi poradil, ať neblbnu a nepokouším se zabít, a kdyby něco, ať napíšu domů a on, otec, zjedná nápravu.

Doufám, že vojna taková nebude, a trošku se bojím. Z mazáků mám strach a ostatní na tom jsou obdobně.

Autobus projíždí ulicemi, stává na křižovatkách a kluci obdivně vykřikují, když vidí pěkný bourák či holku. Na jedné z křižovatek autobus zabočuje k autobusovému nádraží, kde hned vedle je východ z metra. Zde se otáčí a zůstává stát. Jeden ze zelených řekl, abychom si, pokud možno, co máme, snědli a nenosili do kasáren alkohol. Kdo ho prý má, ať ho vypije tady.

Někde vzadu se objevila flaška a začal klokot. Další zelený vyšel před autobus s tím tlustým vojákem a zmizeli ve vestibulu nádraží. Řidič nelenil a zmizel taky. Chvilí jim to trvalo, než se znovu objevili.

Hrstka vojáků se opět o pár jedinců rozrostla.

Podobně jako ostatní jsem začal jíst svačinu. Vedle na sedadle seděl Igor, a i on jedl svou skývu chleba. Mlčky jsme kousali do přídělu z domova a nemluvili. Dojedl jsem svačinu a vytáhl jablko. Koukl jsem se na kulaťoučké tvářičky kulaťoučkého plodu a s rozkoší se zakousl do dužiny ovoce. Přestože jsem se rozhlížel na všechny strany, nepoznával jsem nikoho, s kým budu možná další dva dlouhé roky žít, snášet dobro a

zlo a koukat po holkách, pít pivo. Ze všech, co se mnou seděli v autobuse, jsem si zapamatoval právě a jen toho blondáka, který pronesl řeč s cigaretou, a teprve později z fotografií jsem poznal kluky, kteří rukovali, stáli se mnou u nádraží a jeli autobusem. Blondák se na mě nepamatoval.

Nastoupili jsme, autobus nastartoval a zavezl nás dál. Tentokrát cesta trvala zhruba dvacet minut. Autobus se vzdaloval od centra, vyjeli jsme do kopce a na dálnici a zdálo se, že pojedeme pryč. Začala se objevovat krajinka. Na poslední okamžik autobus zabočil do přílehlé ulice mezi domy a protáhl se jí, odbočil a přibrzdil. „A jsme tady!“ vykřikl někdo vzadu a my ostatní spatřili kasárenskou bránu.

Voják se šňůrami otevřel a autobus zajel dovnitř. Po pravé straně minul překážkovou dráhu.

„Tady nás budou honit,“ přidal se další a ti, co byli dál, natahovali krky, aby lépe viděli. Po levé straně budovy autobus zastavil.

Vystoupili jsme. Řekli nám, že máme přejít do podlouhlé budovy a posadit se v jedné místnosti na stoličky, co dříve sloužily jako sedačky u jídelních stolů. Bývalá kuchyně, jak nám bylo později řečeno, v místnosti kamna s malým okýnkem, přímo před zraky stožár. Vysoká věž a na ní něco jako antény, pomalována bílými a červenými pruhy.

Vešel voják. „Kdo chce párek a čaj, tak si může vzít.“

Většina se zvedla, pár z nás zůstalo sedět.

K párku dávali oplatku. Tu jsem si vzal. Seděli jsme za stoly a jedli.

2.

Vešel starší muž v zeleném, na náramenicích orámované žluté hvězdičky. Někteří šeptali: „To je podplukovník.“

Nikdo se nezvedl, seděli jsme a koukali na muže, který se shovívavě usmál a jakmile jsme se trochu ztišili, řekl: „Tak vidím, že se vás sešlo dost. Vítám vás v našem útvaru, ke kterému jste byli vysláni svými vojenskými správami, abyste si odsloužili dva roky základní vojenské služby. Náš útvar patří mezi ty nejlepší a držíme titul „Vzorný vojenský útvar.“ Jak jste si mohli všimnout, hodně se zde pracuje a vás čekají o mnoho lepší podmínky nežli vaše předchůdce. Ti tu měli všechno rozkopané, vypadalo to tu jako jedno velké staveniště, kdežto teď už to jde. Postavili jsme nové Tesko, a i silnice jsou vyasfaltované. Před půl rokem se tady vojáci prodírali napůl bahnem, nyní je to lepší. O stravu a oblečení budete mít postaráno. Nejdříve vás vojáci ostříhají, potom půjdete před přijímací komisi, vykoupete se a půjdete na pokoje, kde si vás převezmou poddůstojníci, a ti už vám ukážou, co a jak a pomohou srovnat skříňky, takže,“ zvýšil hlas „nemusíte mít o nic starost. Na našem útvaru není šikana,

a kdyby přece jenom došlo k projevům staromazáctví, obraťte se na své velitele a ti už věc vyřídí. To je tak vše. Chce se ještě někdo na něco zeptat?“

Nikdo se nezeptal. Seděli jsme jako pecky, jen v rohu při kamnech se někdo zasmál. Poddůstojník odešel a dveře zůstaly dokořán.

„Tak na to stříhání, pojd'te,“ začali vybírat jednoho po druhém.

Zatím přišel další voják. Byl vyšší, v ruce držel papír. Psal jména.

„Je zde někdo z nich?“

Četl jména. „Jo, až zavolá dalšího na stříhání, tak půjdete vy!“

Shodou náhod, anebo spíše skryté logiky, přečetl i Igorovo a Radkovo jméno. Kluci vstali a aniž věděli, co je čeká, zmizeli ve dveřích. Jeden za druhým jdou budoucí vojáci na stříhání a opět se vracejí bez hřívy zpět.

Tam jdou s hustou kšticí vlasů a přicházejí jednotně ostříhaní. První vzbudil obrovskou vlnu smíchu. Sahal si na lebku a nevěřil hmatu, že je něco takového možné, že jen nízký kobereček na hlavě je pozůstatek jeho kdysi vlnitých a nakadeřených kaštanových vlasů.

Mladí vojáci odcházejí na stříhání a neostříhaných ubývá. Venku je ještě poměrně teplo a dovnitř čas od času probleskne slunce.

Prohodil jsem slovo s Danielem, jinak mlčím a sleduju dění kolem. Daniel vyšel na stříhání dříve než já, přestože jsme vstali zároveň.

„Jeden stačí,“ ozval se ze dveří holič a já si sedl. Chtěl jsem mít tuto proceduru za sebou, jenomže pokaždé, když jsem měl chuť se zvednout, zvedl se někdo jiný a já opět zplna došel na rozviklanou stoličku. A tak jsem seděl a využívaje této přednosti, neznatelně jsem se kýval ze strany na stranu.

Proti mně přes desku stolu seděl blondák v džísce, se stříbrnými obroučkami brýlí. Ze svého ročního pohledu karatisty, což už je dávno pryč, jsem přemýšlel, jestli bych ho přepral. Mínil jsem, že asi ne, teprve později jsem přišel na to, že první pohled není rozhodující. Stále jsem seděl na židličce, kýval tělem nebo nohama, ruce držel na okraji. Chtěl a nechtěl jsem, zdržoval a protahoval dobu, kdy budu muset vstát a nechat shodit zbytek krásných vlasů, ozdoby civilu.

V místnosti pracovalo pět nebo šest holičů, a už to vypadalo, že i na mě bude řada. Místnost se pomalu ale jistě vyprazdňovala.

Půjdu mezi posledními, utvrzoval jsem se v názoru, a v okamžiku, kdy zbývalo málo a já se už chtěl zvednout, uslyšel jsem hluk a do místnosti přišla další várka budoucích vojáků. Za hluku a rachotu si sedali, jak je napadlo a já zůstal zase vzađu.

Opět se objevil podplukovník. „... vítám vás na našem útvaru, ke kterému jste byli vysláni, abyste zde odsloužili dva roky základní vojenské služby ...“

Kousek ode mně se posadila skupinka Slováků. Sedli si do kouta, vzdáleni co nejdále od dveří. Jeden z nich, zdál se velký a frajer, pohodil vzpurně svou načesanou hlavou.

Vlasy měl delší, sčesané vepředu na patku a načesané dozadu. Blondáka a toho kluka s patkou, jedině dva jsem si pamatoval a zbytek mi unikl.

Nepamatoval jsem si ani dveře, barvu, výšku, ani hlasy. Jo, ještě jednoho si zapamatoval, a to díky obrovské hřívě kudrnatých vlasů. Za takové vlasy by se nemusela stydět žádná dívka. Na střihání šel okamžik přede mnou a pak kulil oči, co to s ním udělali. Dostal jednotnou délku jako my všichni, snad abychom si neměli co závidět.

Musel jsem poposednout blíže ke dveřím, abych se dostal ven z jídelny a stejně mi to trvalo dalších nejméně patnáct minut. A pak mě ostříhali. Odepsal jsem se a odevzdal vlasy, i když jsem se v civilu střihal a vlasy nakrátko ostříhané se mi zdály dostačující. Venku možná, tady neuspěly a dostaly tu správnou, vojenskou míru.

A ostříhání vojáci postávali na chodbě, přes kterou chodili vojáci jeden za druhým, stáli zde a povídali si. Opírali se o zeď a mlčeli. Někdo se smál, jiný mlčel, další měl chuť dozvědět se, co je čeká.

Dovnitř vešli dva vojáci. Bavili se. Staří mazáci. Koukalo jim z bot, že zde nejsou poprvé. Jeden měl ruku v kapse. Vešel nějaký velitel v placaté čepici.

„Bacha, jde ti velitel!“ řekl mu někdo, protože dotyčný držel v druhé ruce cigaretu. Také ji hned típl, ale než vytáhl ruku z kapsy, velitel ho viděl. Voják se staví do pozoru a zdraví.

„Šuma, prečo máte ruky vo vreckách?“ spustil.

„Zapomněl jsem.“

„No, ja tiež zabudnem a naporím vám pár ostrých, čo vy na to?“

„Né, to ne.“

Velitel stiskl rty. „No dobre, a čo tu Šuma vlastne robíte?“

„Já jsem šel jen tak okolo, a tak jsem se stavil.“

„Jáj, tak vy ste sa zastavili, tak počúvajte, pokiaľ hned' nezmysíte, tak uvidíte.“

„Už jdu,“ voják zmizel ve dveřích. Po kachlíčkové chodbě se nesl zvuk kanad.

Měli jsme pár okamžiků na to, abychom se shromáždili.

Velitel nás odvedl z jedné budovy a v botách jsme vešli do druhé. Budovy následovaly v těsném sousedství a proti sobě zde stály čtyři, vždy dvě a dvě naproti. Zmizeli jsme v jedné z nich. Ocitli jsme se v černé chodbě, a než jsme se stačili rozkoukat, byli jsme v místnosti. U stolu zde sedělo několik lidí, vesměs vojáků z povolání. Chodili od jednoho ke druhému a zapisovali si data.

Budova, do níž jsme vešli, budila robustní a hromotný dojem. Měla strašně vysoký strop, ve výšce čtyř metrů, tak, jak tomu bývá u starých poválečných domů, elektrika

tažená na omítce, široké schodiště, silné stěny a chladné dlaždice pod nohama. Místnost ohromná a na stropě vidět široké překlady skoro připomínající protitankový kryt. Okna velká, dvojitá, ale slunce jimi proniká pomalu, a stejně nestačí prohrát věčně studené stěny, a proto je i uvnitř zima, ať v létě či v zimě.

Všechny čtyři budovy od pohledu budí zdání, že čas se tu zastavil. Staré vypínače a zářivková tělesa, stará kamna uprostřed pokoje, staré linoleum, zaprášené nástěnky s výsledky aktivit, a i ti lidé, co je přijímají, budí dojem sešlosti a tíhy na ramenou.

Nejdříve evidence:

Jsi tím, čím skutečně jsi?

Dále porovnávání dat:

Víš opravdu to, co máš zapsáno v papírech? Ano? Rodiče jsou tvoji? Příslušnost? Řidičský průkaz? Tady bude malý zádrhel. Shodou okolností sedí přede mnou velitel, co vypoklonkoval vojáka.

„Luboš Cipísek?“

„Ano.“

„Vy ste tu zaradený na funkciu vodiča.“

Bojácne jsem polkl.

„Ale máte zlý zrak.“

„Ano.“

„A tak ste zaradený na funkciu spojára.“

Prošel jsem kolotočem a vypadl na chodbu. Co chtěli vědět, napsané mají, pravdivě, vše souhlasí, nikde žádný zádrhel.

Já sice, pravda, nechci jít na vojenskou školu, nicméně ono se uvidí, časem určitě změní názor a armádě pomůžu.

Ti, kterým skončila prohlídka, čekají na chodbě. Velitel nás vede na opačný konec chodby, kde je místnost s podobně vysokým stropem. Zde se odevzdávají věci a přijímají nové. Lepší, vojenské. Musíme napsat poštovní poukázku na balík a naházet oblečení do pytle. Dostanem nové. Jsem donucen odevzdat svůj starý, osvědčený oděv i s trenkami a obléci se do zelených trenýrek, bílého trička, modrých tepláků a tenisek, o kterých se dá s klidným srdcem prohlásit, že jsou velké, stejně tak jako trenky a polovina dalších věcí.

Vojáci od nás prádlo vybrali a prádlo i přijímají.

Jeden mi pomáhá vyplňovat průvodku a píše adresu na pytel. (Průvodku psal dvakrát, a ještě ji zvorál, byl skoro holohlavý, zato však šel brzo do civilu, nasluhoval a měl velmi malé číslo, a to, jak jsem poznal, je na vojně mnohem důležitější než velitel než veškeré zákazy a příkazy. Číslo je o mnoho více než to, čím mě doposavad kdokoliv krmil a já začal poznávat vojnu takovou, jaká je, i když v okamžiku, kdy jsem posílal domů balík, jsem o tom neměl ještě žádné potuchy. Na takové věci se přichází déle a

za mnohem trpčích a drastičtějších zkušeností, a nikoliv tady v šedivé budově při rozdávání věcí.) Jenomže shodou okolností v té šedivé budově jsem na to přišel taky a domů putoval seznam mých civilních věcí a pod napsaným jménem byl tento soupis: Kalhoty – bunda – košile – triko – ponožky – trenky – boty.

A mezi tím připsaná taška, kterou jsem si chtěl nechat a vzít s sebou na pokoj. Nešlo to a já se musel podřídít a tašku odevzdat.

Odevzдал jsem věci, vycouval, převlíkal se a zároveň uvolňoval místo pro další.

Na chodbě jsem poté dokončil oblékání ponožek, trika a tepláků, protáhl tkaničky oky. „Tak pojďte,“ znova se objevil poručík a odvezl nás do dalšího baráku, kde sídlí jedna z rot, ostatně nápis jasně říká, o kterou rotu jde: ROT-KMS.

Prošli jsme dlouhou chodbou až na samý konec a hromadně se měli osprchovat. Voda tekla napůl ledová a mnozí klepali kosu. Vraceli jsme se zpět do budovy naproti té, kde jsme se byli přihlásit a vyfasovali kanady.

Měl jsem štěstí. Dostal jsem kanady jen o chlup větší, ale byli i tací, jejichž kanady byly neúměrně veliké – a jiné tlačily. Ty si potom měli mezi sebou vyměnit, jak komu sedly. Ono nic jiného nezbývalo, poněvadž více kanad nebylo a nikdo nám jiné nedá. Musí se chodit v tom, co je. Vyfasovali jsme i spacáky, vojenské šaty a jiné zbytečné nezbytnosti.

Následoval pochod do první budovy a o patro výš.

Kamenné schody budovy zvučí pod našimi kroky. Na chodbě se objevují vojáci s peckami a čtou naše jména. Mám určené místo na pokoji po pravé straně chodby a po chvíli hledání jsem objevil i svou postel, je uprostřed pokoje mezi několika dalšími postelemi, v uličce má noční stolek. Ulička je široká nedostatečně. Její šířka je vlastně daná šířkou nočního stolku, přičemž na jedné straně je jedna postel a na druhé straně druhá. Nad nimi jsou potom postele další, takzvaná bidla. Stolky jsou tři nad sebou, u každé postele a tam, kde se nevejdou, jsou bokem. Místnost na to, kolik pojmul postelí, vypadá neuvěřitelně mrňavě. Je zde dvacet dva postelí a všechny obsazeny. V rohu u dveří stojí kamna, vymetená a čistá. Nikde ani smítko. Na posteli hromada věcí.

„Nějak si to srovnej, oni ti už kamarádi poradí, co kam dát.“

Chopil jsem se díla. Bral jsem věc za věcí a rovnal je, alespoň jsem se o to snažil.

Kluci v civilu mi dali několik rad, co si vzít s sebou. Vzal jsem si zámky, šití, peníze jsem měl, ale ramínko, o tom nikdo nic neřekl.

Holení jsem narovnal ve skříňce nahoru do šuplíčku společně s kartáčkem na zuby.

Ramínko? Kde ho vzít? Tak nějak jsem naskládal věci do skříně a kašlal na to.

Voják, který mě četl na seznamu, byl vyšší postavy a na náramenících jednu stříbrnou pecku. Později jsem přišel na to, že se jedná o svobodníka. Hodnosti, to bylo to samé

jako s ramínkem. Nikdo mi o nich nic neřekl. Koukal jsem na hodnosti, ale kdo mohl vědět, že je tu musím znát všechny? Časem, v praktickém životě, jsem přišel na to, co je jaká hodnost.

Na večeri jsme nešli.

Kluci vytáhli zásoby, co nesnědli anebo neodevzdali, zašustily sušenky.

Já držel hladovku. Den se zdál krátký. Hned tu byl večer a první signál.

„Večerka!“

Všichni ulehli. Svobodníci zalehli s námi. První den utekl.

Každý si přál, aby utekl a on také zmizel velmi rychle.

Spal jsem poprvé ve spacáku a přemýšlel o civilu. Jenom chvíli a krátce.

... Stačilo se podívat z okna. Tam na protější straně stojí paneláky, ještě se blýskají novotou a rozsvícenými okny, do kasáren koukají lidé žijící normálním životem, kteří mají své starosti a procházejí svou každodenní rutinou.

Pro ně se čas nezastavil, pro ně ne, protože oni nebyli ze svého života vytrženi. Jedou si svou cestou. Buďto si už tuto dlouhou dvouletou přestávku užili, což je většina mužů anebo ji nikdy nepoznali, ti šťastnější plus naprostá většina žen.

Pocit, kdy je člověk malý, i když pevně na zemi stojící mladý člověk, vytržen z rodného hnízda, není slastný a opojný jako víno, je naopak hořký a trpký jako pivo, jenomže po pivu se alespoň člověk opije, ale tady se opít nemůže. Je to nemožné, stejně jako utéci. Utečeš jednou, chytanou tě, utečeš podruhé, a pokud neuznají za blázna, stát má paragrafy. Potřetí bys utekl z lochu, a tam ty nechceš být, ať je vojna sebekrutější a sebehorší. To raději do nemocnice, ale mrzačit se?

Jeden chlápek na stráži se chtěl ulít z vojny, přiložil si samopal k noze a střelil. I když ho převezli hned do nemocnice, zemřel. Z jedné strany nohy měl malou díрку a z druhé vyrvaný kus masa. Dostal otravu. Stojí to za to? Nebo spolknout rozpůlenou žiletku. Kluci, co to udělali a vyoperovali jim ji, po prohlášení, že jakmile je propustí, spolknou ji znova, šli domů. (Asi bych něco takového neudělal a neudělal jsem a nakonec vydržel. Přečkal tu celou dlouhou vojnu, a bylo mi všelijak, a ne vždy tak, jak by býti mělo.)

První den je pryč. Utekl jako neposedný beránek na obloze honěný větrem ...

3.

„Budíček!!“ ozvalo se od dozorčího stolu.

V tu chvíli jsme jeden přes druhého začali vyskakovat z postelí. Naráz se otevíraly skříňky a rovnaly spacáky, každý nějak jinak, poněvadž to ještě nikdo pořádně neuměl.

Moje skříňka byla až dole, a dalo mi dosti práce, než jsem ji otevřel a vyndal z ní požadované věci. Na pokoji došlo k ohromnému zmatku. V uličce, jejíž šíře byla ohraničená širší skříňky, se tísnili čtyři lidé. Dva na postelích nahoře si našťestí skládali nejdříve spacáky, a díky tomu mohli zbylí dva v uličce trochu svobodněji dýchat. Vytáhl jsem zpod spacáku klíče, které jsem si zde večer uložil a snažil se rukama proplést mezi nohama svého souseda z protějšího lůžka, protože ten stál u své skříňky, a právě si nandával trenýrky, zatímco nad ním se snažil další otevřít skříňku.

„Počkej přece, ne?“ okřikl mě ten, co si nandával trenýrky.

„Jak mám počkat, když nemám čas?“

„Ale jedeme si, vojáci! Jedeme! Jste pomalí. Nestíháte!“ zněl hlas vedoucího ložnice.

„Jenom chvilku.“

„Tak, jde se!“

„Žádné vybavování a kmitněte si! Podívejte se na mě, vstal jsem stejně jako vy a už jsem oblečený.“

Soused z hořejšího lůžka počkal a kamarád si navlékl trenýrky. Mně se podařilo otevřít skříňku, zámek povolil a z přivřených dvířek jsem vytahal spodní prádlo a ponožky.

„Ty taky nemůžeš chvilku počkat?!“ obořil se na mě kluk a trenýrky si vyhrnul do potřebné výšky.

„Když je málo času.“

„Příprava na rozcvičku!“ zní na chodbě hlas.

„Tak si pospěšte vojáci. Pospěšte si. Je příprava na rozcvičku. To znamená, že byste se měli oblíknout a vyrazit na chodbu.“

Sroloval jsem si pyžamo, natáhl velké tepláky a silné ponožky, které jsem si večer někam dal a ráno je hledal, nevěděl jsem, kde jsou, než jsem je našel pod podhlavníkem.

V uličce jsme se tísnili, a navíc sem dolů skočil i můj soused, který vyběhl z uličky a zamířil ke skříňce, již měl jakožto jediný z uličky umístěnou pod oknem přímo naproti dveřím.

„Nástup na rozcvičku!“ rohlásil chodbou hlas dozorčího.

„Ale jedúúú! Rychléé! Nestiháte!“ křičeli poddůstojníci i z jiných pokojů. Chodili a povzbuzovali nás. Ti lepší nováčci byli připraveni.

„Tak, a kdo je hotový, ven před budovu!“

Uposlechli jsme a vyrazili z pokojů.

Vybíháme z budovy, někteří šli ještě na záchod, a poté po schodišti dolů do přízemí přes otevřené dveře před cihlovou krychli na vyasfaltovaný plac. Zde zaujímáme rozestupy a začínáme cvičit. Na ranním čerstvém studeném vzduchu cvičí čtyři pokoje a osm velitelů družstev stojí vedle a přihlížejí. Vždy jeden, nanejvýš dva předvádějí a

zbytek nás pozoruje, obchází a kontroluje, jestli cvičíme poctivě. Tak přišly na řadu kliky, dřepy, kliky a zas! Kluci při klicích padají, pomalu se sbírají a dělají, že už nemůžou anebo skutečně nemohli, jako jeden tlustý voják, kterého poddůstojníci nutili, ať se snaží a udělá alespoň deset pořádných, což se jim nepodařilo, neboť neudělal pořádně ani dva, natož deset. Nakonec nás vyťahuje jeden poddůstojník na běh. Vypadá vcelku dobře. Usmívá se potutelně a je samá srandička. Srandista, jak můžeme vidět.

„Tak, vojáci,“ zammul si ruce, „a teď si dáme na rozběhnutí pár koleček. Tak za mnou!“

A běží se. Pár koleček spočívá v oběhnutí takřka celého útvaru se vším možným dohromady a v návratu na budovu. Byl jsem kdesi v polovině. Držel jsem se uprostřed, a to ve všem, tak, jak mi poradili starší, co už na vojně byli.

Poddůstojníci se smáli, měli radost, že jsme ptáci, a že jsme pár dnů na vojně, že si užijem, budeme muset mít věci srovnané v komíncích a čisté tenisky vespod.

Zástup nováčků se nahrnul do budovy.

„Tak, vojáci! Pomalu a každý schod vyskáčete, tak jako já!“ zakřičel malý svobodník a s lehkostí až obdivuhodnou vyskákával v žabákách schody až k dozorcímu stolku.

„Tak, a nyní vy všichni – a neobjebávat!“ A tak lezeme po schodech, vzdycháme, jsme zpocení a nahoře si sedáme na posteli, někteří odemykají skříňky a vyťahují ručníky na umytí zpocených těl.

„Ale vojáci! Co to vidím, vojáci? Jak to, že sedíte na postelích? Vy nevíte, že ve vojenských řádech se píše, že voják nesmí sedět na posteli? Co?“

Kluci ani nešpitli a vstali.

„Tak, ať už se to víckrát neopakuje, jasné?!“

Nic.

„Cože? Neslyším odpověď!“

„Jasně.“

„Říká se, provedu!“

„Provedu.“

„No...“ vysoký svobodník se trošku zamračil, a poté popadl ručník a šel se mýt a už tu je další povel. Nestačil jsem ani zamknout si skříňku a: „... nááástup na osobní hygienúúú!“

Když jsem vytáhl ručník, pastu a kartáček ze skříňky, vyběhl jsem na chodbu, a v té chvíli někdo zakřičel: „Příprava na rajóny!“ a poddůstojníci na chodbě nás hned vraceli zpět. Stihli jsme, nestihli, vracíme se zpět uložit věci osobní hygieny do skříňky, obléknout se, přeběhnout po chodbě na druhou stranu k velkým skříním, stojícím zde jedna vedle druhé, a zatímco jedni z nás skříňky otvírali a snažili se navléknout se do určených maskáčů, druzí se mezi nimi protahovali, strkali do nich a

tvořili neuspořádané chumle. Kdosi nadával, nešel mu otevřít zámek. Jiný nemohl sehnat věci a další neměl místo na oblékání.

„Nástup na rajon!“ Opět nestíháme.

Na chodbě se vyskytla bendža a kýble.

„Ale jedu si!“ Výkonný praporčík vytahuje navíc kbelík s mýdlem a kluci si jdou pro hadry, pro vodu a kartáči se snaží dát podlahu do náležitého stavu.

„Příprava na snídani!“

To znamenalo konec úklidu, a co možná nejrychleji dotřít podlahu a připravit si přístroje.

„Nástup na snídani!“ A opět nestíháme. Konečně jsme vyběhli před budovu a srovnali se. Každý musel vytáhnout přístroj, utěrku, bílý sáček a ukázat, že je má. Teprve po kontrole přístrojů se vykročilo k jídelně.

„Držte aspoň krok! Slyšíte?!“ vrčeli velitelé družstev.

„Levá! Pravá! Raz! Dva! Raz! Dva!“ Tak se šlo.

Do jídelny chceme jít najednou.

„Zpátky! Kam jdete?!“

„No,“ jeden chtěl naznačit, „dovnitř, ne?“

„Co? Jakýpak dovnitř? Na pravý zástup se chodí!“

Šlo se na pravý zástup.

Po snídani je nástup a rozchod do zaměstnání.

(Pobyť začal sobotou, a proto bylo poměrně klidně. První víkend proběhl nezvykle klidně a rychle oproti dalším týdnům.)

V devatenáct hodin třicet minut nás vyhnali na povinné sledování Televizních novin. Seděli jsme na židličkách v prostorné místnosti odborně nazývané politicko výchovná světnice čili pévéeska a koukali jsme. Ono, jít na vojnu v pátek odpoledne, je na bednu.

Na pévéesce se za malý okamžik objevili i zbylí velitelé družstev.

„Ztiš to, prosím tě,“ řekl ten jeden druhému.

Ten přistoupil k televizi a ztlumil zvuk.

„Tak, vojáci, tak už víte, že jste na vojně!“

Ozval se smích.

„No, já bych se nesmál. Někteří z vás si to patrně ještě neuvědomili a nechovají se podle toho. Uvědomte si, že tohle je úplně jiný režim, než na který byli někteří z vás zvyklí z domova. Tady se musí poslouchat. Podívejte se, nám by to bylo jedno, my bychom vás klidně nechali, ať si děláte, co chcete, a pro nás by to bylo také lepší, ale když vy uděláte nějaký nepořádek nebo prohřešek, tak to odnese kdo? No velitelé družstva, a já, protože my jsme za vás zodpovědní a máme se o vás starat. To vykání, jak už jste si tady všimli, to jsme si také nevymysleli, to už tak stojí v základních

řádech, a jestli mi někdo nevěří, já mu je klidně můžu půjčit. Mám je u sebe v kanceláři, takovou malou červenou knížečku, kdo chce, může do ní nahlédnout. Takže, aby bylo mezi námi jasno.

Jo, ještě tohle, dobře víte nebo jste alespoň slyšeli, že na vojně existují dva druhy vojny – mazácká a gumácká, a je na vás, pro jaký druh vojny se rozhodnete, jestli pro mazáckou anebo pro gumáckou.“

„Mazáckou,“ ozval se někdo. „To je jasné.“

„Mazáckou,“ přitakávali druzí.

„No dobře, nechte mě promluvit, ať vám vysvětlím, jaké to má výhody a nevýhody. Takže, pokud byste chtěli mazáckou vojnu, bude to znamenat, že na vás budeme mít větší nároky, co se týká úklidu, že vás budeme víc dusit, ale zase po půl roce budete vypáskováni a dostanete úlevy. Abych vám řekl, ono na tomhle útvaru se rukuje jednou za rok, a to znamená, že budete celý rok mladí – pořád.“

„My jsme si taky museli vytrpět,“ skočil mu do řeči malý svobodník.

„Jasně. A my taky,“ pokračuje výkoňák. „Celý rok jsme makali, a nyní, když jsme staří, tak teď bychom měli dělat to, co jsme dělali? No uznejte sami, až vy budete staří, taky nebudete chtít nic dělat, né? Tak ten rok se to dá vydržet, né?“ Neurčité pokyvování hlavami se zavlnilo houfem.

„No, a přece nebudete chtít, abyste uklízeli podlahu a zametali, čistili si kanady, a tak podobně. Budete si chtít užít, ne? No, a gumácká vojna znamená, že my vám něco řekneme, a vy to neuděláte, tak co uděláme my? Jednoduše vás dáme do hlášení, že jste nesplnili svůj úkol a velitel roty vám dá důtku, a jakmile budete mít důtku, už se nedostanete na žádný opuštěák do konce vojny, a to přece nechcete?“

Na okamžik zmlkl.

„Tak vidíte, co je pro vás lepší? Vyberte si buď mazáckou anebo gumáckou vojnu, nám je to jedno, důsledky si poneseťe sami, a to vám povídám, bacha na to, že se mezi váma vyskytne nějaký bonzák, tak to slíznete všichni. Jeden za všechny, všichni za jednoho, to si pište!“ Tím skončil.

Šuškali jsme si mezi sebou. Mazácká nebo gumácká? Vidina domova, vidina minulosti, jasně že mazácká!

„Kdo nechce mazáckou vojnu?“ ozval se hlas ze středu našich těl.

Ticho. Nikdo se neozval.

„Chceme mazáckou!“

Výkoňák pokrčil rameny. Vypadal, jako by mu to bylo zcela lhostejné. „Pust' televizi.“

Druhý starý přidává zvuk, poddůstojníci opouštějí místnost.

Kluci se začínají bavit. Někdo neví, co to mazácká a gumácká vojna je, stále to nechápe. Nikdo nezmění nic na tom, že většina je pro mazáckou.

„Tak, co vy na to?“ vykřikl někdo.

Mohl si to dovolit, na pívéesce nikdo ze starých nebyl.

„Mazáckou, ne?“ Shodou okolností to je jeden z mého pokoje. Jasně. Budeme makat a potom se budeme mít dobře.“

„Tak dobře, chlapi a nezapomeňte na to, aby nikoho z nás nenapadlo pokazit to, abychom se z toho pak neposrali.“

Otevírají se dveře, řečník utichá.

Po televizkách jsou dvě hodiny volna. Ve dvacet dva hodin je nástup na rajony a uklízí se do půl jedenácté, kdy se všichni oblékáme do tepláků a u nástěnky se jmény stojí výkonný praporčík a čte jména. Řve je na obě chodby podle abecedy, tak jak jsme seřazeni.

„Vojín Albert!“

„Zde!“

„Vojín Brepták!“

„Zde!“

„Vojín Davídek!“

„Zde!“

„Jakoubek!“

„Zde!“

„Kolář!“

Ticho.

„Je tady někde vojín Kolář?“

Ticho.

„Tak ozve se Kolář?“ hlas výkoňáka je nabitý zlostí.

„Zde!“

„Cože? Vy se neumíte ozvat?“ přidává se další poddůstojník stojící blíže k dotyčnému. „Vy se neumíte ozvat, když vás někdo čte? Co?“

„Já jsem neslyšel.“

„Jak to, že jste neslyšel, když ostatní slyšeli?“

„Nech toho, prosím tě,“ obrátil se na něho další starý. „Půjč, já budu číst.“ Vystřídali se a čtení vojáků-prvoročáků, rozmístěných na obou stranách dlouhé, vysoké a chladné chodby pokračuje až k tomu poslednímu.

Po večerní kontrole stavů následuje kontrola upravenosti skříňky, kontrola především srovnaných věcí. Kdo, co, jak má složeno a nástup na večerní hygienu.

Nahrnuli jsme se na umývárnu. U jednoho umyvadla se tísni dva až tři vojáci a za nimi stojí další, a ti čekají na přísun vody, a protože teplá neteče, tak alespoň tu studenou, spláchnout z těla celodenní pot, a čas letí rychle. Alespoň nohy si myjeme,

ty smrdí nejvíce, dvakrát nahnout vodu na obličej a přetřít ústa kartáčkem na zuby a oholit narůstající strniště. Puch, rozlévající se po umývárce, je k nevydržení. „Vy prasata!“ křičí od stolku dozorčí, „to si neumíte otevřít okno?“ Jeden pohotově leze a okno otevírá. Za pět minut zní příprava na večerku. Na pokojích máme pyžama.

„A trenky dolů, né, abyste, vy prasata, spali v trenkách!“ varuje svobodník. Někdo si chce lehnout do postele.

„Kam spěcháte? Zatím je pouze příprava na večerku, ještě není večerka.“ Dotyčný, kterému to platí, vylézá a staví se k posteli.

„Do postele se leze na doby. Víte, jak se to dělá?“

Nevěděli jsme pochopitelně.

„Tak já vám to ukážu.“ Svobodník přistoupil k posteli, chytl se rukama za kovové šprincle, prostrčil nohy úzkým okýnkem mezi nimi a udělal pozpátku kotoul na posteli.

„Vidíte, vojáci? Ale vy to musíte udělat na doby, tak se připravte!“

Kluci funěli. „To snad ani není možné, to nedokážeme.“ Jenomže živý obraz svobodníka Pavla, vysokého dvoumetrového chlapa silnější postavy, jasně dokazoval, že to jde.

„Ale dokážete. Nebojte se, když jsem to dokázal já, tak to dokážete taky!“

Kluci mají průpovědky.

„Tak! Raz!“

Snažíme se na povel prostrčit nohy mezi tyčkami postele.

„Dva!“

Třetina provádí kotoul dozadu.

„Tři!“

Rychle do spacáku a zapnout. Většina z nás je u postelí a všelijak se snaží dostat přes mříže.

„Vy jste neschopáci, to snad není možné. Tak neprostrkávejte nohy mezi a udělejte kotoul a do spacáku.“

Poslechneme. Rychle do spacáku.

„No, tak asi takhle, ale bylo to nejednotné, a tak znova a ještě jednou!“

Vylezli jsme, postavili se k postelím, nahoru natahovali ruce, ti, co spí nahoře, dole se křičili ti, kteří spí dole.

„Takže, ještě jednou. Připravte se a raz! Dva! Tři!“

Vrzání postelí, smích, kopání, šustot spacáků, hlomoz hlasů.

„No, to už bylo lepší. Tak, a pořádně zapnout až ke krku, abyste nám, vojáci, nenastydli. Jasně? Už si někteří z vás stěžovali, že nemůžou, jsou pryč unavení a asi nemocní. Takže pořádně zapnout, jasné?“

„Jasně.“

„No, to jsem rád!“

„Večerka!“ zní podruhé povel od dozorčího stolu.

„Tak spát!“ Velitel pokoje zhasl světlo.

„Dobrou noc, vojáci!“

„Dobrou.“

„Cože? Vy nevíte, co máte říkat?!“

Kluci ztichli.

„Dobrou noc, vojáci!“

„Dobrou noc ... pane mazáku.“

„Správně, a ještě jednou, aby to věděli všichni. Dobrou noc, vojáci!“

Na což odpověděl pokoj: „Dobrou noc, pane mazáku!!“

Zavírají se dveře.

„Tak pánové, a máme za sebou první noc,“ povídá vojín Petříček. „Jeden den za náma a ještě sedm set dvacet devět dnů. To je vyhlídka.“

„To máš pravdu, to je síla.“

„Mně z toho hrábne ...“

Otevírají se dveře, objevil se svobodník, otevírá stolec, hledá něco a odchází.

„Ještě sedm set dvacet devět dnů v téhle pakárně. Já to nevydržím!“

Svobodník se objevuje znova a jde spát. Hovor je u konce. Dnes je sobota a večerka je v jedenáct hodin, jinak se chodí spát v deset. Jako nováčci jsme nestačili zaregistrovat tuto změnu, a podobně tak i mnoho dalších věcí, které nás teprve čekají.

4.

Neděle se zdá být klidnější nežli sobota. Vstává se v sedm hodin a rozcvička není. Společně se jde do jídelny pro vánočku. Fronta se kroutí nahoru po schodech a venku na schodech. Zbylé roty starých procházejí kolem nás. Proti nám, nováčkům, jich je poměrně málo, alespoň malé chumle trousící se pro ranní příděl, tomu nasvědčují. Kašlou na zástupy levý a pravý, nic jim nebrání, jdou bez ohlednutí a předbíhají mladé.

„Jé, ptáci, nešťastníci,“ pouštějí si někteří ze starých ústa naplno.

„Milionáři,“ směje se druhý.

„Ještě sto pět vánoček, to je číslo, co?“ podotkl z východu z jídelny další starý.

Sto pět vánoček, pěkné.

Na pokojích je vcelku pořádek, máme volno, sedíme na zemi a píšem dopisy, někteří vzpomínají a baví se mezi sebou.

„Napište dopis, jak jste dojeli,“ radí staří a my tak činíme.

Sedám si do uličky mezi postele a píšu napůl čitelným písmem dopis domů.

Ahoj mami a tati, dojel jsem v pořádku do kasáren. Řekli nám, že vojenskou přísahu budeme mít prvního listopadu v sobotu na Letenské pláni. Kdyby se to změnilo, napiši vám.

Pozdravujte babičku a sestru. Není to tady tak strašný. Ahoj, Luboš.

Dopsal jsem dopis a usmál se, nějak to vydržím. Tolik jsem měl do vojny plánů, učil se cizí jazyk, sportoval, četl knížky, a nyní abych vše pustil k vodě. Vždyť za celý den jsem našel pro sebe slabé dvě hodinky času, a to je neděle. Co ve všední den? Na tohle jsem nedovedl odpovědět a představit si už vůbec ne. Spoustu abych vypustil, plány, cvičení a kdo ví, co ještě. Je neděle, je klid, ale na jak dlouhou dobu? Každou chvíli se mohou otevřít dveře, a někdo, třeba dozorčí či jiný starý, mě vytáhne na úklid chodby či rajonů. Už aby byl za mnou alespoň tenhleten přijímač. Mít za sebou měsíc, zatím jsou pryč akorát slabé dva dny. V civilu bych byl na chalupě, v sobotu si šel na zábavu, na disko, mezi kamarády a holky anebo do hospůdky či do kina nebo koukal na televizi a myslel na něco úplně jiného. Kdykoliv bych šel kamkoliv a nikoho bych se na nic neptal. Tady jsem chtěl jenom, ono chtěl, musel, vynést kýbl a každý hned, kam jdeš a jak dlouho tam budeš? Přijď hned, a aby tě nenapadlo utéci. Vědí ti tam venku, jak dlouhé a nudné jsou dva dny odpočinku na vojně? Mít před sebou sedm set dvacet osm dnů a čekat. Ale už to není sedm set třicet. Dopsal jsem dopis, aby ti venku neměli starosti a mohli klidně spát.

5.

Pondělní ráno začalo obdobně jako sobotní první den. Ještě, než zazněl povel budíčku od dozorčího stolku, někteří z nováčků už jsou vzhůru. V pokoji, kam dovnitř začíná pronikat denní světlo, začíná být rušno.

Dva vojáci odešli na záchod, jeden si oblékl trenky a ponožky, pyžamo pečlivě srovnal do skříňky. Vrzou dvířka dalšího nočního stolku. Začínáme se probouzet, jeden za druhým a tiše se šeptá.

Svobodník Pavel se probudil: „Bud'te zticha!“ otočil se na posteli. „Jak to, že vstáváte?“ Kouká na vojáka v trenkách. „Proč se oblíkáte? Vždyť ještě není budíček!“ „No když, já bych ráno nestačil, a tak jsem se začal strojit, abych ...“

„No, to nemyslíte vážně?!“ obořil se velitel ložnice na vojáka.

Na pokoji spí ještě jeden velitel. Je to Slovák a moc toho nenamluví. Vlastně jsme ho viděli jenom krátkou chvíli, protože v sobotu a v neděli měl vycházku.

„Ako sa to voláte?“ vzbudil se.

„Petříček.“

„A čo? Poručík? A lebo generál?“

„Ne. Vojín.“

„No tak sa predstavujte celou hodnosťou. Ste na vojne. A teraz si vezte na seba pyžamo a idete si ľahnúť!“

„No jo.“

„Čože? Máte nejaký problém?“

„Ale né, já jsem jenom chtěl říci, že...“

„Buďte sticha vojak. To nikoho nezaujímá, čo ste chceli povedať. Desátník vam hovorí, že si vezmete pyžamo a pojdete si ľahnúť a stíhať budete, to mi verte. Zamerím sa na vas, môžete sa spoľehnúť.“

Kluci na postelích ani nedutali. Rozhostilo se ticho. Svobodník a desátník leží proti sobě, přes uličku na dolních postelích.

Probudil jsem se hlukem a vyslechl, co bylo kamarádovi vytýkáno. Také jsem měl připravené figle, jak si urychlit přípravu na tělocvik, protože v sobotu jsem nestíhal a nyní mě popadl strach, aby se to neopakovalo a někdo si toho nevšiml. Večer jsem si strčil trenky pod podhlavník a tiše teď pro ně natahoval ruku. Nahmatal jsem ponožky, také sem včera ukryté, a pomalu, nenápadně, a hlavně tiše je začal navlékat na nohy. Ve spacáku to vypadalo, jako když mám průstřel břicha. Spacák zapnutý až k hlavě, pomáhal jsem si oběma rukama. Hmátl jsem pro trenky a po chvíli zápasení se pyžamové kalhoty dostaly do výše kolen, odkud jsem je přece jen z těla sundal.

Obdobným, ale opačným způsobem jsem dostával na tělo zelené trence. Na ponožky mi stačila jedna ruka. Sly nasadit o poznání lépe. Včera byl zmatek. První večerní kontrola se neobešla bez připomínek. Sehnal jsem si ramínko za takřka výrobní cenu dvaceti korun od výkonného praporčíka, a to jsem mohl být rád, že mi je dal tak levně, protože jinak bych absolutně nestíhal. Mít na jednom ramínku veškeré kabáty, kalhoty maskáčové i třiašedesátkové, to není žádná legrace.

Před každým jídlem, snídaní, obědem, večeří, před a po sundávat a znovu navlíkat a háček praskal pod tíhou a zdržoval jsem sám sebe i ty druhé. V uličce i tak bylo těsno. Chyběl mi také zámek. První den jsem měl půjčený. Malý čínský zámek, při otevírání jsem musel být opatrný, zadržával se. Tento nový mě stál třicet korun a nezadržával. Mám konečně klid. Dnes jsem se probudil dříve. Zmítán psychickým nátlakem a obavou, abych stíhal, probudil jsem se dříve a nyní slastně vychutnával poslední okamžik, než se chodbou ozve to odporné protáhlé slovo: budičéééek! Jsem v polospánku, a abych nezapomněl, projíždím si v mysli věci tak, jak je mám srovnány.

Takže, v malém šuplíčku nahoře osobní potřeby, kapesníky, kartáček na zuby, pastu. Vyfasovali jsme pudr na zásyp, barbus na holení, mýdlo – zde to bylo vcelku jasné. Dole, v hořejší části poschod'ové skříňky pečlivě srovnaný ručník s utěrkou a pyžamo na jedné straně, oddělené kartáčem od tepláků na straně druhé, Vzadu, zastrčenou před

zraky ostatních, igelitovou tašku s nemnoha věcmi, které se nevešly nahoru. Úplně dole tenisky, a později jsem si na druhou stranu musel přendat tepláky, aby skříňka byla opravdu podle vojenských předpisů, tak jak má být. Ve velké skříni mám větší zmatek. Na jednom ramínku visí třiašedesátka, pracovní a všední oděv vojáků, skládající se z kalhot a saka a na druhém třiašedesátkové kongo, kabát a kalhoty. Kalhoty mi jsou velké a mám je na kšandách. V komínku srovnané věci, počínaje košilemi, bílou od vrchu, zelenou, trička bílá, spodky, masku. Věci mají řezat a já marně hledám ideální tvar pro přesně vyrovnané věci. Jaksi to nejde. Až dole humusáky a kabátec. První kontrole skříňka unikla, neboť v polovině večerní kontroly přišel velitel se šňůrami a kontrola nebyla dokončena.

Nad každou skříňkou stály postavené kanady a dole v samostatně uzamčené části skříňky se tísnila velká polní a pod ní malá polní, anebo za ní, jak se vešla, a jak kdo chtěl, společně s chemikou.

Na poznání jeden druhého jsme měli čas, jen když staří opustili pokoje, seděli na pévéesce, kde koukali na televizi anebo na pokoji poddůstojníků či se vypařili jinam a my mladí mohli mluvit a nikdo nás nevyrušoval. Utvořily se hloučky a navzájem jsme si sdělovali zážitky z civilu. Seděli jsme v uličkách mezi postelemi, neboť na postelích sedět bylo zakázáno, ale nám to ani nevadilo. Sednout si značilo mít klid, klid byl jednou ze složek, kterou jsme potřebovali. Klídek, pokecat si, vyzpovídat se, napsat dopisy, zapřemýšlet o civilu a o holkách. Poddůstojníci začali vyžadovat, aby pokaždé, když přijdou na pokoj, někdo vstal a zařval: „Končit, pozor!“ Načež oni řekli: „Pohov, volno!“ Na každém pokoji leželi dva poddůstojníci a další čtyři na pokoji společně vedle dozorčího stolku.

Z neděle na pondělí už sloužil jeden z mladých jako pomocník dozorčího na rotě. Mysleli jsme, že do této funkce nebudeme vybíraní, že je to záležitost pouze našich velitelů, ale to jsme se zmýlili. Pomocníkem se stal Šindela, trochu potrhlý voják a službu zvládl. U stolku ostatně neměl nic jiného na práci než stát, koukat, vyhlašovat podle denního řádu budíček, snídani, hodiny, kde je vojenská příprava, oběd, večeři a brát telefon. Navíc musel dávat pozor, jestli nejde někdo z vojáků z povolání a zdravít je. Zpravidla neuklízěl, to jsme obstarali my, zatímco dozorčí vedle odpočíval na místnosti starých. On dozorčí stolek byl přímo na ráně. Z jedné strany kamenné schodiště a chodba, z druhé chodba a pokoje, kde sídlili přes den vojáci z povolání. Z přízemí táhla zima od schodů a shora smrad ze záchodů. Umývárna byla zavřená. Mezi záchody a umývárnu byl zbrojní sklad. Pomocník stál, málokdy si sedl, seděl, pokud ho některý ze starých neupozornil, že má stát, že pomocník ve službě nesmí sedět. Takže vstal a stál a stál.

A z celé budovy je zima největší na chodbě, kde nejsou kamna.

Podzim jen pomalu ustupuje zimě, je to podzim vlahý a teplý.

„Budu zde mít kamarády?“ zamyslel jsem se a snažil si vzpomenout z vyprávění druhých a podle tváří, kdo kde leží.

Tak vpravo u okna leží poďobaný voják, jmenuje se Jarda. Je někde z Harrachova, a to je kousek od jeho bydliště. Vytahuje se, kolik měl v civilu holek, a že hrál závodně fotbal. Nad ním leží menší kluk. V civilu byl traktorista. Když mluví, tak pomalu, takže budí dojem, jako když přemýšlí. Je nevelkého vzrůstu. Štíhlé tělo, hladké vlasy. To jsou kluci, kteří spí přímo u okna. Následuje ulička a dvě čtveřice postelí, po každé straně zdi. Přes uličku dole leží také traktorista, kluk, který má vymodelovanou čelist přímo na masku a tělo zbrunátnělé kily. Má perfektně vymodelovaný obličej. Nemohl jsem si pomoci, obličej kluka měl tvary vojenské masky. Sám nosím brýle a jsem středně velký a středně silný, s pomalu narůstajícím bříškem. V mládí jsem sportoval, jenomže od té doby uplynulo mnoho vody, a nikde to není vidět. Nade mnou leží Pavel. Jméno mi utkvělo natrvalo v mysli, protože jsem byl nucen ho čas od času požádat o malou službičku, a navíc jsme sousedé. Kdo leží vedle Pavla na posteli jsem si nepamatoval, zato své dva sousedy na protější straně uličky jsem znal velmi dobře, neboť jsem s nimi přicházel do občasných konfliktů, kvůli již zmíněným skřínkám či jiným drobnostem. Dole leží Honza Kolář. Jméno jsem si snadno zapamatoval, neboť bylo shodné se jménem mého kamaráda z práce. Povahově měl Honza sklon být nervózní a také to dával náležitě najevo. Nad ním ležel Pavel Borovský. Také on měl lehce zapamatovatelné jméno.

On a Honza se znali částečně z civilu, a jejich maminky se znaly velice dobře. Však také ihned hodili řeč a vzrušeně debatovali o společných zájmech. Pokud se nemýlím, jejich otcové spolu také kdysi vojančili. Oba mě hned po příchodu na pokoj požádali, jestli bych si nemohl s nimi vyměnit skříňky, že oni by si je dali nahoru, Honza úplně nahoru, Pavel pod něj a já dolů, mám prý to tak lepší. Bylo mi to jedno, a tak jsem souhlasil. Neznělo to sice dosti rozumně, nicméně já byl na něco salámista. Z druhé strany je postel a bidlo a hned vedle kamna a u kamen nástěnka. V kamnech se netopí a na nástěnce je jmenný seznam příslušníků pokoje, vojenská přísaha a řády. Řádů a předpisů je zde hodně, zato zařízení v pokoji poskrovnu. Vlastně mimo postelí a nočních stolků jenom kamna a zářivková tělesa. Dole leží Luboš, můj jmenovec, hodný kluk a klid'as, dá se s ním mluvit. Hnědé rovné vlasy a hnědé oči. Nad ním spí Láďa. S ním se dá také mluvit. Osazenstvo pokoje vypadá schopně. Na druhé straně přes uličku u okna leží dole kluk od Karlových Varů. V civilu byl kuchařem, a kdo ví, co bude dělat zde, u spojařského útvaru. Možná spojaře, možná mechanika. Nad ním leží Slovák, jeden z mála. Je jich na pokoji poskrovnu, pouze čtyři zde jsou. Jeden z nich ukazoval fotky. Cvičí kulturistiku, a na každé je zachycena

jiná partie jeho cvičeného těla. Pěkné fotky. Kromě již zmíněného Slováka cvičil kulturistiku také Petříček, jenomže ten má tendenci se spíše vytahovat nežli něco ukazovat. Alespoň mají spolu o čem mluvit. Baví se všichni, pokud je čas, to především. Takže nad kulturistou leží další Slovák, takový skrček, malý a hubený s dlouhým nosem. Teprve později jsem se dozvěděli, že se ženil, protože mu vlastně nic jiného nezbývalo. Rodiče zemřeli při autonehodě a on potřeboval lásku a něhu, což se není čemu divit. Kdo by to v takové chvíli nepotřeboval? Ona je to největší pakárna, když někdo zemře – a rodiče, to je snad to nejhorší. V tu chvíli, a ani si to nelze představit, musí být každému šileně, hrozně, beznadějně. Raději nepoznat pocit s tím spojené. Hrozná rána, to samozřejmě. Onen pocit, pocit, že má člověk někoho na druhém břehu řeky, ve které plave, dokáže člověku dodat síly, aby řeku překonal, ale pokud je sám a ví, že druhý břeh je pustý a drsný, sílu to v zárodku ubíjí a ničí. Celé dny čekáš na milý pohled a na dopis, ve kterém je hřejivé slovo, a ty víš, že na tebe někdo myslí – tam, a najednou dotyčný zemře. To je ta největší prasarňa na vojně. Vojna, alespoň si to většina myslí, bude zabíračka na fyzickou, a přitom je to zcela jiné. Jedná se o psychickou zátěž mnohonásobně převyšující jakékoliv fyzické vypětí. Ovšem, co může vědět člověk, pokud je druhý den na vojně? Všechny slasti a strasti vojenského života ho teprve čekají. Vše, co má prožít, ho teprve potká a takových obyčejných dnů prožije bezpočet. ... sedm set třicet je pořádné číslo a počítat jeden den po druhém s přestávkou dvaceti čtyř hodin je stejně tak vysilující. Vzpomínka je na vojně dost. Ten Slovák prý se ženil, aby na vojně někoho měl. Na vojně to údajně nesou hůře ženatí. Mohl zůstat sám a milovat někoho, na kom mu záleží.

Jistě, svatba je určitá záruka kvalitního vztahu, ovšem to samo o sobě k udržení lásky nestačí. Ona je zde také druhá stránka sňatku, a být otcem ... jaksi vždy nejde. Otec? A v osmnácti letech? To bych si dal. Táhne mi na jedenadvacátý rok života a na rodinný život se necítím, a v osmnácti už vůbec ne. Je to jeho věc. Měl to špatný. Vcelku se dá i poslouchat, pokud nemluví příliš rychle a člověk nemusí říkat: „Co? Cože? Nerozumím ti!“ A podobně.

Vedle na posteli leží další Slovák a dole jeden od Plzně. Heavy metalista. Ukazoval fotky, co mu kluci poslali z posledního flámu. Je na nich zachycen ještě s dlouhými vlasy a v roztrhané, omalované džísce, s laškou piva v ruce, jak objímá kamarády podobně vyhlížející.

Však také Honza vyprávěl, jak se často rubou s jinými skupinami, a nejenom s nimi, i mezi sebou. Ono také není divu, pokud se nalijí pivem a začnou se hádat o složení a výběru rockových skupin. Pohyboval se ve společnosti, kde pivo je běžný chleba, a když nebylo pivo, jak sám řekl, tam si kluci píchali všelijaké to svinstvo, aby jim

z toho bylo dobře. Prostě, neštíteli se ničeho. On se sice také pohyboval na okraji, ale kamarádi ho k tomu svedli.

Pod jednou střechou v jednom účesu, zvaném na ježka nebo dohola, jsme všichni stejní. Zelený mundúr, oholená hlava, vyholené vousy, jednotné přibory, krok a postele. Jenom myšlení máme každý jiné, svoje. V myšlenkách jsme normální, a každý tam, kam patříme. Metalista u svých vlasáčů, pankáč v houfu podobně okrášlených lidí, inteligent v kroužku chytrých hlav, model u modelek a dělník na fuškách.

Poslední čtyři postele jsou obsazeny třemi lidmi. Dole spí Petříček, nahoře poslední Slovák. Petříček je frajer. Ze začátku se vytahoval, že je nejstarší a potom ukazuje fotku holky. Pěkná baba. Prý vdaná panička s dítětem, a on s ní chodí za zády manželíka, který o ničem neví. No budiž. Vedle Petříčka leží desátník. Klidný Slovák, pokud se neožere, anebo nedostane vztek. Jeden z klidných, kteří na útvaru jsou. A těch klidných Slováků je na našem útvaru málo.

Nad svobodníkem spí Šimon. Tichý kluk, vášnivý kuřák. Pomůže každému, kdo se na něho obrátí. Svobodník Pavel ho hodně honí, protože se mu zdá pomalý, a tak ho neustále zaměstnává. To je pořád něco kvůli pořádku na pokoji, pořádku v nočním stolku, ve skřínce i na chodbě, a vůbec.

V tom se ozývá: „Budíček!!“ Skáče z postelí a začíná ranní kolotoč až do snídaně.

6.

Pokud před malou chvilkou bylo ticho, nyní už to neplatí. Budovou zní hukot vstávajících vojáků. Chvění a hukot vyvolaly desítky nohou a otevíraných skříněk. Každý se snažil, co nejrychleji být ustrojen a vyrazit ven z pokoje, aby se dostal na záchod, než tam bude fronta.

Spacák jsem sklídl hned. Zato mi dalo práci, než jsem se dostal ke skřínce, kde se mezitím usídlil Borovský a hrabal se nad mou skříňkou v té své. Také Honza z protější strany se snažil sbalit si spacák. Pavel, ležící nade mnou, mě spouštěným nohama kopl do hlavy, ale než jsem stačil vykřiknout vztekem, ozvalo se: „Promiň.“ Na důvěrnosti nebyl čas. Konečně se mi podařilo dostat se ke skřínce, otevřít ji, vyndat si tepláky a tenisky a znova ji zavřít. Vyběhl jsem před místnost a už slyšel: „Nástup na rozcevičku!“

Nedá se nic dělat. Musím! Zaběhl jsem při cestě na záchod. Ze čtyř záchodů fungují pouze tři. Čtvrtý nemá mísu, je zde pouze trubka přímo dolů do přízemí, ucpaná papírem. Splachovadlo chybí také.

Žlábek je plný. Jeden vedle druhého ulehčují vojáci svým přeplněným močovým měchýřům. Kanálek přetéká. Nemá kam odtékat. Je ucpáný a lehce se plní. Po stranách se tvoří pěna. Výměšků přibývá, ale to nikoho nezajímá. Ráno je jediná

šance, jak si ulevit, a hlavně nebýt na rozcvičce vyrušen okolními vlivy, kterých je i beztak dost. Rychle se vyčůrat. Honem na schodiště a před budovou se zařadit na místo, kde je možné alespoň trošičku se skrýt v davu. Dneska jsem jeden z posledních. Marně hledám Daniela. Dostal se na jiný pokoj, a tak vzájemně příležitosti se vidět, ubylo. Ze tří krátkých a zároveň nabitých dnů jsme setkali všeho všudy dvakrát, a pokaždé to bylo pouze setkání letmé. Při třetí příležitosti Daniel cosi kutil u skříňky, a tak prohozených slov bylo opravdu minimálně.

Zbytek vojáků doběhl na prostranství. Je zima a na rozcvičce je nařízena jednotná ústroj, a to teplákové kalhoty. Stojíme jeden vedle druhého, tísníme se vedle budov a klepeme kosu.

Je pološero. Utápíme se v davu, a snad jediný, kdo vyniká, je holohlavý voják.

Jmenuje se Miloš Janák a proti nám je o dva roky starší. Když jsme čekali u ošetřovny, kde měla být provedena preventivní kontrola moči a prohlídka, uviděl skupinku mladých nějaký starší a divil se, jak to, že ho ostříhali dohola. Když přišel blíž k nám, poznal pravdu.

Noc neměla dostatek času ustoupit a na obloze se honí mraky. Kdesi nahoře fouká vítr a my můžeme být rádi, že nefouká i u země, to bychom asi zmrzli, už tak je hrozná zima.

„Br! To je zima!“ ozývají se výkřiky. Na tohle nejsme zvyklí. Také jsme o víkendu mohli spát do sedmi a probuzení v pondělí nepatří mezi probuzení příjemná. Dnes začíná zelený týden, první vojenský týden.

Rozcvičky se ujal hranatý svobodník. Pochází odkudsi z Moravy. Začal cvičit a zdálo se, že jeho sestava nebude tak obtížná. Mává se rukama, a vypadá to, že dnes nebude rozcvička tak namáhavá, ale to se změní. Za pár minut se začalo cvičit jinak. Raz, dva a přišly dřepy. Třicet dřepů a potom kliky, a na počítání. Svobodníci chodili kolem, řvali a kontrolovali, jestli cvičíme a neflákáme se. Kliky končí.

„Ty si udělej ještě dvacet navíc,“ ukazuje jeden z poddůstojníků na tlustého vojáka, protože nestihá, ostatně jako obvykle, a tomu nezbylo než se o to pokusit.

S přemáháním jich udělal stěží deset. Přišly sklapovačky a po nich znova do dřepu a ruce před tělo a hranatý svobodník, později dostal přezdívku Kameň, pravil: „Tak a skačeme, skačeme,“ a my skákali a skákali.

Mnozí nemohli, přestali skákat a natahovali nohy, předkláněli tělo a rukama si sahali na namáhané cévy a kolena.

Poddůstojníci pouští hrůzu a my znova jdeme do dřepu a opět skačeme. Každý měl dost, ale také každý věděl, že musí vydržet. Na závěr přišlo velké kolečko kolem útvaru. Není to nic příjemného. Cesta, kterou se běží, je rozmoklá a blátivá. Většina se snaží běžet co nejrychleji a vyrovnat se těm vepředu. Navíc každou chvíli má končit rozcvička, a kdo se chce opláchnout studenou vodou, musí stíhat. Starý, co běží

vepředu, závodně trénoval a tempo vyvíjí značně vysoké. Běží se po blátě a přes úzké prkno, ležící napříč výkopu, což tempo značně zpomaluje. Znovu se běží k budově a domníváme se, že nyní už bude konec. Není. Zastavujem se na prostranství a pokračujeme v klicích a poslední klikuje deset navíc. Po klikách nastává skutečný konec a všichni běžíme po schodech na pokoje.

„Zujte si tenisky, máte je zasrané, až to není hezké!“ křičí dozorcí a my poslechnem a do pokojů jdeme bosí.

„Příprava na rajony!“ A všichni v místnosti ven, a to i ti, co nedoběhli.

„Sakra!“ zaklel jsem, nicméně se vrátil zpět. Rychle jsem na tělo hodil tričko, zamkl skříňku a běžím na chodbu. Oblékám se do kalhot, košile a bundy, vzor šedesát tři.

Košili, maskáčové kalhoty, vršek, opasek a kanady. Na rajóny stíhám. Ono to vlastně šlo. Vždycky to jde.

Na levé chodbě je deset vojáků, z toho čtyři mají bendžo, jeden či dva hadry a jeden obhospodařuje kýbl. Kdosi z poddůstojníků vystříkal na chodbu mazlák, vylili vodu, a tak se bendžuje a rychle stírá. Všichni ve dřepu. Přitom je neustále slyšet:

„Nestiháme!“ Na snídani se kontroluje příbor a utěrka. Kdo nemá, poklusem na chodbu a sehnat. Vycházíme v tvaru a je provedena kontrola počtu.

„Pozor!“ zavelí velitel ložnice a už se jde. Před jídelnou se jde na pravý zástup, přes prostřední a naposledy levý. Na chodbě se čeká a kolem procházejí staří z jednotek. Každý nás předbílá. Opět je slyšet smutné konstatování ptáci, draci, a podobně.

My mladí jen stojíme a jsme rádi, že po nás nikdo nechce, abychom něco dělali.

Snídaně je v poklusu. To, co je dneska na talíři, za moc nestojí. Čaj, jakási nechutná pomazánka, čtvřeček másla a tři rohlíky.

Staří mazáci sedí u jednoho stolu, a to u stolu nejbliže k výdeji, zatímco my obsazujem porůznu stoly od kraje opačného. Jídelna má velikost prostorné haly, z obou stran je osvětlena velikými, vysokými okny a bílým stropem, kde až nahoře svítí dvě řady zářivek, bílé stěny a žluté kachličky. Strop je ve výšce šesti metrů a délka pětkrát taková. Stoly jsou u sebe ve třech řadách, vždy dva a dva, a podle toho také příslušný počet židliček, zpravidla osm, pokud si vojáci nepřidají některé navíc.

U mladých je to vyloučeno, ale staří tak činí bez obav a překážek. První sousta mizí v ústech bažantů. Od starých se lišíme zcela evidentně podle perfektního zástřihu, na pevně utažených kanad a opasku a hlavně bojácné, neotřepané tváře. Ani nenamítáme cokoliv, když někdo ze svobodníků zvolá pevným hlasem: „Vztyk! Odchod!“

Stoly se zdvíhají a vojáci odcházejí.

„Snad se mohu v klidu najíst, né?“ prohlásil někdo, neznající mazáckou vojnu.

„Cožé?“

„Ty drakůů!!“

„Jedůů!“ ozvalo se ze všech stran, a tak, aby netrhal partu a nebyl sám, odloučen od všech, se zdvihl a odchází. Do kapsy strčil rohlíky, narychlo vypil čaj a zařadil se mezi ostatní.

„Drací, jedůů!“

Doprovázel nás křik starých v jídelně.

Postupně se řadíme do zástupu a čekáme na velitele, v klidu dojíždající nahoře v jídelně.

Ráno se zdá být chladné. Na východě se rýsuje vycházející slunce. Vypadá to na pěkný den. Kaštiny při cestě ukazují holé ruce. Většina listů je dole na zemi. Den se probouzí. Rozbřesk trvá o kapánek déle a my máme okamžik času zhluboka ho vychutnat. Pára jde od úst a na kalužích se tvoří slabé škrálopupy ledu.

Jenom jsme stáli a byli rádi, že po nás nikdo nic nechce, abychom pracovali, a tak podobně. Snídaně proběhla rychlostí blesku. To, co nám dnes dali, beztak za mnoho nestálo. Čaj a škvarková pomazánka s máslem není labužnické jídlo pro většinu z nás. Venku se řadíme rovnou do trojstupů. Jídelnu necháváme po levé straně. Po pravé je velké staveniště a řada stromů. Kdesi daleko před námi, zachumláno do mraků, právě vychází šedivé, umazané slunce. Po obloze táhnou mraky.

„Bude pršet,“ poznamenal jeden z bažantíků v neustále se vlnícím trojstupu.

„Ticho tam!“ okřikl ho velitel. „Ve tvaru se nemluví!“ A točí se k nám zády. Pod povoleným opaskem je vzadu velké pádlo.

„Tak, jste všichni?“

„Pozóóó! Pochodem vchóóó. Raz! Dva! Raz! Dva!“ Dali jsme se do pochodu.

„Tvrdsí krok!“ Dupot trochu zesílil.

„Ještě, že je dneska PŠM,“ promluvil někdo.

„Bude pršet.“

V tvrdém pochodování zanikly hlasy.

Dodupává se a až před budovou se zastavuje a po zástupech, jeden za druhým vcházíme dovnitř.

„Dodělejte pořádek na pokojích!“ řve dozorčí. „Je tam mrdník!“

Uklidili jsme přibory do skříněk a vlítli na pokoje. Někteří z nás našli na postelích rozházené spacáky. Na pokoj přišel Pavel, velitel družstva.

„Tohle není správně ustlaný spacák. Podívejte se semhle,“ ukázal na jeden perfektně složený hned na okraji místnosti. „Naposledy vám to ukážu, ale pak, ať to každý zná, nebo si je budete rovnat v osobním volnu!“ Rozhodil na posteli jeden ze zmuchlaných spacáků. Větší částí jej dal vespod, ohnul nadbytečnou část, přehnul na polovinu, posunul spacák, aby seděl okrajem s postelí a připojil druhou část. Napnul hrany a

složil spacák na jednu třetinu, na druhou a ještě na polovinu. Stojíme kolem a koukáme. Pavel uhladil hrany a znova napnul.

„Ták, vidíte?“

„Hm,“ pokyvujeme v okruhu hlavami.

„Teď si to ustel znova!“ Rozházel spacák a dotyčný, v tomto případě Honza se pustil znova do skládání.

Spacák, to bylo dlouho jediné, co jsem uměl pořádně složit. Se skříňkou to bylo horší, někteří, i ti, jimž spacák zůstal na místě, si jej rozhodli a začali skládat znova.

„A nyní mi ukažte skříňky!“ rozkázal a přišel k tomu nejbližšímu. „No, to snad né? Ty si děláš ze mě legraci? Co je tohle?“ Sáhl dovnitř a vytáhl špinavé ponožky. „Ty nevíš, kam patří?“

„Ne.“

„Já jsem ti to neříkal?“

Bažantík pokrčil rameny.

„No řekni, že né.“

Vešel desátník.

„Koukej, co jsem mu našel.“

„Fuj! Fusky, ty nevieš, kde ich máš mat? Vo veľkej poľnej.“

„Hm,“ bažantík pokýval hlavou.

„Nech ich tam už máš!“

„A rychle!“ dodal Pavel.

Na další prohlídku mu ráno bohudík nezbyl čas, neboť z chodby ohlásil dozorčí:

„Nástup na ranní kontrolu!“

A Pavel hned: „Tak jedu! Rychle, ať už jste venku!“

Kdo byl na pokoji, vyběhl ven a ze schodů dolů. Kdosi tam zavadil o výkonného praporčíka.

„Nemůžeš dávat pozor?!“

„Promiňte,“ zadrmlil dotyčný. „Já nechtěl.“

„Co nechtěl? Co mi to tady vykládáš? Jméno!“

„Tibor Hasák.“

„Generál?“

„Né,“ pousmál se.

„Tady není nic k smíchu,“ zahřměl praporčík.

Okolo procházeli vojíni a brali schody, aby přišli včas.

„Vojín Tibor Hasák.“

„No proto! Odpoledne se u mě budete hlásit,“ řekl a pokračoval v chůzi po schodech nahoru.

„Do prdele!“ ulevil si voják a seběhl za ostatními. Venku se škatulkovala družstva. Jsem ve druhé rotě a Daniela vidím ve třetí. Rukou jsem ho pozdravil a usmál se. On mi podobně odpověděl.

„Kde je Igor a Radek? Nevíš?“

„Jsou na péeešce. Včera odjeli.“

„Fakt?“

„Jo.“

„Nebavte se!“ okřikl nás jeden z velitelů. „Stůjte v pozoru!“

Otočil jsem se dopředu. Stál jsem v pozoru a přemýšlel, proč si nevybrali na péeešku i mě. Předpoklady jsem pro to měl, neboť jsem si udělal školu, mám maturitu, tak proč ne? Mazácké vojny jsem se bál a na péeešku chtěl jít, i otec byl na péeešce. Dosáhl hodnosti četaře nebo desátníka nebo co to vlastně měl, ale na tom nezáleží. Převýším ho? Budu mít vyšší hodnost? Leda, kdybych si udělal vejšku. Ale kde to je? Kde? Kde je vejška? Možná jsem měl jít na ni hned, po škole, ve chvíli, kdy jsem maturoval a věděl toho dost. O hodně více nežli budu vědět po dvou letech.

Jenomže já chtěl mít nejdříve vojnu za sebou. I když mi zabere dva roky. Kdysi někdo řekl, že méně znamená někdy i více. A změna pro mě byla vždycky život. Tady to bylo poprvé, o čem jsem to říci nemohl. Změna! Jenomže vždy změna částečná. Být doma a udělat změnu v tom, že jsem třeba začal cvičit a snažil se cvičit celý den, anebo se začít učit a učit se pilně a usilovně nebo, a to jsem sám pocítil, začít chodit na večerku a muset změnit celý dosavadní život. Jenomže vždy jsem vycházel ze stejného prostředí. Tady poprvé jsem se dostal úplně jinam. Co dělat? Já se učit chtěl. Věděl jsem stoprocentně, že na vojnu půjdu. Doufal jsem, že půjdu na pět metrů, do poslední chvíle jsem tomu věřil, jenomže potom všechno padlo. Jako domek z karet. Zhroutil se jediným kopnutím. Ono kopnutí jsou iluze. Iluze o snadnějším životě, a je dobře, že jsem dostal na frak. Sice ještě nevím, jaké to vše bude. Jediné, co jsem zjistil bylo, že na útvar se rukuje jednou za rok, a tomu jsem byl rád. Rok sice budu dříť, ale potom budu mít klid a hlavně čas, čas na učení a pro sebe. Nemůžu momentálně říci, co pro mě změna znamená, neboť jsem věděl, že prvního půl roku to nebude ale vůbec snadné, o tom jsem nepochyboval, nicméně potom čas využiju, a to pořádně! Jaké mají asi pocity ostatní? Pochmurné. Určitě. Stojíme na začátku vojny a nevíme, co nás čeká, a to je nejhorší. Uvidíme, co nám tato změna přinese.

Stojí se v pozoru. Přichází výkonný praporčík. Zařadil se k nám. Mezitím se objevil velitel přijímače – kapitán a poručíci. Každý se zařadil k jednomu družstvu.

Ozvalo se: „Končit! Pozóóó!“ Jeden z poručíků nadupal ke kapitánovi. Podal mu hlášení.

„Nazdar, soudruzi!“

„Zdar, soudruhu kapitáne! Majore!“ Ve sborovém řevu bylo slyšet ojedinělé hlasy neznající hodnosti.

„Pohov!“ zavelel, načež spustil svou řeč. Nevěnovali jsme mu pozornost. Bylo to fádni a jednotvárné. Kapitán vyzdvihl význam armády a její přítomnost. Potom jenom dodal, že dnes je PŠM a všechny roty se odeberou na učebny, kde bude probíhat výuka. Zdůraznil dodržování přestávek, s čímž se obrátil především na velitele družstev a potom jim předal velení a kamsi odešel.

Našemu družstvu, tedy čtě, velel Slovák.

„Tak počívajte,“ povídá. „Teraz sa prestrojte a choďte dole do učebne a ...,“ koukl na hodinky. „Tak za desať minút abyste tam boli ... hej Pavol?“

„Ano.“

„Dobre, družstvo pozor! Na váš povel, Pavol.“

„Zprava zástup vchod!“

Šli jsme do budovy a nejdříve v chodbě zuli kanady a dali si je nad skříně, potom na pokoj, kde jsme si vzali tužky a odešli dolů, do přízemí na učebnu. Byla zamčená, a tak jsme čekali chvíli venku, než se sehnal klíč a teprve pak vešli dovnitř. V učebně je zima a těžký vzduch. Především zima. Jedná se o malou místnostku s vysokým stropem, vysokými okny, lavice vždy po dvou u sebe namačkány, v řadě za sebou. Jeden konec u zdi, druhý konec dva kroky od opačné zdi, takže mezi nimi zůstala pouze malá ulička. Vzadu na stolicích dálnopisy a nástěnky k nim. Vepředu tabule a stůl se židlí pro přednášejícího. Usadili jsme se a čekali, až přijde poručík. Uplynulo deset minut, než se objevil.

„Končit, pozor!“ vzadu se ozval poddůstojník, zatímco ostatní vstávali a za hukotu odsouvaných židliček se stavěli do pozoru.

„Pohov, voľno,“ poručík si položil metodické pomůcky a sešity na stůl.

„Pavol, počte sem.“

Zezadu přišel svobodník Pavel „... a rozdajte to.“

Svobodník rozdal sešity a my si nadepsali: Vševojsková příprava. Dostali jsme ještě jeden sešit na politickou informaci.

Poručík začal povídat. Nejdříve o významu armády, potom přešel hned na téma, jestli nechce někdo z nás jít na vojenskou školu a stručně se zmínil o nebezpečí, které pro nás představuje Severoatlantický pakt NATO. Mezitím, co povídal, rukama si hrál s tužkou, střídavě koukal do sešitu a na nás a některá svá slova zdůrazňoval pohyby rukou a mimikou v obličeji, což jak jsme později poznali, byla jeho oblíbená, a k němu náležející vlastnost. Takže, jak si tak hrál s tužkou a vyprávěl, utekla první hodina.

„Přestávka!“ před dveře k nám dolehl hlas dozorčího od stolku.

Poručík pohlédl na hodinky „Á, prestávočka. Takže: Pozóóór!“ povstal a my s ním. „Na prestávku rozchod!“

Vyhrnuli jsme se ze třídy. Kuřáci šli ven před budovu, kde byl zřízen kuřácký koutek a do plechové krabice na rantlíku odklepávali spálený tabák a nedopalky. Část zůstala ve třídě a prohlížela si nástěnky a mašinky za lavicemi vzadu, jiní vyšli na chodbu, další si odskočili na pokoj. Za pět minut řval dozorčí opět nástup na hodinu, my se shromáždili uvnitř a výuka pokračovala.

Tentokrát jsme si vzali sešity a začali do nich psát probíranou látku. Přitom nás poručík upozornil, že co máme v sešitu, budeme muset znát, a že od příští hodiny začne známkovat a zkoušet probranou látku, a aby na to velitelé dohlídli, s touto prosbou se obrátil na ně, zatímco si soudruzi poddůstojníci vzadu kreslili srandičky a jeden spal, třetí mu slovně slíbil, že na nás dohlídne, abychom vše znali. Tak uplynula druhá a potom třetí hodina. Seděli jsme v lavicích, snažili se ho poslouchat, ani nedutali, on vykládal poznámky ze sešitu, napůl je četl a napůl dedukoval ze své hlavy a frajtrí vzadu to měli všechno na salámu a nedělali vůbec nic.

Poslední dvě hodiny před obědem byla politická informace na pévéesce, tedy dvě hodiny PŠM a do sešitu, který jsme dostali, jsme na první stránku napsali vojenskou přísahu a hned na druhou vojenské hodnosti, které poddůstojníci kreslili na tabuli. Pévéeska byla velická místnost, dvaapůlkrát větší než vojenský pokoj, na podlaze parkety, v rohu vzadu kamna, v druhém rohu stolní fotbal, čtyři okna, nástěnky po stěnách, uprostřed jedné ze stěn, blíže ke dveřím, přenosná tabule a o kus dál televize, zatímco naproti ve stěně zely dva otvory a za stěnou se skrývala komůrka, kde se promítalo. Občas, pokud byl tedy film. Stoličky a stoly ledabyly ve třech řadách a židličky tuhle jsou, támhle zase ne, prostě jak je kdo dal, položil anebo odsunul, tak se povalovaly.

Vojáci seděli za stoly na sklápěcích židličkách a s hlavami skloněnými k papíru, čmárali verše písně a svobodníci tvrdili, že se ji budem muset naučit, a mimo to prý ještě osm dalších.

Kde to sebrali, nevím, protože tenkrát mělo vše velké oči a dodnes víc, než tu jednu písničku neumím. Píseň začínala takhle nějak: „Přes spáleniště, přes krvavé řeky, pluk za plukem jde neochvějně dál, na naší straně srdce práva věky, jdem vpřed jak čas, jak pomsty hrozný val ...“

„Okolo Frýdku cestička“ je prý písnička zakázaná a ani popěvek „Sama královna ceduličku psala,“ jaksi vojenští páni v lásce nemají. Na to jsme přišli až déle. Takže jsme zůstali pouze u Spáleniště.

Okny ven se dalo koukat přímo do oken protějšího baráku. Pévéeska je v prvním patře, a za ní betonová zeď vinoucí se kolem útvaru jako had, nebrání ve výhledu s ozdobou – ostnatým drátem.

Občas se v protějším okně objevila tlustší, stará žena.

„Á, Jolanka je venku,“ řekl jeden z velitelů.

„Jolanka?“ zaznělo se smíchem. Všichni jsme hned vykoukli, kdože to ta Jolanka vlastně je.

„Za tou chodili naši staří.“ Teprve potom se každý rozchechtal a pokaždé, když jsme seděli na pévéesce a někdo viděl Jolanku, jak kouká z okna nebo je na balkóně, hned:

„Kluci, Jolanka je venku!“ Byla z toho pochopitelně legrace a každý se šklebil. Ono smíchu na vojně v kolektivu je dost, i když dva roky ho moc nepřidají. Voják je zde zavřený po dlouhou dobu s ohromným číslem na krku a smích se sem, mezi ty velké studené zdi jaksi nehodí, ale v těchto kasárnách ztvrdlých řády a předpisy, je toho tolik komického, že se kdekdo neudržel a smál se potom každíčké hovadince, i když smát by se, logicky vzato, neměl.

Krom domu je vidět plechovou kůlnu na uhlí a výsypníky. Vedle stojí budova výstrojního skladu, zabírající výhled do půlky pévéesky. Při přiblížení k oknu mohl voják zahlédnout za budovou nově postavené paneláky, vzbuzující silný pocit civilu a táhnoucí se v řadě do nekonečna.

V dále vysoké domy soutěží v délce s betonovou zdí, táhnoucí se podél domu a oddělenými pouze nepříliš širokým chodníkem a silnicí, po které občas přejede pravidelná linka autobusu. Vedle dostavují nový obchodní dům a z protější strany se na kasárna smějí bíle překřížovaná, čerstvě zasklená okna. V ulici těsně vedle kasáren probíhá zlom ve staré a nové výstavbě. Staré domy končí u výsypníků, následuje nový obchodník a potom už jen vysoké paneláky, nahuštěné, jak jen to jde, do výšky i do šířky. Staré domy mají většinou dvě patra, nicméně i zde se pracuje, neboť v podkroví se přebudovávají staré nevyužité prostory na byty, a i při říjnovém, poměrně vlahém a studeném sluníčku si majitelé zvelebují svá hnízdečka, většinou do půli rozestavěná. Podél kasárenské zdi kdysi dávno někdo vysadil topoly. Rostou v řadě, a nikdo je zatím neskácel, což je divné.

Na pévéesce jsme shromážděni všichni. Skončí hodina a je příprava na oběd.

Velitel zavelil: „Pohov! Volno! Zpívat!“ A tak zpíváme. Nově se cvičí píseň „Přes spáleniště,“ kterou jsme se dneska začali učit, ale je to slabé, vždyť ji nikdo nezná, a tak řekl, ať toho raději necháme a my jsme rádi.

V jídelně se opakovala předešlá situace. Opět nás všichni předběhli a my stáli na schodech a čekali, až na nás dojde řada, až všichni dojedí. Prostě pro každého jsme byli klofáci. U stolu to není lepší.

V jídelně situace vypadá zhruba tak, že na jedné straně sedí staří, na druhé přijímač. Později se tento rozdíl prohloubil ještě více. Kdosi na nás zavolal, že jsme milionáři a vztyk a odchod. Pověly, které jsme skutečně zanedlouho na to dostali.

Po obědě je okamžik pauza. Dopadá to tak, že někteří jdou uklízet kolem výsypníků uhlí, dnes přivezené a druhá část uklízí pokoj, protože, jak řekl svobodník Pavel, na pokoji je velký hnůj a musí se to dát do pořádku, a hned. Což se také neodkladně provedlo. Celý pokoj se řádně zametl a vykolečkoval, dvakrát. Což, o to, pohled je to hezký. Krásná kolečka po parketách, jenomže za chvíli je zašlapáno a může se mazat znova.

Před rozkazem – v denním řádu je dennodenně v šestnáct hodin – jsme se sesedli na pévéesce, kde jsme se měli učit básničku a přísahu a hodnosti. Jak kdo. Byli tací, že celou dobu jako poměrně hodně dob dalších, proflákali, jiní si dopisovali nebo kreslili do sešitu. Málokdo se opravdu učil. Ono to v takové situaci nebylo dost dobře možné. Většinou se píší dopisy.

O rozkaze se přečetlo, kdo dostal dopis a kdo pochvaly, popřípadě trest, jenomže co paměť sahá, po dobu přijímače nebyl udělen ani jeden. Jmenovaní vypochoďovali pro dopisy a pak se opět zařadili. Každý s dychtivostí čekal, jestli mu dopis přijde. Dnes došly jen dva, a o to větší bylo napětí. Později, když styk s civilem začal fungovat jako most z pekla do ráje, i finanční kanály začaly oživovat a chodily i balíky.

Rozkaz četl výkonný praporčík, někdy se stalo, že velitelé čet na rozkaz nepřišli. Do večere šla další parta makat na uhlí – byla to dřina, ale výsypníky (což znamenalo sesbírat smetí, plechovky, a tak kolem), to byla pohoda. Kdo byl určen k jejich čištění, mohl být rád, neboť na pokojích jsme se nemohli pořádně narovnat, hned nás kdekdo honil, abychom makali a nebylo ani chvilky, při níž by si člověk mohl odpočinout. Druhá parta na uhlí se převlékla do tepláků a pustila se do zbytku velké hromady mezi plechovými vraty kůlny, do které uhlí házeli. Ona to nebyla kůlna v pravém slova smyslu. Plechová, svařená kostra nese na střeše plechové desky, které při větru rachtají, narážejí jedna na druhou a všelijak vržou. Stěny jsou jimi také sešroubovány a v jednom rohu někdo plech odloupl a ven se tudy neustále sype uhelný prach. Kromě toho, do celé kůlny táhne všemi směry, a ani jako úkryt před větrem to tu za mnoho nestojí, i když sem kluci rádi chodí dovnitř pokecat a zapálit si, třeba jen na chvíli, na pár minut, kdy utekli bdělým strážcům a v klidu kouří cigaretu za cigaretou v podivném klidu, který se může každým okamžikem proměnit ve znovu neutuchající pohyb, tak tlumený sebou samým, a k velkému přemáhání a zatínání rtů.

Pokaždé, kdykoli jsem vyšel nahoru, na výsypníky, vynést koš, vždy jsem zůstal stát na plošině vysoko nad okolní tvrdou zemí a koukal do stmívajícího se dne, do oken rozsvícených porůznu v panelácích, do hřejivých domovů, tak podivně

připomínajících ten můj. Výsypníky tvoří dvě velké nádoby. Leze se k nim po schůdkách s tím, že svrchu se sype svinstvo a smetí a dole vždy, pokud jsou výsypníky naplněny, přijede auto, tatrovka, odpad do ní vysypou a výsypníky se můžou plnit znova.

Později se plní, ale výsypníky nikdo nevyprazdňuje, takže se bordel hází všude kolem, dolů do jámy, kam měla najíždět vozidla, i vedle, a vždy to někdo odstrkal a musel odklidit. S klesající teplotou to je čím dál tím lepší. V zimě se zde klepe pět bažantů a zmrzlé odpadky hází lopatou na korbu nákladního auta, co stojí poblíž. Letos je krutá zima. Říjen se sice vyznačoval oteplením, avšak o to více chladu přišlo potom. Bylo to něco zvláštního, stát nahoře na výsypníku s košem, dívat se ven do civilu a přemýšlet o tom, jak se ti tu nelíbí, jak tě to všechno točí, pociťovat chuť utéci. Šlo by to. Jistě, že by to šlo, jenomže, kdo by tu chtěl potom být déle? Utéci a dostat, byť by jenom tři měsíce navíc? Nebo jít do vězení? O to nestál nikdo. Během několika málo dnů se celý svět sevrkl do neskutečně malého prostoru.

Člověk nemohl nikam. Nyní ani na krok. Pendloval zde mezi barákem, kde bydlel a kuchyní, občas si vyšel k výsypníkům, a to bylo vše.

Vysypal jsem koš. Stmívalo se. V tomto ročním období nezvykle rychle. Sešel jsem dolů po kovových schůdkách, přeběhl v pantoflích rozblácenou zem a vlítl s košem na pokoj. Dobře jsem se rozhlédl, než jsem vešel.

„Soudruhu svobodníku, vojín Cipísek, dovolte mi zařadit se!“

„Špatně!“ vyprskl hlas.

Koukám a nechápu.

„Jak to?“

„Co? Jak to? Nevidíte desátníka?“

Á, zachtělo se mi říci. Ovládl jsem se a svou výzvu opakoval znova, tentokrát pro desátníka, hodnostně vyššího.

„Soudruhu desátníku, vojín Cipísek, dovolte mi zařadit se.“

„Jo.“

Dávám koš na své místo. V místnosti je zima. V kamnech je zakázáno topit a noci začínají být studené. Nic příjemného. Posadil jsem se ke skříňce, kterou jsem dříve odemkl. Klíče jsem nosil jako mnoho dalších neustále při sobě. Vytáhl jsem pyžamo a začal ho rovnat. Z neforemných balíčků jsem se snažil docílit co nejhezčích tvarů. Konečným výsledkem desetiminutové snahy byly jakéž takéž obdélníky, nepravidelně stlačené do sebe. To kluci mě zfanfrněli, neboť rovnali prádlo ostošest. Bylo k půl desáté, když velitel projevil zájem, že se na skříňky podívá. Místnost je do třetiny plná lidí a já sedím hned zkraje. Otevřel skříňku, načež za stručných připomínek celá vyletěla.

„Tohle je upravená skříňka? Co?“

„Když já to ještě neumím.“

„Jak to, že to neumíte?“

„Nejde mi to.“

„Jo, vám to nejde?“ Vyletělo pyžamo.

„To snad né?“ pomyslíl jsem si a bylo mi najednou do breku. Stěží jsem se ovládl při pohledu na vylitanou celou skříňku, kus po kuse.

„Nekoukejte na mě jako vrahoun a srovnejte si ji pořádně!“ rozkázal velitel a šel zkontrolovat ostatní, a ti nedopadli lépe. Co skříňka, to letadlo.

Se zatnutými zuby jsem narovnal vše zpět. „Tak na co to mám rovnat?“ pomyslíl jsem si, „když mi to stejně vždycky vyletí? Seru na to! Nechám to jen tak, aby se neřeklo a nijak se s tím mazlit nebudu!“ Tímhle heslem jsme se řídili později, a to téměř vždycky, pokud večerní kontroly neskončily.

„Ty tenisky si jděte pořádně vydrhnout,“ rozkázal velitel, „máte je nehezky zahumusené!“

Vypadli jsme ven. Tam u kbelíku s vodou stálo několik kluků a tenisky drhli. Přidali jsme se k nim a zanedlouho nás opět přibýlo, a tak se vytvořily větší a menší hloučky a všichni si drhli tenisky, aby byly, pokud možno bílé a kanady zase, pokud možno černé a lesklé a dole na podrážce, aby nebyl ani kamínek, prostě aby byly takovéhle. Jenomže nebyly. Nahoře stál u schodů svobodník, jeden z velitelů družstev, malý a oprásklý, neustále křičel a kdekoho kritizoval, kanady bral do ruky a prohlížel a hned je zase házel dolů po schodech.

„To je humus! To snad né? Takovéhle kanady!“

Lítaly shora dolů. Sem tam občas někdo prošel, jenomže těch bylo málo. Hodiny se neúprosně vlekly. Přestože jsem si myslel, že už je půl deváté, zapomněl jsem na televizky. Nebylo ani půl osmé. Ve chvíli, kdy hlásil dozorčí přípravu na televizky, museli jsme všichni nahoru a dívat se, takže mnohým kanady prošly s tím, že si je buď po televizkách očistí, anebo ti chytřejší na to kašlali a nečistili je vůbec. Na televizky musel bez rozdílu každý. Nebylo vyhnutí. Ono po náročném dnu to je příjemná změna a zdálo se, že televizky proběhnou klidně, jenomže neproběhly, protože se kdosi z velitelů najednou zeptal:

„Jméno redaktora?“

„Nevím.“ Náповěda nefungovala.

„Jak to, že nevíš? Ty nedáváš pozor? Zůstaneš stát!“

Sálem to slabě šveholilo. Jako na povel jsme všichni zmlkli a očima hltali jméno redaktora, mezitím dalšího, neboť první už zmizel, hltali jsme kameru a jiné poznávací body, na kterých nás mohli velitelé nacytat. Dva tři nevěděli, ostatní neuspěli, ale i oni se po chvíli chytili a mohli si sednout. Pěkný pohled. Všechny hlavy, jedna

k nerozeznání od druhé, takřka dohola ostříhané, v jednotné barvě tepláků a obdobných bund.

Na pokoji velel svobodník Pavel. Poradil nám, abychom v kanadách nosili silné ponožky, de facto pořád. Prý kvůli puchýřům. Silné ponožky zabrání také pocení nohou, a z toho důvodu jsou i lepší.

Během televizek měl výkonný praporčík řeč. Vysvětloval, jak to na vojně chodí. „To víte, jednou jste mladí, a tak musíte makat. To poznáte sami, až budete staří, rok jste makali a teď si chcete taky trochu žít...“ Poté změnil téma rozhovoru, a po chvíli na něj opět navázal, „... řekněte sami, jestli chcete vojnu mazáckou anebo gumáckou, takhle si to, když něco uděláte, rozbendžujete, ale jinak byste dostávali důtky a nikdo z vás by se domů na opuštěk nedostal, a to jistě žádný z vás nechce? Nebo snad jo?“ Nechtěl nikdo. Teprve časem jsme přišli na to, že na tomhle útvaru je to s opuštěky nanic, moc jich není a domů se člověk často nepodívá. Ze začátku nás to štvalo, nicméně postupem doby se s tím každý, podle svého, dokázal vyrovnat. Kdo si to zdůvodnil, mohl být klidný. Televizky skončily a naběhlo se na rajóny. Ty pokračovaly až do večerní kontroly v devět hodin třicet minut.

Najíždí se na pořádek a znovu je pěna a znovu je mazlák. Postupem času tohleto vše jaksi ztrácí na významu. Ze začátku přijímače je všeho hodně, bendž i hadrů i kýblů. Jak dny jdou, bendž ubývá a stále víc a víc lidí stojí. Na chodbu jich naběhlo deset, z toho dva tři bendžovali, zbytek stál a neměl do čeho rýpnout. Uběhl večer a je tu večerní kontrola.

„Všichni ke skříňkám!“

„Večerní kontrolááá!“

U dozorčího stolku, kolem kterého přebíháme z pokoje na chodbu, pokud chceme ke svým skříním, visí tabule se jmény. Ještě se neznáme, a tak co chvíli zde někdo očumuje a předčítá si jména pro sebe. Kromě Daniela tu nikoho neznám, napadlo mě, když jsem si tak jednou seznam prohlížel. Ostatní na tom jsou podobně. Dva hloučky známých z jednoho města anebo kraje a víc jich není.

Večerní kontrola dnes probíhá tvrději nežli včera. Svobodníci čtou jména.

„Cipísek!“

„Zde!“

„Davídek!“

„Zde!“

„Harant!“

„Zde!“

„Slandáč!“

Ticho.

„Slandááááč?!“

Zase nic.

„Tak je tu někde Slandááč?“

Konečně se někde vzadu, z rušného kouta ozvalo: „Zdééé!“

„Jak to, že se neumíš ozvat? Neslyšels své jménóóó? Cóó!!“ Poddůstojníci křičí do ochraptění.

„Neslyšel, vážně jsem neslyšel.“

„Nehádej se s ním, to nemá cenu,“ přistupuje k němu druhý.

„Do prdele!“

Výkonnému praporčíkovi se svíralo hrdlo a odkašlal si. „Já už nemůžu číst. Vystřídej mě.“

Opět se střídá a čtení pokračuje. Čtení jmen a křik anebo pomlky a znovu čtení a znovu: „Zdééé!“

Poté následuje prohlídka skříní. Otevřeli je mazáci, chodí kolem, vždy každý velitel ložnice si hlídá svoje vojáky, kouká na komínky. Dopadlo to tak, že letěla trička a košile ven. Pavel je na tohle obzvlášť pes.

„Tohle jsou srovnané komínky?“

Prohlížel jednu skříňku za druhou a věci opatrně, jako by je nechtěl poškodit a ušpinit, jednu po druhé za malý růžek nadzvedává a rozklepává. To udělal všem. Po večerní kontrole věci rychle rovnáme dovnitř a jdem se umýt. Letíme! Dali jsme si na čas, kterého opravdu zrovna moc není.

U postelí čekáme do za pět minut deset, dokud není příprava na večerku, do té doby nesmíme rozhazovat spacák a sednout si na postel – to už vůbec ne. Sedí se vždy na zemi. Zároveň si musíme všichni stoupnout k posteli. Na postel, jak nám bylo již ukázáno, lezeme tak, že se stavíme zády k posteli, rukama se chytáme přiček, spouštíme se za ruce, nohy protáhneme malým okénkem a rychle, abychom stíhali.

„Znovu!“ štěkl Pavel.

„To nebylo jednotné. Na tři doby. Raz! Dva! Tři!“

S velkým šustotem a kmitočtem se nám to konečně podařilo.

„A zapnout každý ke krku!“ Chodí mezi námi a kontroluje, jestli je konec spacáku zapnut u hlavy, v případě, že nikoliv, tak zip hned dopíná.

„Večerkáá!“ zazní z chodby. Pavel zhasl. V televizi běží zrovna nějaký film. Pavel se vypařil. Pokoj osířel.

„Tak pánové, další den za náma,“ povídá Petříček a je slyšet, jak si rozepíná spacák.

„To je otrava,“ prohodí soused vedle, „to je na ojeb, zapínat si spacák až ke krku.“

„Abys prej nenastyd,“ přidal další.

„No jo, pánové,“ začal zas Petříček, „chtějí nám udělat vojnu, to je jasný.“

„A zkoušej, co v nás je,“ dodal znovu soused.

„To máš pravdu, ale mě to už přestává bavit, asi s nima pěkně zatočím,“ ozval se Honza Kolář.

„Jak, prosím tě?“

„Jednoduše, bacha, že na mě šáhne, rozmlátím mu hubu!“

Ostatní mlčí.

„Proti nim nic nezmůžeš.“

„No, to bych se divil. Když budeme táhnout všichni za jeden provaz, nic s náma nesvedou.“

„Ticho, spěte,“ ozval se někdo, ale je okřiknut.

„Jakýpak spěte,“ opět vzpurně prohodil Petříček. „Teď je jediná chvílka, kdy máme trochu klidu, zítra zas nebudeme vědět, kde nám hlava stojí.“

„To máš pravdu,“ přizvukovali ostatní.

V tom někdo vešel. Zacinkaly šňůry. Dozorčí.

„Tak tady nebude ticho? Je po večerce. Bacha na to, že vás uslyším mluvit, tak uvidíte.“ Dveře bouchly a kroky odcházejí chodbou.

„Tak to vidíte,“ prohodil znovu ten někdo. „Měli jste být ticho, teď to schytáte.“

„Ále, nic neschytáme, neměj strach, hochu.“

„Radši spěte,“ dodal jiný.

Nikomu se ten večer povídat zrovna nechtělo a v pokoji zavládlo ticho až do rána.

7.

Úterní večer. Budíček. Rozcvička. Snídaně. Ranní nástup.

„Důvod neoholenosti vojáka?“ probudilo mě ze snění. Předě mnou ob jednoho stojí poddůstojník a kouká na vojína, co je neoholen.

„Já jsem to ráno nestihl,“ zabrmlal.

„Jak to, nestihl? Voják musí stíhat. Běž se oholit, rychle,“ koukl na hodinky. „Máš na to dvě minuty!“

Dotyčný vybíhá z tvaru a metelí do budovy.

Velitel prohlížel všechny. Dva nebo tři poslal za ním.

V druhých dvou četách provádějí poddůstojníci to samé.

„Jak to, že nemáš zapnutý knoflík?“ znovu se ozývá kousek ode mě. Poddůstojník ukazuje na rozepnutou kapsu vzadu na kalhotách.

„Příště, ať je zapnutá!“

Každý se hned rukou kontroluje, jestli má vše zapnuto.

Velitelé chodí mezi řadami, vojáci stojí ve čtyřstupu. Každá rota má čtyři družstva.

Mě má v družstvu nějaký Čech. Napůl salámista. Zapsal si naše jména, aby si nás lépe

zapamatoval, zkontroloval upravenost, strčil zápisník do zadní kapsy a postavil se před nás. Velitelé se mezi sebou baví. Občas někdo na něco poukázal. Jeden si musel převázat kanady a byl upozorněn na to, že tak si to vázat nesmí.

„Supračinky, co?“ klidně dotyčnému povídá velitel. „Převaž si to, a příště, ať už to u tebe nevidím.“

Dotyčný si kanady převázal. Asi je v civilu nosil jedině tak, na volno a ve shybu tiše bručel nesouhlasem.

„Povídal jsi něco?“ křikl velitel.

„Já?“ vzhlédl. „Ne!“

„No proto. Pospěš si!“

Vojín dokončil zavazování.

„Ukáž? No, už je to lepší,“ povídá. „Bacha na ty supračinky!“

Pak odešel kontrolovat dalšího. Začínají se trousit velitelé čet, vojáci z povolání a kontrola je ukončena. Čeká se na velitele přijímače. Přichází a sděluje program dne. Je pořadovka, alespoň si to mezi sebou šuškali ti, co se podívali v patře na nástěnku. Visí zde týdenní program a seznam činností, co kdy bude a podobně. De facto stále nic neumíme, a tak se musíme učit. Kam dát věci ve skříňce a ve velké skříni už bychom měli znát, obsah velké polní a malé polní také, jen s pochodováním to není slavné. Jeden dupe na paty, druhý na špičky, třetí nedupe.

„Tak, vojáci,“ změnil si nás velitel družstva. Je po nástupu a každá četa se rozdělila do družstev po devíti, desíti lidech a každému velí jeden poddůstojník.

„Zkusíme si pochodový tvar,“ ukázal, jak správně našlapovat a jak provést obrat.

Vojáci stojí na vyasfaltovaném placu vedle budovy, říjnové sluníčko z podivuhodně čisté azurové oblohy svítí přímo do našich vyholených tváří a člověk je v tu chvíli schopen zapomenout na vše.

Asfalt včera dodělávali peťoši. Předtím zde byl hrubý povrch. Všechny cesty dostávají nový povrch a po stranách se objevují obrubníky. Nepořádek po stranách mizí a je srovnáván do úhledné linky.

Sluníčko svítí, vítr nefouká a nové kanady nejsou dostatečně rozchozené.

„Vlevo vbok!“ velí poddůstojník. „Vpravo vbok! Čelem vzad!“

Polovina lidí se otočí na druhou stranu.

„Zpět!“ zní povel. Otáčíme se za levou rukou.

„Nevíš, kde máš levou ruku? No, ty?“

„Vím.“

„No, tak!“

Podobně cvičí i další družstva. Nejdříve na místě, potom za pohybu. Z protějších paneláků sem kouká civil, bezostyšně a drze, patrně nikomu nevádí, že by mohl prozradit vojenské tajemství. Uvnitř v kasárnách nic tajného není. Asi.

„Pochodém vchod!“ znovu velí velitel družstva a my se jakž tak dáváme do kupy a šlapem beton. Nohy bolí a nechce se nám. Po hodině následuje pětiminutová přestávka.

Máme na těle maskáče, čepici, kanady. Při vyhlášení přestávky jsme sebou švihli vedle na trávu a blaženě oddechovali. Většinou se pět minut protáhlo. Nikomu, ani velitelům se nechtělo stát před námi a cvičit takové tukany. Každý cvičí jinak. Nestejně rychle a nesouzvučně duní kanady na doby, ráz a dva, při obrazech i pochodu. Jaký pochod! Ze mě pořádný voják nebude. Honza na to má, šlape pořádně, natahuje nohu a dopadá na celé chodidlo, pochodování mu jde. Petříček je v jiném družstvu. S námi v družstvu je ještě Borovák, pochoduje také všelijak. Je to výkvět, ta armáda. Daniela není vidět. Až před obědem jsem ho zahlédl. Daniel má na nohou polobotky a směje se svým širokým, přihlouplým výrazem. Celý obličej září zpod velkých, kulatých brýlí, které mu stále popojíždějí na nose dolů a on je prstem vrací zpět ke kořenu nosu.

„Nemůžu pochodovat,“ říká. „Mám jednu nohu kratší.“

„Jak to?“ ptám se.

„No, už na škole, ty sis toho nikdy nevším?“

„Vším, tý tvý chůze, ale nikdy mě nenapadlo, že ji máš kratší.“

„To proto, že jsem ji měl zlomenou a doktoři mi ji zkurvili. Blbě mi srostla.“

„A o kolik ji máš kratší?“

„O šest centimetrů.“

„Tak, to je dost.“

„No, to bych řekl, že je to dost. Aspoň si vymůžu nějaké výhody.“

„Hm.“

Je nástup na oběd a dav nás od sebe odtrhává. Stavíme se každý do jiné čety, připravíme příbor v ruce k prohlídce a na povel: „Četo, pochodem vchod!“ vykračujeme všichni levou nohou a na další pokyn spouštíme píseň: „Přes spáleniště...“

K obědu jsou knedlíky a maso. Prozřetelně jsem si stoupnul do pravého zástupu. Ten většinou chodí prvý. Tak jdu dnes i já a budu se moci v klidu najíst. Bagry jíst nesmíme. Je to jakási mazácká výsada, jako ostatně mnoho dalších, jiných věcí, které nám připadají nepodstatné a někdy i na hlavu postavené. Tak třeba i bagr, tedy lžice. Prý s ním nesmíme jíst druhé jídlo. Naše číslo je dost malé na to, abychom s ním mohli jíst. Někomu to vadí. Nímrá se v jídle, drží nůž i vidličku jak dva kmeny a neodborně, a hlavně neprakticky jezdí napíchnutými knedlíky po talíři. Polívka je nudlová. Dostáváme plnou úzkých provázků. Zase jsem se jednou, trochu, pořádně najedl. Co jsem tady, mám v jednom kuse hlad. Kapsy narvané chlebem, a

chleba jednou je a podruhé není, poněvadž před námi chodí jíst pětépáci a moc nám ho zrovna nezbuďe.

Dneska je polovina týdne a já marně vyhlížím a nemohu se dočkat konce týdne. Alespoň neděle. Chci dopsat dopisy a poslat je domů a babičce. Říkala, ať hodně odepisují. Ne, babičku nechci ztratit. Je už stará a nemocná. Je jí přes pětasedmdesát a nevím, jak bych tuto ránu přenesl.

... Vzpomínám na poslední rozloučení. Stál jsem venku, naposledy, a říkal své poslední sbohem.

Babička říkala: „Tak už jdi, tý.“

A já: „Tak ahoj, babi, napíšu, neboj, určitě.“ A babička se najednou rozbřečela a já stál dál a cítil vnitřek sevřený pocitem nepoznané úzkosti.

„Jdi už! Tak jdi!“ Brečí a brečí.

Nic neříkám. Je mi mizerně. V tu chvíli mám vztek. Na všechno. Na stát, na vojáky, na lidi, že si neumí zařídit mír, a že musí pořád zbrojit, furt se tahat o prachy a o území. Já v tu chvíli chtěl tolik zůstat, ale nešlo to, a jak jsem odcházel od své babičky, cítil jsem, jak se vzdalují od mládí. Tenkrát na cestě, mládí ustupovalo dozadu a na jeho místo se tlačila zkouška, velká a zatěžkávací. Zkouška, co měla rozhodnout, jestli se ze mě stane chlap. Jsem to ale blbec.

On by se ze mě stal i tak, sice za značně delší dobu, to jsem pochopil až na vojně, kde psychologický vývoj jako by dostal nohy a zrychlil ...

Nechápu, proč při jídle na to musím myslet. Vidím blbosti. Nepodstatné blbosti. Dělají člověka, aniž to sám poznává.

Mně vidlička a nůž nevadí. Ani kanady zavázané na pevno, jak oni říkají. Na co křížem anebo do téčka? Frajeřinky. Když frajeřit, tak jinak, něco pořádně udělat, něco dokázat, ale výstřelky? Pádlo na zádech? Na co? To je frajeřina, a já ji dělat nebudu, já ne. Stejně jako lodička, i když tady hraje roli určité číselné a vnější rozlišování. My ji musíme mít nabroušenou, a oni ne. Všelijak ji mají srolovanou a zmuchlanou pod nárameniky. Zatím jsme měli lodičky na sobě jenom jednou, v neděli, takže mi to nevadí.

„Druhá četo, vztyk! Odchod!“ zazní od stolu velitelů.

„Nebolo počut?“

Lamentuje se, nicméně všichni vstávají a odnášejí nedojedená jídla. Dnes stihám, vyplatí se nám jíst nejdříve druhé jídlo a teprve potom polívku. I staří tak jedí. Oni to prý také tak dělali.

Venku se opět rovnáme. Přímo do vzorného trojřadu a čekáme na velitele, kteří opření o zábradlí, nečinně přihlížejí našemu houfování.

„Tak dělejte!“

„Jste všichni?!“

„Tak, jdeme! Četo pozor!“ A už se šlape. Po obědě se pochopitelně pokračuje ve výcviku až do rozkazu. Rozkaz je v šestnáct hodin a potom se rozdávají dopisy. Dopisů je podstatně více. Vojáci vystupují pořadovým krokem čili se o pořadový krok snaží a staví se do řady. Tak jim je dali a oni jdou zpět, do tvaru. S klukama se začínáme poznávat. Celkem se dá říci, shodneme se. Na pokoji se vytváří dobrá parta. Je chvíle klidu, a tak sedíme na zemi. Ti, co dostali dopisy, si je čtou. Prostě je trochu volnosti, čtou se noviny, ukořistěné na pěvéesce anebo druhým. Hltá se každičká zpráva, neboť to, co se zde člověk dozví, je zlomek toho, co se ve světě stalo.

Je vyhlášena příprava na večeri. Všichni se strojíme. U skříněk je zase nával a člověk nemůže ani natáhnout ruku. Skříně jsou místy po obou stranách chodby, a pokud stojí dva zády, nelze se mezi nimi bez žďuchnutí protáhnout. Je z toho pochopitelně plno křiku a nadávání.

K večeri jsou zapékané brambory a do misky zelí. Jde to, jen ty brambory by mohly být teplejší. Je z nich cítit chlad jako ze psiho čumáku.

Po večeri hned každý najíždí na kanady. Počasí je odpoledne a k večeru stále hezké, noc bude teplá, a až k ránu přijde zima. Vzadu na obloze se rysují lehké mlhoviny a jsou příliš daleko. Vojáci mají řůru jiných starostí. Hlavně ty kanady a tenisky.

Na schodech mezi budovami stojí anebo klečí vojáci a leští si kanady, myjí je zespod kartáčem a čistí, jak jen to nejlépe jde. Nejdříve kanady anebo tenisky, to je jedno.

Nakonec to vychází nastejno. Oboje musí být hotovo a oboje je dobře zkontrolováno. Čistíme si boty, pár lidí kouří, ostatní buď potichu nebo nahlas hovoří mezi sebou ve skupinkách. Jsou zde v rozmezí dvou let. Nejstarší je bez vlasů, ale ne bez příčiny.

Prodělal nemoc a nemá na hlavě ani jeden vlas, nemá ani obočí a asi nemá ani jeden chlup na těle. Je nám ho líto. Je nejstarší, o rok starší nežli ti, co dodělávali nástavbu na večerních školách. Ve dvaceti jedna jít na vojnu je opravdu pozdě. Jsou tací, které vezmou i déle. Doma kluci tvrdili, že vojnu je nejlepší mít co nejdříve za sebou. Zdá se to být jedno. Většina kluků si dva roky odkrouť a jde domů, a dříve nebo později? Je lepší momentálně být doma. Ted'! Hned! Časová křivka současnosti je ale neustále posunována dopředu, a tak slovo TED'! má význam pouze relativní, z hlediska již řečené časové závislosti a každý si na TED'! počká.

Čistím kanady zespodu, drhnu je kartáčem jako ostatní a vzpomínám na první dojem. Útvar jsem si neuměl představit. Snažil jsem se, nicméně moje sny byly tak naivní, že se ihned při prvním průjezdu autobusem branou zhroutily. U ošetřovny je kousek civilu. Tráva není povadlá, je zelená, místy sytě, sluníčko svítí a my čekáme na skupinu před námi. Jakmile odchází, vcházíme my, jdeme přes doktora, bere moč a takové sarapatičky.

Je krásné vlézt někam poprvé. Poprvé do útvaru, poprvé na ošetřovnu.

Stále člověk doufal, tohle nemůže být pravda, to je klam. Celé prostředí, kde stráví dva roky. Celé, to vše, je tu jiné. Jiným způsobem je jiné. A tváře? Jednoduše jeden k nerozeznání od druhého. Vidiš třetího, zapomeňš na prvního. Je to on? Není to on? Holohlavý se dá zapamatovat dobře. Liší se od nás už jenom tím, že nemá vlasy. Časem se z nás stávají dobří kamarádi.

U čištění kanad člověk neví, kdo jeho kamarád bude a kdo ne. Vnitřní pnutí se přenáší od jednoho na druhého a vzájemně prostupuje všemi. Jsi co okamžik napnutý, co chvíli navztekáný. Rozbil bys hubu spolunocležníkovi, klukovi se stejným číslem, kvůli úplné prkotině, a v tu chvíli by ti to ani nevadilo. Nevadily by ti následky, nic. Jsi vynervovaný a vzpurně donucený doslova držet hubu, protože jakmile štěkneš, hned přes ni dostaneš, a to pořádně.

Včera mi Pavel vyházel poprvé skříňku a já měl na kahánku. Div jsem se nerozbrečel a na zlomek sekundy zauvažoval, jestli mu nemám rozmlátit hubu. Pak to přešlo. Srovnal jsem prádlo do skříňky a na krátkou dobu vše utichlo. Má cenu vůbec přemýšlet? Asi ne. Beru čisté tenisky a kanady vyleštěné do matně lesknoucí stříbřité barvy. Nesu je po schodišti nahoru.

„Počkej! Ukaž mi ty kanady!“ zaráží mě jeden z poddůstojníků. Má vytáhlý ksicht a připomíná vlčáka svou hlavou a do špičata postavenýma ušima.

„Tak tomuhle ty říkáš vyčištěné kanady? Co?“

Frrr! Letí dolů. Začíná kontrolovat dalšímu, co je za mnou a já si je jdu znovu čistit.

8.

Blíží se konec týdne. Už začal. Ráno nás vyhnali na rozcvičku. Klepali jsme kosu, neboť se přes noc ochladilo. K ránu se nedalo bez klepání v posteli vydržet. Zima do místnosti leze po celou noc otevřeným oknem a teprve k ránu ho ten, co ležel nejbliž, přibouchl. V noci bylo slyšet padat déšť. Malé kapky bubnují na plech a vytvářejí nepravidelný orchestr. Tisíce drobných kapiček vytvářejí rytmickou hru, při níž se dá usnout a po ránu se probudit táhnoucím chladem. Pršet přestalo a na místo toho začalo slabě mžít. Obloha nasadila šedou šálu, alespoň tak je vidět z okna pokoje. Patrně není velká zima, neboť dévěťák nařídil ústroj do půl pasu na cvičení. Tepláky jsou k ničemu, na tělo táhne svrchu, zespodu ne. Slabě mží, staří mají i vršek, a cvičí se kliky, dřepy a kačáky. Potom se objevuje dévěťák a všichni jsme si oddychli. Přechází se na lehčí cviky a poddůstojníci jsou nuceni se svléci do půl těla a cvičit také. Neochotně stahují svá trika. Následuje běh. Opět se do čela staví dobrý běžec, jeden ze dvou poddůstojníků, kteří mají dvě pecky. Ze začátku se nechal slyšet, že prý dříve běhal závodně. Táhne štafetu. Vojáci vybíhají na asfalt. Probíhají po zablácené cestě, promoklejší a kluzčí nežli včera, takže se musí dívat pod nohy, aby nespadli

nebo se do nějaké té louže nesklouzli. Předek štafety se trhá a chuml natahuje. Mnozí nestíhali. Doběhlo se před budovou a zde se doráží kliky.

Jeden koukl na hodinky.

„Vždyť je už půl sedmé. Má být konec!“ Tím strhl pár dalších, ti také pohlédli na hodinky.

„Už by měl být konec.“

„Rozcvička má trvat do třiceti sedmi a už je třicet osm.“

„Cože?!“ zařval VlK, svým typickým hlasem, částečně vykřičeným a částečně vypitým.

„Jedůůů a bleskem!“

Vyrazili jsme za ním a běželi druhé kolo. Dobíháme a je už dávno tři čtvrtě pryč.

„Příprava na osobní hygienůůů!“

Při otevření malé skříňky je už „příprava na rajónnýý“, a tak se tentokrát jdeme strojit bez opláchnutí. Není to nic příjemného. Den začíná pěkně.

Po ranním rozdělení, při němž následuje odklus některých, o nichž si poddůstojníci mysleli, že jsou neoholeni, se po dvou až pěti minutách vracejí zpět a hlásí splnění rozkazu.

„Alane, máš pěnu za ušima,“ upozornil jsem kámoše v řadě.

„To je právě dobře,“ potočil se. „Vždycky si ráno namažu trochu pěny a je vidět, že jsem se jako ráno holil, a vidíš, mám pokoj.“

„Hm.“

Zatím ostatní lítají sem a tam a pokoj jim nedají.

„Asi máš pravdu,“ zamyslel jsem se. (Já se chodil holiť vždy, když ne večer, tak ráno na sucho a měl klid.)

Během dne se nestalo nic neobvyklého. Změna přišla až večer. Odpoledne prodával starý na pokoji krabici sušenek a oplatek, večer přišel tentýž starý ze samostatné rotý, přičemž k nám normálně žádný jiný starý než ti, co jsou určeni, chodit neměl, vybral si deset vojáků podle jejich svobodné vůle, kteří si chtějí něco koupit v Armě a odešel s nimi.

Mimo něho se na rotě objevil starý, který to měl už „za pár“ a dozorcí zrovna nadupával nějakému veliteli, načež ten reagoval okamžitě a schovával se na pokoji, a aby hlídali, kdyby šel na pokoj. Naštěstí pro něho nešel a on posléze odešel pryč.

Co bych dělal v Armě? Zůstal jsem na pokoji ještě s Vojtou. Příjmení jsem si nepamatoval. Jenomže, kdo by tady říkal kamarádovi z pokoje celým příjmením? To za prvé, a za druhé je to Slovák a mluví, i když to není přesný výraz, výstižnější je, „že hutorí, tak rýchlo, že mu nie je ani rozumieť.“ Na pokoji je nejmladší. Něco málo přes osmnáct let.

Teprve zde na vojně jsem poznal tak trochu rozdíly mezi tím a oním. Kdo byl ze Slovenska, tak byl čobol, kdo z Čech, tak švéd a kdo z Moravy, tak pauzák. Na pokoji se o tom moc nemluvalo, ale později na rotách se to stalo jednou z nadávek, a ne zrovna lichotivých.

V televizi běží hra. Z našeho pokoje si každý dělá, co chce a většina je mimo místnost. Opět jsem zde zbyl já a Vojtěch a pak svobodník Pavel. Ten ležel na regále a spal. Vtom dovnitř přišel jeden z dosluhujících supráků. Musel mít v hlavě, páchlo mu z huby a kouřil cigaretu ležérním stylem. Něco brmlal, smál se a pak přišel k nám.

„Ukaž mi skříňku,“ obrátil se na Vojtěcha.

Ten ji otevřel.

„Tak, tomuhle ty říkáš srovnaná skříňka?“ Vytáhl tepláky a rozhodil. Vytáhl kecky vyhodil, košili a taky vyhodil. Pak vytáhl vršek a vysypal na podlahu.

Vojtěch na něho koukal: „Nié, to čo robiš? To predsa...“

Suprák pokračoval v práci.

„Nech to tam.“

Suprák, popadl skříňku a obrátil ji na zem. Vojtěch stál a nevěděl, co počít. Mezitím přišel do místnosti ještě jeden.

Jen viděl spoušť, už se chechtal. Jako blbeček.

„Já ti pomůžu,“ hned přišel k vedle stojícímu nočnímu stolku a jediným obratem ruky ho povalil na zem.

„Teď ty,“ ukázal na mě. „kde máš skříňku?“

„Tady,“ ukázal jsem a hrdlo se mi sevřelo.

Odstřelil mě, popadl skříňky dole a odtrhl všechny tři. Skříňky se s rachotem sesunuly.

Jdu a stavím je zpět. Situace se trochu uklidnila a Vojtěch natahoval a rovnal si věci.

„No, proč si to urobil? Prečo? Čo som ti spravil?“

Také já měl na krajičku. Svobodník Pavel se probudil. Chodil po světnici a snažil se suprák usměrnit.

„Ale, co brečíš?“ povídá Vojtěchovi. „Víš, co my jsme zkusili od svých starých? Ty si to neumíš ani představit. Vy tady máte veget. Párkrát vám někdo vyháže skříňku, ale co jinak? Nic! A my? My měli venku věci pořád a nikdo nikde nebyl, na koho bychom se mohli obrátit, kdežto s váma tu pořád někdo je. Můžete být ještě rádi, draci. Tady máte veget. Mně, když starej něco řekl, tak jsem musel jít a udělat to. Éch...“ Mávl rukou. „Jste třasořitky, nic nevydržíte, oni vám na rotách dají do trika, však si užijete!“ Potom odešel.

Druhý také zmizel a po chvíli se objevil znova. Co v místnosti nebyl, znovu jsme s Vojtou dali do kupy stolky a všechno srovnali. O jeho činnosti nebylo pochyb. Dělal bratislavské hrady vedle na pokojích a znovu přišel na náš. Zase se chechtal a hrc! Jeden sloupec skříňek jde dolů a vzápětí i další.

Svobodník Pavel je mezitím pryč. Odskočil si na televizi a v ten moment, kdy je v místnosti on sám s námi dvěma, já začal vážně uvažovat, co by se stalo, jestliže bych mu ji napálil. Opravdu, co kdybych se začal s tím klukem prát? Přepřal bych ho? V duchu mě napadlo levačkou ho praštit do brady, kopnout do břicha, uplatnit něco ze svého dřívějšího karate, proč ne? Přemítal jsem o tom, jak ho zbít a náramně mě to uklidnilo. Předtím jsem se div netřásl a nyní jsem cítil nebyvalý vnitřní klid a určité sebeuspokojení nad sebou samým, už jenom tím, že jsem se v duchu rozhodl postavit se proti něčemu, proti někomu, kdo mě momentálně trápí a sužuje.

Tenkrát jsem se ho ani nedotkl.

Situace pominula. Odešel, zmizel na chvíli z mého život. Přijímač trvá měsíc. Měsíc na hlavu postaveného života, tak náhlého a rychlého. V této rychlosti je i něco, co tuto dobu činí nesmrtelnou a já vím, že na ni nikdy nezapomenu. Uteklo to tak rychle. Kluci přišli z Army a Honza, jakmile otevřel noční stolek, začal mudrovat, kdo mu v něm udělal takový binec.

Řekl jsem mu, jak vše bylo a on zklidnil.

Večer probíhá klidně a zcela přirozeně. Vylítaly velké skříně a pár poddůstojníků mělo vyřvané hlasivky. Večer sledují televizi. U okna na chodbě je postavena hlídka. Kdo to je? Někdo mladý z našeho pokoje.

Petříček šel na ošetřovnu, prý ho bolí záda. Odešel a zůstal tam dlouhých čtrnáct dnů.

Jožo, který cvičil také v civilu kulturistiku, na něj nadával „Má chorý chrbát a přitom cvičil v civile kulturistiku. Boha, ja vytlačím 100 kilo, nie toľko čo on a chrbát ma nebolí.“

Později „vytlačil“ mnohem více. Patřil mezi ten typ lidí, kteří se dokážou ve sportu vyžívat. Hltal dychtivě veškeré sportovní zprávy a neustále měl k tomu či onomu sportovci připomínky. Kulturistice rozuměl, alespoň se tak tvářil, a podle sportovních knížek a zkušeností dalších si vymyslel sestavu a cvičil, cvičil a cvičil. V očích se mu skrýval šelmovský výraz a celému obličejí vévodil zahnutý orlí nos a předsunutá ostrá brada. V přijímači uvažoval, že si dá nos srovnat, ale později od tohoto záměru ustoupil a zůstal při starém, tak, jak ho život vymodeloval. Také se chtěl dostat na vejšku. Před vojnu mu to nevyšlo a tady dostal nabídku na vojenskou školu veterinární. Dlouho zvažoval a přemýšlel, až si to rozmyslel a zůstal raději dva roky na vojně. Jožo, jako jediný z našeho pokoje, věnoval sportu čas závodně před vojnu. Vlastně ještě jeden se věnoval sportu aktivně. Hrál fotbal. Měl být ve stejné posádce jako já. On měl být řidič a já radiodálnopisec a v družstvu jsme měli být pod veselým desátníkem. To nás sblížilo. Postavou menší, snědá tvář a matně lesklé černé vlasy, do toho v obličejí umístěný malý špičatý nosík nahoru čnící. Rád se vyťahoval, dost toho namluvil o fotbalu, o holkách, o kamarádech, jak hrál a trénoval.

„Tak proč jsi nešel do Dukly?“ začal jeden z rozhovorů.

„Měl jsem jít, ale popletli to.“

„Co popletli?“ znovu se optal kluk, co spal pod ním.

„Víš, měl jsem všechno vyjednané a od ČSTV taky říkali, že tam půjdu, jenomže v Hradci na óvéesce mně přendali kartu, a já místo k tamtomu útvaru šel sem.“

„Vždyť to máš jedno, ne?“

„No, člověče,“ zamyslel se, „nemám. Tam bych mohl sportovat, chodit na fotbal v sobotu a v neděli, kdežto tady to bude horší.“

„A běhals před vojnou?“

„Tý, no a jéje!“ otočil se a ze stolku vyštrachal fotku. „Koukni,“ ukázal mu ji.

Na fotce byl zachycen, jak běží po schodech nahoru.

„Tohle byl poslední závod tři dny před vojnou. Tam jsem byl třetí. Sto sedmdesát tři schodů a pěknějš stoupaček, to jsem si dal.“

„Že se ti chtělo.“

„No, to víš, mě to bavilo, vždycky si vyběhnout, takhle do lesa, za barák nebo v zimě na běžky, kolem tebe les, takový klid a ten vzdoušek...“

„No, to máš pravdu, v lese je to v zimě hezký.“

Tak takový byl Jarda.

Byli tam někteří, co si vyskakovali, Petříčka nepočítaje, ale to v nich dřímala skrytá vlastnost z civilu, předvádět se a ukazovat. Tady nebylo před kým, vytahování je bráno jako něco vybočujícího z řady a poddůstojníci se postarají o to, aby se každý výstřední jedinec hned uklidnil.

Pátek je první den, kdy někomu přišel balík. Z našeho pokoje ho dostali dva. Balíky jsou u výkoňáka ve skladu a odpoledne po rozkaze si nechává výkonný praporčík vojáky zavolat. Už na chodbě řve: „Kdo dostal balík! Ať jde do méé kancelářééé! Zkontrolujeme, jestli v něm není alkohol!“

Sbíhají se poddůstojníci a dotyčný šťastlivec. Ono, šťastlivec se nedá říci zcela jednoznačně, protože, a to za okamžik poznají sami ti, kdo dostali balík, to byl vlastně chudák, neboť mu toho samotnému moc nezbylo. K balíku se první nahrnuli poddůstojníci.

Za dveřmi prosakují hlasy: „...a hlavně buchty.“

„A řízek.“

Mladí vycházejí ven, v balíku sotva polovinu. Uvnitř nechali část buchet, řízek, nějaké to jablko, a i sušenku. Dopisy a peníze zbyly dotyčnému vždy a také další věci, co mu z domova poslali.

A na pokoji? První měl balík Šimon, co spal hned u kraje. Stačil zachránit dvě sušenky a čokoládu, možná jablko. Na zbytek se vrhli ostatní. Buchty zmizely v jejich

hladových útrobach a jablka zrovna tak. Jablka! Doma dvakrát, třikrát denně, ne-li více, a tady na vojně úplná vzácnost. Vždy se kvůli jablkům málem porvali, jak se každý snažil ukořistit co nejvíce, aby si potom v klidu pěkně pochutnal. Po takovém náletu zbyl na posteli za sedm sekund jenom obal a papír se špagátem. Občas shnilé jablko a načaté sušenky. Druhý balík dopadá obdobně. Šňůry a papír.

9.

Tak touhle žranicí začal hezký víkend. To jsme pocítili sami. Staří to mají za tři sta padesát a my při odchodu na snídani musíme jezdit. Předvádíme třiapůly, ruce jakoby položeny na řídítka, nakopáváme motor a za rachotu výfuků s velkým drnčením dbum, dbum, dbum jsme se rozjeli a zastavili až před jídelnou. Každý z toho má legraci a směje se.

K smíchu to nebylo, spíše k pláči. A důstojníci také trestali jakýkoliv projev šikany anebo nehezkého chování a my to měli hlásit.

„Ste povinní“, povídal politruk při politické informaci, kde rozebíral vztahy mezi druhoročáky a prvoročáky, „ste povinní nahlásit akýkoľvek prejav nečestného správania voči vám, hej súdruhovia? Čokoľvek sa vám bude zdať nekamarátske, nesúdržné, ihneď nahláste. Prídete za mnou a ja to vyrieším a viníkov potrestám. Hej?“

Většinou jsme si řešili problémy sami, i když přece se našel jeden, dodnes se neví kdo, a ten, patrně veden svým pudem pro to, co je a není správné, ten jeden musel někomu říci, patrně politrukovi, protože přes něj měli druhoročáci tehdy nepřijemnost, tak tedy ten někdo řekl, že na rozcvičce děláme žabáky, a že nás to moc vysiluje. První reakce je okamžitá. Žabáky jsou zakázány a kliky jenom omezeně a už v sobotu se to projevuje tím, že se na nás přišel podívat službu mající dévěták a při cvičení je kontroluje. Není jednoduché určit, který dévěták to je, zdají se stejní, přísní a důstojní v uniformách, bez rozdílu. Musí cvičit staří a rádi nejsou. Štve je to a nadávají. To je vše, co mohou před vojákem z povolání.

Heslo starých, jedna z pouček, kterou jim bušili do hlavy, zněla, že: „Na vojně je největší hodnota mazák,“ a svým způsobem měli pravdu. Strach a pocit, kdy opravdu musím, dokáže mnohem více nežli jakákoliv výchova klidnou a pokojnou cestou. Když jsme tedy seděli na učebně, ať jsme rozbírali na čas samopal anebo se drtili učivo, výsledek – pokud nás přezkoušel voják z povolání – byl a bude ten, že ať už látku ovládám anebo neovládám, ohodnotí mě známkou, jenomže jestliže řekl mazák, tohle bude tehdy a tehdy hotové a tys na něj hodil salám, pak následovaly represálie. Buď sis to šel rozbendžovat anebo ses to musel naučit, dřel tě po večerce a tys byl nucen, nucen (poněvadž nic jiného ti nezbývalo) se to naučit.

V sobotu na snídani je pokaždé chleba, a tak to zůstává po celé dva roky. Každou sobotu chleba, snad jen jednou se stala výjimka, která potvrdila pravidlo. Chleba, chleba, chleba. Cpeme si chlebem kapsy, je hlad. Jedí všichni. Tělo před týdnem zvyklé jísti všelijak, si musí zvykat na přesně ohraničená období, a to na snídani v sedm hodin, oběd ve dvě odpoledne a večeři v osmáct hodin.

Doma sis vzal, cos chtěl a kdy chtěl. Tady to nejde, a tak mnozí žijí z Army a z občasného balíčku anebo z chleba, co sebrali v jídelně do kapes.

Tou dobou jsem hodně jedl patky. Patku jsem posolil a šup s ní do úst. Nejlepší jsou z měkkého chleba, ten zde není často, většinou ho sice přivezli čerstvý, ale chleba dva dny ležel dole ve skladu, než se fasovalo, nežli vychladl, a teprve poté jsi ho dostal na pult v jídelně. Kuchaři ho dávali do velkých dřevěných necek. Vešlo se ho sem obrovské množství. Náš útvar přicházel poslední a chleba nebyl. To ze začátku. Později o chleba nikdo nestál a pokaždé zbyl.

V sobotu po snídani se pravidelně provádí úklid pokojů, budovy a venkovních rajonů. Rozdělili nás po skupinkách a my začali pracovat, kde nám řekli.

Největší klid a zašívárna je tam, kde nikdo z poddůstojníků není. Jedním z míst se stávají výsypníky. Kluci se tu při vynášení košů zastavují, a kdo kouří, čas na cigaretu si vždycky udělá, a kdo ne, alespoň chvíli postojí a kouká do civilu a jen tak do větru.

O hospodářském dni se maká pořád. De facto se jede, i když je všude čisto. Pořádně se vyběndžoval pokoj, převlékla se prostěradla a spacáky, předtím jedna parta vyklepala matracíky, jiní čistili záchod. Prostě se pracuje v celé budově. Záchody jsou největší humus. Na týden dopředu visí na chodbě soupis, kdy má jaký pokoj ráno na starosti záchody, a ty věčně ucpané není příjemné čistit, ani žlábek, po ránu plný splašků, není lepší. Musí se vždycky někdo obětovat.

Já bych to nedokázal. Později jsem ze zásad sice poněkud slevil, nicméně v přijímači sahat do hoven – brrrr!!! to by mě nutili jen stěží.

Háděčko pokračuje plným proudem a nepořádku neubývá.

Kontrola hospodářského dne, podle rozpisu od třinácti do patnácti hodin třiceti, probíhala víceméně formálně. Velitelé družstev zkontrolovali rajóny a sem tam se něco dodělalo anebo uklidilo. Zatímco před hodinou v budově vládl chaos a zmatek – nyní kupodivu je všude čisto a pořádek. Ovšem jen krátce. Po obědě se začíná nepořádek rozmáhat znovu a výsledkem toho všeho jsou večerní rajóny, kdy se podobně jako ráno benžuje celá chodba, uklízejí pokoje, pévéeska, umývárna, no prostě všechno.

Předtím přišel jeden z našich budoucích starých, a že kdo chce jít do Army, může. Shromáždilo se zhruba patnáct lidí, čekáme na chodbě, narovnání od poloviny schodů níže.

„Tak kolik vás je?“

Jeden nás spočítal.

„Osmnáct!“

„Dobrá, tak pojd'te!“

Předběhl nás a my šli až ke štábu, naproti už stály pootevřené dveře dřevěných přízemních baráček táhnoucích se kamsi dozadu. Mezi baráčky vyasfaltované hřištěátko s uzavřenou zadní stěnou. Mímoděk se vynořila vzpomínka na první den, kdy jsme do jednoho přízemního baráčku, blíže k ošetřovně, nastoupili na povinnou hygienickou očistu. Tentokrát jdeme dozadu, k druhému baráku. Nápis roty září do tmy. Přes zářivku jsou nastříkána tři písmena: RTZ.

Vyšlápli jsme čtyři schůdky a ocitli se v Armě pro vojáky. Za náma se vytvořila dlouhá fronta, téměř ke dveřím. Arma sama je jediná místnost. Okno, stůl, lednice, dvě skřínky se sušenkama a stůl se dvěma židlemi.

Máme chuť na něco dobrého, a strava je něco, na co si člověk jen tak nemůže zvyknout. Donekonečna se opakují knedlíky, brambory, kolínka, těstoviny, chleba, žádné vitamíny anebo málo a sladké už vůbec ne. Proto každý brousí pohledem na vystavené čokolády a tyčinky, kupuje a kupuje. Po šesti, po desíti kusech, a není čemu se divit. Při odchodu je Arma prázdná. Tak se mnohokrát stalo a Arma zůstává vybrakována. Zmizela sušená mléka, tvarohy, jablka, pasty na zuby, bonbóny, čokoláda, sušenky, buřty, nanuky, zkrátka vše, co dotyčný armař sehnal a dodal na pult. Jablka tehdy natrhali řidiči venku na silnici a prodávali nám je z Army, a my byli rádi, že máme alespoň něco. Civil se zdál krásný, leč vzdalující se sen a mnozí z nás už v prvopočátku zapochybovali, jestli se vůbec dostanou domů.

Pochopitelně, že tato myšlenka je postavena na hlavu. Jiné prostředí, jiné myšlenky. Vyprázdnili jsme Armu a vraceli se zpět. Den rychle utekl a nastala neděle.

11.

Ráno se nemusí cvičit a celý den jsme měli pro sebe. Chci říci, měli jsme mít. Dva ze starých dostali vycházku. Oblékli se do vycházkového, a ten jeden, Vlčák, chodil po pokojích a v ruce čepici.

„Tak vojáci, přispějte starému kusovi na vycházku. Peněz je málo a on nemá ani pětku a chce si zajít na pivo.“ Zacinkal s kloboukem. „Vidíte, vaši kamarádi z vedlejších pokojů také přispěli.“

Většina podvědomě cítila strach a většinou každý dal buď korunu, dvojku nebo drobáky. V čepici ležela desetikoruna.

„No nemusíte, to není šikana,“ povídá „kdo dá, ten dá, kdo nedá, ten nedá, poznáte sami, co to je na vojně nemít peníze.“ Odešel a my si oddychli. Kdy odešel přesně, to jsme nevěděli. Jeho návrat jsme však zaregistrovali všichni. Vrátil se nalitý jako dělo,

a už na chodbě vyváděl. Řval, nadával, lezl na pokoje, lomcoval s bidly, shodil nám malé skříňky a my vylezli a znovu je stavěli. Ve dvanáct hodin uznal za vhodné jít do postele a my mohli nerušeně spát do rána. V neděli večer je studená večere. Dostáváme přiděly sýra, rybičky v konzervě, jablko a někdy i sušenky a chleba. Krajci si musel každý uříznout sám. Kdo přišel k dělení pozdě, mohl se jenom dívat. Staří zabrali pro sebe dva bochníky a někdy i sušenky, a my se o tom ani nedozvěděli.

12.

Mohlo být tři čtvrtě na devět a já se pomalu psychicky připravoval na rajóny, na tu dobu, kdy není žádné volno a člověk musí buď makat anebo se šikovně zašívát. V té době zrovna výkonný praporčík nad něčím nadával a vzápětí se rozneslo celou chodbou: „Umí tady někdo z vás psát na stroji? Je tady někdo písař? Nebo má někdo ekonomku?“

Uslyšel jsem to a vzpomněl si na otcova slova, jak říkal: „Jestli budeš mít na vojně příležitost, tak ji využij. Psát na stroji umíš a na vojně potřebují takové jako ty, tam se píše všelijakých kraviněk spousta.

„Já!“ vykřikl jsem na chodbě u pokoje, kde jsem výzvu uslyšel a rychlým krokem jsem se vydal ke kanceláři výkonného praporčíka.

„Ty, jo?“ ukázal na dveře. „Tak pojď sem, nejdříve si tě vyzkouším.“

Zamrazilo mě v zádech a na okamžik se kmitl pocit, jaký má dítě před dospělým, žák před učitelem. Ono se mi to skutečně tak zdálo, ať už to bylo ve školce, škole, učení anebo tady na vojně, vždy jsem měl takový divný pocit, že v každém případě tu je někdo starší, někdo, o kom si myslím, že je už dospělý, tak, jak tomu bylo ve školce, ve škole a v učení, ale pokaždé, kdy jsem dorostl do toho obdivovaného věku, už mi to ani nepřipadlo. Najednou mi bylo patnáct, osmnáct, dvacet let a já se cítil, no, necítil jsem se na takového, za jakého jsem považoval ty starší, takže i zde v kanclu výkoňáka mě lehce mrazilo v břiše.

„Tady máš noviny,“ podává mi páteční výtisk „a napiš něco, třeba, já nevím, začni tady odsud.“

Sedám ke stroji. Má ho na malém stolku, bokem ke zdi. Je to vyloženě malý kamrlík a místa zde není moc, akorát tak na jeden stůl, skříň, okno, telefon, pár židlí, toť vše a pochopitelně psací stroj. Sedám k němu.

„Ty máš ekonomku?“ zeptal se mě druhý poddůstojník v místnosti.

„Ne, ale naučil jsem se to.“

„Jó, naučil a jak píšeš?“

„Dvě stě čtyřicet úhozů za minutu.“

„Dvě stě čtyřicet? No, to chci vidět,“ prohlásil nevěřicně a stojíc u mého stolu, čeká, až začnu.

„Prosím tě, neznervózňuj ho,“ povídá výkoňák. „Ať tady něco napíše. A nemusím to psát sám.“

Mám lehkou trému. Na stroji jsem nepsal měsíc. Před válkou moc chuti do psaní zrovna nebylo, i když jsem si předtím přepsal Černé barony a dostal tím základní školu nejenom, co se týče psaní na stroji, nýbrž i co se týká základních poznatků o vojně. Tato škola se velice dobře hodí.

Stroj je nový, stolní typ a nese německou značku, a já na něm nikdy nepsal. Má malé plošky kláves a smekají se mi prsty z klávesnice, takže rychlost dvě stě čtyřicet úhozů za minutu, kterou jsem před válkou dokázal, se ztenčila tak na stovku, nicméně i přesto anebo právě proto, že na stroji nikdo jiný psát neuměl a moje rychlost je i tak světová, byť v textu mnou psaném jsou chyby, se v tu chvíli za napsaná písmenka stydím.

„No, dobrý.“

„Vždyť tam má chyby,“ zaprotestoval druhý poddůstojník.

„Chyby tam má, ale furt je to lepší, nežli píšeš já.“

„Nejsem rozepsaný,“ bránil jsem se. „Dlouho jsem nepsal, až se rozepíše, bude to lepší.“

„No jasně, jasně, tak se podívej, co od tebe potřebuji,“ vytáhl velkou, podlouhlou roli papíru. Jedná se o plán na příští týden. „Zítřka to má být hotové, chápeš?“

Přikývl jsem, a nechápal. Jednalo se o plán činnosti našeho příjímače a já měl co dělat. Pustil jsem se s chutí do práce, i když jsem pochopitelně vůbec nevěděl, o co jde. Výkoňák si sedl ke mně, diktoval mi a odtrhával napsané. Na řádku vedle sebe vyskakovaly ze stroje tyto údaje: Datum, vedle čas, pak do sloupku jednotku a už to jelo, název dne, politická informace, potom oběd, dále pořadovka, vedle kompas, večere, osobní volno, rajóny, večerní kontrola a totéž se opakuje v úterý a ve středu, prostě po celý týden. On se bláhově domníval, že to stihnu, jenomže k desáté hodině plán hotový není. Poslal mě spát a druhý den ráno místo rozcvičky jsem pokračoval, pochopitelně, že jsem nestíhal. Mělo to i druhou stranu mince. Nemusel jsem se zúčastnit večerní kontroly a ani ranního cvičení.

Ona má každá práce kladnou i zápornou stránku. Cítil jsem se šťasten. Byl jsem rád, že jsem se uplatnil a konečně ukážu, co ve mně je. Říkal jsem si to a nepochyboval o svých vlohách, nepochyboval, že se mi podaří prosadit se právě v psaní na stroji a přehnaně mi myslí táhly myšlenky na mé skvělé vyhlídky, neboť jsem si představoval, jak budu sedět někde v kanclu a psát na stroji, a to bude moje jediná práce. U příjímací komise sice poručík říkal: „Pôvodne ste boli zaradený na funkciu vodiča, no kvôli obmedzeniu ste boli preraďený na funkciu spojára,“ a já stačil akorát pokývat hlavou,

víc mi moje milá hlavička nebrala. A trvalo jí dost dlouho, nežli si všechny informace srovnala.

Vždyť já se domníval ... ne, sem se to nehodí, i když... proč nepovědět svůj příběh naivního hochy, příběh nehodící se obsahem do vojenského života, neboť se odehrál v civilu, nicméně příběh, jehož dalekosáhlé důsledky nakonec způsobily, že jsem tam, kde jsem.

...Ten příběh může nést název „Zklamané naděje,“ nebo „Promarněná příležitost,“ ale nejlépe ho vystihuje přísloví „Chytrému napověz!“

Tak tedy – chytrému napověz! Jsem typ, co si napovídat nechá, a pokud se mi rady hodí, přijímám je. Už dříve jsem začal uvažovat o tom, jak sehnat byt. Můj pohled na bydlení mladého muže se nelišil od požadavků jiných, nicméně moje fantazie, jak toho dosáhnout, vždy vymýšlela nové a nové cesty, a tak jsem postupně probral možnosti od společného soužití s rodiči v jednom domku, přes koupi družstevního bytu, což je drahé a já peníze neměl, po případné nastěhování ke staršímu občanovi, s možností později přijít levně k dekretu – to nevyšlo, jelikož žádného vhodného starého člověka jsem nenašel. Zkusil jsem to tedy u mladých lidí. Zde celá situace vypadala jednoduše – zdánlivě. I tady byl ale háček. Ten byt nebyl zrovna velký. Dva pokoje s kuchyní, do kuchyně se vcházelo hned z chodby, záchod o poschodí níž, sprchový kout a malý balkonek, kam údajně zatékalo. Nebyl to byt komfortní a moderní. Mně stačil. Voda se ohřívala v boileru, akumulární kamna byla nainstalována. Tak co víc? Rodina, mladá rodina, měli dvě děti, sedmiletou světlovlásku, velice roztomilou holčičku, co se špatně učila a působila tím starosti především matce, která z ní byla na větvi, a malého Pavlíčka, věčně poskakujícího při rytmu diska. V domácnosti figuroval i manžel. Oba se snášeli, on, pravda, pil, a i ona měla své malé šrámy z dřívějšíka. Měla dvě děti, ale smůla byla v tom, že její první manžel, i když vydělával peníze, moc pil. Nezavídal jsem jí, protože druhý manžel pil zrovna tak. Přesto vše, a myslím to zcela upřímně, jim to doma klapalo. Co neklapalo byly sousedské vztahy. Dům na kraji města patřil Okresnímu podniku bytového hospodářství a žily zde čtyři rodiny. Dole v přízemí bydlel syn, nahoře měl matku, naproti matce přes chodbu bydlela dcera a někde mezi nimi žila tato mladá rodinka. V bytě, o který jsem stál. Mladá rodina měla zažádáno o větší byt a tento by se uvolnil. Jelikož k jeho získání stačilo jen napsat se na dekret, jednalo by se o věc zcela snadnou. Celá záležitost uvízla právě na tom, že jsem měl před válkou a nedostatek času a majitelka váhala, jestli mě k sobě napsat či nenapsat, a navíc manželovi chlapi v hospodě nakukali, že mu dolezám za manželkou (no, tak tohle přejdeme), prostě se to táhlo, a po čase z toho sešlo. Dcera té ženy, co bydlela taky v domě, chtěla větší byt, a ten měla také

dostat, a tím odpadla i snaha o jakousi vzájemnou sousedskou mstu a byt komukoliv jinému předat, jako třeba mně.

Dopadlo to tak, jak to dopadnout muselo, vojna se přiblížila a můj senzační plán na získání bytu se rozplynul jako mráčky na obloze a zůstala zde holá otázka, co dál, ke které přibyla ještě jedna naděje.

Onu naději představoval činžovní dům se třemi rodinami a šanci, že za padesát tisíc bych ho mohl mít. Zůstávala pouze nejistota, kdy se byt uvolní, a potom i otázka nájemníků, a já, kvůli zjištění všech skutečností, lital za právníkem a ptal se lidí.

Už tenkrát začal otec propagovat politiku třikrát. Vše spočívalo v jednoduché tezi. Otec prohlašoval: „Pokud chceš něco udělat, do něčeho se pustit, musíš se zeptat nejméně tří lidí, a teprve potom, po porovnání názorů, se sám rozhodnout.“

Výsledkem názoru tří, pokud beru v úvahu otce, známého a známého otce, mně však neznámého, bylo třikrát NE. Ti tři mi tvrdili, že vzít si barák s nájemníky na triko je velká zátěž.

Totéž mi poradil i právník se slovy: „Kupovat dům s nájemníky je velká zodpovědnost před zákonem. Ne, to bych neriskoval.“

Přestože jsem měl chuť jim odporovat a vyvrátit jejich tvrzení názorem: „Máte v podstatě pravdu, ovšem já to uvažuji udělat tak a tak,“ neudělal jsem to a čekal. Akce se odsunula, pochopitelně, kvůli vojně. Dny letěly jako zblázněné.

A vojna? Totéž.

Na učňáku jsem se začal zabývat budoucí vojnou jako břemenem, jehož tíhu stojí za to zmírnit a rozmýšlel se mezi vejškou a pěti metry. Nechtěl jsem jít na vysokou školu hned. Shodou náhod jsem jako vedoucí na pionýrském táboře potkal dívku, co znala jednoho ředitele nějakých staveb, a ten jí řekl, že pokud bude chtít nějakému vojákovi zařídit vojnu, ať mu zavolá. Dala mi jeho telefonní číslo a já volal a zařizoval a všechno se zdálo tak blízke, na dosah ruky, pět měsíců vojny. Jiní se tloučou na vojně dva roky, a ty tam budeš jenom pět měsíců! Ušetříš peníze a čas. Přemýšlel jsem o knize, ležela mi v hlavě pěkně dlouho kniha, kterou napíšu a potom na přední straně nechám vytisknout, tak jak to dělají jiní: „Tuto knihu věnuji člověku, který mi ušetřil devatenáct měsíců života.“

Krásná slova a cíl ležel na dosah. A výsledek?

Na pět měsíců jsem věřil ještě na vojně, v době, kdy jsem měl za sebou dva měsíce. Doufal jsem a tato naděje mě přenášela přes bolesti, bylo to moje fluidum, držící mě nad vodou. Bohužel – nebyla to pravda. Dotyčný ředitel neřekl dotyčnému člověku, aby zařídil dotyčnou věc, a tak se vlastně stalo, že lajdáctví, za které byli odpovědní určití lidé, způsobilo, že jsem se na zkrácenou vojenskou službu nedostal. V té době se hodně mluvilo o dodržování závazků vůči druhým, a že právě nesvědomitost a lajdáckost bychom měli z naší společnosti vymýtit.

Takhle tedy skončila krátká epizoda mého života. Nepatrná naděje ležela na dně mozku a já ji živil vlastní nadějí a tyto dvě naděje mi pomáhaly přečkat nejhorskí. Probrání se nebylo jednoduché. Z nejhorskího jsem se dostal a na vojně zaměnil jednu naději za druhou, jednu radost za druhou. Stejně jako při naději na vojnu pětíměsíční, radoval jsem se i z toho, že využiju psaní na stroji ...

Den pokračoval v plném proudu a já nemohl připustit snění, to nešlo, musel jsem se zabývat přítomností a přítomnost značí kasárna a kasárna značí poslušnost a já se tak snažil být poslušný a zachovat si inkognito, aby mě nikdo zbytečně neotravoval a já měl klid na své zájmy.

Také na psaní deníku, vždyť jsem měl za sebou pět let psaní poznámek a najednou toho mám nechat? Ne, to nejde, a tak píšu dál. Změnil jsem formát a místo velikosti A4 použil malého notýsku, odborně nazývaného vojenskou hantýrkou bonzblok.

„Končit! Pozor!“

V poklidu píšu řádky do deníku, obraceje se polovinou těla k postavě. Pocucával jsem v ústech tužku a podobně jako ostatní mladí jsem se snažil využít chvilku odpoledního klidu k napsání pár řádků. Píší se dopisy, myslí se na civil.

Do pokoje vešel výkonný praporčík.

„Končit, pozor!“ vykřikl někdo, kdo si výkoňáka jako první všimnul.

Kluci se zvedají.

„Dobře. Pohov, volno.“ Otočil se k Pavlovi ležícímu na posteli a něco si začali povídat.

Měl jsem dopsaný dopis babičce. Co napsat z vojny domů? Uvažoval jsem. Co napsat, abych neprozradil vojenské tajemství? A vím nějaké? Beseda s kontrášem proběhla a jsme tudíž upozornění na to, co dělat máme a nemáme. Bavit se s cizinci a navazovat náhodné známosti s chlápky v hospodách, bavit se a vyprávět o tom, jaké to tu je ... aby se snad náhodou nepoškodil zájem našeho státu, psát, kolik nás tu je a kolik jaké máme zbraně ... jak se jmenují velitelé a jak probíhá naše výuka ... co vlastně smím?

Ahoj babi, píši ti poprvé z vojny.

Dojel jsem dobře a jsem zde už týden. Za tuto dobu se pomalu snažím si zvyknout. Každý den máme plno práce. Točíme se od rána do večera, ale i tak se dá vyšetřit chvíle času. Spí nás na pokoji dvacet dva kluků a jídlo máme třikrát denně. Mazáky na pokoji nemáme (vzpomněl jsem si, že právě z tohohle měla babička strach, abych nebyl šikanován). Jsou v jiné budově a po dobu přijímače s námi do styku nepřijdou. Až se u tebe objeví rodiče, tak jim nech přečíst tento dopis. Přísahu budu mít prvního listopadu na Letenské pláni a asi od dvou hodin odpoledne budeme mít první vycházku do jedenácti hodin a v neděli bude prý také, a to od rána a večer jen do osmi hodin. Jídlo jde a občas si něco koupíme v Armě. Vyříd' sestře, ať Ti pomáhá a neodmlouvá.

Abych nezapomněl, až za mnou na přísahu přijedete, potřeboval bych jeden malý zámek, tričko pod košili, zelené, ještě jedno holení, strojek. Zatím ahoj. Všechny pozdravuji, Luboš.

Dole jsem dopsal malými písmeny: „Odepište mi.“

Malá slova, a přesto se za nimi skrývá tolik naděje.

Znovu jsem se uvelebil na posteli a vytáhl ze skříňky notýsek. Měl červené desky a listy čtvercového papíru. Na předních stránkách leželo zaznamenáno několik málo vojenských dnů.

Výkoňák o něčem rozprávěl se svobodníkem Pavlem. Kluci si rovnali věci a já se pustil do psaní dne dalšího.

Mezitím se výkoňák zdvihl a už chtěl odejít, když se tak jedním okem podíval na bažantíky, co vlastně na pokoji vytvářejí za hodnoty, a jestli nepotřebují zaměstnat a uviděl, jak si něco píšu do sešítka.

„Píšeš dopis?“ zeptal se mě.

„No ... tak nějak.“

„Do notýsku? Ukaž!“

Lehce jsem zbledl, najednou jsem začal tušit, že tohleto psaní jen tak neuzavřu. S velkou neochotou jsem mu podstrčil zápisník. Ten ho vzal a jen se tak začel do stránek.

„Co to píšeš?“

„No, já jsem psal v civilu každý den, co jsem jako prožil, a tak i tady jsem chtěl psát ... ale nepíšu tam nic, čím bych vyzrazoval nějaké tajemství.“

„Ale to je trestné. To musím nahlásit. Za to půjdeš do basy ... víš, že je to porušování vojenských řádů?“

„Ale já ...“ zachvěl jsem se.

Vězení? Basa? To je průser. Nemám mu ten zápisník vytrhnout z ruky a raději zničit? Nebo chceš jít do basy?

„No, to musím ukázat starým,“ odešel ke dveřím. „Zabavuju a ještě uvidím, co z toho bude.“ To bude na kriminál, Cipísku! To je na basu jak řemen!

Dveře bouchly. Svobodník Pavel zmizel za ním.

„No, to sis to pěkně zavařil,“ ozvalo se od kluků, co seděli na pokoji a poslouchali.

„Sakra,“ zaklel jsem „to mi tak ještě scházelo!“ Najednou mi bylo nanic. Proč tady jsem? Jaký má tohle všechno význam?

Služba hlásí nástup na rajony. Jdu uklízet, ale nemám na nic myšlenky.

„Vojín Cipísek!“ ozývá se od kanclu výkoňáka.

„Je konec,“ pomyslel jsem si. Šel jsem do kanclu a zařadil se. Nějak jsem odemlel ta slova a stál a čekal, co bude dál.

„Tak Cipísku, podívejte se,“ začal výkoňák.

V místnosti je kupodivu sám. „Ukázal jsem to starým, a protože vám nechceme kazit celou vojnu, tak jsme se rozhodli, že ten váš bonzblok zničíme, spálíme ho, aby se o něm nikdo nedozvěděl, ale to vám povídám, ode dneška se na vás zaměřím a budete kmitat jako hadr na holi a bacha, že ne!“

„Ano. Provedu,“ mumlal jsem.

„Netvařte se jako bych vás chtěl zabít!“

Hm. Stopy úsměvu ve vlasech.

„A teď jděte.“

„Soudruhu svobodníku, vojín Cipísek!“

„No dobře, dobře, už ať jste pryč!“

Dostal jsem se na chodbu a oddechl si. Sláva, přežil jsem to, ulevil jsem si v nevyсловné radosti. Na chodbě jsem ještě nevěřil, zdali je to možné. Takové štěstí v neštěstí – a já se z toho dostal jen taktak!

13.

Každé pondělí má nádech volnosti. Do oběda je PŠM a my můžeme sedět za stolem a nic nedělat, jen poslouchat. Dostali jsme sešity a učebnice a během výkladu si píšeme poznámky a zároveň i dopisy. Ty píše každý. Stane se, že je poddůstojníci vidí, trochu zahrozí, zahubují a mávnou rukou. Jsou rádi, že nás nemusejí hlídat a trčet na pévéesce s námi, a raději se jdou zašít na pokoje.

Psát vždy znamenalo na okamžik se přiblížit k slastným okamžikům života kdesi venku, tam, kde mozek musí vzpomínat, aby si připomněl dobu, co byla.

Pavel psal holce. Rudé rty a smyslná ústa, černé oči a černé, dlouhé vlasy.

Drahá Irenko, ... stálo v záhlaví dopisu a pokračoval, ... už to tu nemůžu bez tebe vydržet. Dny jsou jeden jako druhý a mně je smutno. Většinou nemám moc času. Píšu ti na pévéesce, máme politickou přípravu a mně vyzbyla chvíle času ti napsat. Ani nevíš, jak se mi po tobě stýská. Pamatuješ na naši poslední schůzku? Stále si myslím a opakuji si tvá slova, že vydržíš, vybavuji si oči, ústa, tvoje spalující a teplé doteky. Zlíbal bych tě, kdybys tady byla a těším se na přísahu, až přijedeš za mnou. Máme ji na Letenské pláni a od dvou hodin odpoledne vycházku. Nemůžu se dočkat, až tě uvidím a sevřu v náručí ...

„Co to tam píšete?“ ozval se hlas a Pavlovi nezbylo než schovat dopis a dopsat ho někdy jindy. Vždyť – co je to dopis? Malé poselství, kterým otevíráme své srdce. Snažíme se potěšit a říci co nejvíce o sobě, o svých citech, přemýšlení, poselství.

Denodenně po rozkaze je čteno, kdo dostane dopis. Pokaždé se ozve šťastné vojákovy: „Zde!“ A dotyčný vypochoduje z tvaru, zařadí se do řady obšťastněných a čeká. Přečtou se všechna jména, výkoňák rozdá dopisy, načež dodá: „Zařaďte se!“ Odzdraví on, odzdraví vojáci a napochodují zpět do tvaru.

Opět přichází hláška od poddůstojníků. Prý někdo bonzoval a na nástupu k nám promlouvá výkoňák: „Někdo z vás si stěžoval, že si prý musíte čistit tenisky barbusem.“

Ticho.

„No, my jsme si mysleli, jak vám to pomůže, jak je budete mít bílé a čisté, a vy jste to nepochopili. Je to vaše škoda,“ pokrčil rameny, „vždyť si to děláte sami. Ale co vám budu říkat! Ode dneška, koho uvidím čistit si tenisky barbusem, dostane ode mě důtku!“

Tím to skončilo. Večer při matném světle dvou lamp, přivázaných na výčnělku budovy a matně osvětlujících plochu pod sebou, stojíme v pantoflích a tepláčkách u kýblů a čistíme kanady a tenisky.

Kluci rozmýšlejí, kdo to mohl být. Taková blbost. Vždyť se dějí horší věci, a dotyčný nabonzuje takovou kravinu. Poprvé někdo nabonzoval, že děláme žabáky, budiž, a nyní? Že si čistíme tenisky barbusem. Vůbec nám tím nepomohl. Každý se cítí poškozený. Barbusem špina pouštěla velice snadno a tenisky se jen leskly.

„To musel bejt pěkněj idiot,“ jsme v kolektivu nastejno.

„Když nebudeme bonzovat, budeme se mít lepší,“ opakoval někdo slova starých.

... když nebudeme bonzovat ... ale co je to platné, pokud v takovém kolektivu jeden nebo dva nedrží jazyk za zubama a bonzují? Je tohle čestné? Chtějí nás vydusit po mazáčku. Ale dá se tomuhle, co nám zatím provádějí, říkat mazáctví? Šikana? Vždyť oni to měli horší, mnohem horší, měli přijímač na Bilíči, kde odpoledne zůstávala pouze noční hlídka, složená ze dvou pošťáků, zavření bez světla v betonovém bunkru, a mimo to nikdo široko daleko. Ani lidé, ani velitelé, byli vydání napospas starým, a ti toho dokázali náležitě využít, a my? Brečíme při pár klicích a stěžujeme si na barbus. Vždyť nebýt nedávno vydaného rozkazu ministra RMNO č. 13, který konkrétně ukázal cestu k potírání šikany a zavedl nadsazené tresty, trpěli bychom tak jako oni. Mazáctví se ztrácí. Nedávno starý povídal, že s mladými veliteli, kteří přišli na náš útvar ze škol, přišly i nové zvyky a ty se budou snažit uplatňovat ve své práci a jednou ze zásad je i velitelský přístup k potírání šikanu. Kde jsou doby, kdy velitelé jeden jako druhý byli salámisti? Kdy přehlíželi prohřešky starých vůči mladým? Nenávratně pryč. V samotném šikanu nespočívá přece mazácká vojna. Ta má své zásady, zvyky, krásné okamžiky a mazák sám nemůže být označován za šikanistu. Často dokáže podat pomocnou ruku, poradit a pomoci v nouzi. Ví, co to je bolest ze ztracené lásky, ze zrušeného opuštění, ví, jak chutná rána pod pás a oči podlité alkoholem.

Do kasáren přicházejí postupně, tak jako do škol děti, doslova a do písmene mladíci, jejichž duševní a tělesný vývoj je zpožděn, a na tom má vinu i společnost, neboť buduje internáty a vychovává současnou mládež v duchu určitých tradic, ke kterým

mladí nemají vztah. Vychovává a sklízí plody práce. Otázka vztahu voják – velitel se vyhroutil. Prý kdysi oba dva byli kamarádi na život a na smrt.

Nevím, pohádkám nevěřím, už jsem z nich vyrostl. Také jsem slyšel, prý šikan v armádě neexistoval – nepřeslechl jsem se náhodou?

To je konec. Vlastně je konec – konec dne. Nachýlil se k závěru a slovo večerka zní jako vysvobození.

„Tak, na doby!“ opakuje slova velitel.

Chytáme se přiček.

„Raz! Dva! Tři!“

Stíháme.

„A spát.“ Jde ven. Na okamžik se vrací. Ne, není to on. Je to velitel z mého družstva.

„Tak co, umíte už písničku?“

„Jakou písničku?“

„Ne.“

Vchází Pavel.

„Jak to, že jsi je nenaučil písničku?“

„Co? Jo! Vojáci, naučíme se písničku. Poslouchejte!“ a spustil:

*„Zapadá sluníčko za Ruzyňskou horu
další den v prdeli díky pánu bohu
další den v prdeli
na další čekáme,
snad se tě, civile,
snad se tě dočkáme.“*

*My, havrani umazaní
buďme pěkně zticha
táta mazák odpočívá,
civil na něj dýchá
a jak na něj dýchá?
Frúúúú a číslo.“*

Kdosi vyprskl ve smích. Na pokoji je tma.

„Teď po mně!“

Vojáci se pouštějí do prvních slok písně.

„No, a všichni.“

Opakujem píseň a smějeme se. Stačí tři opakování a umíme ji. Staří nám přejí dobrou noc.

„Dobrou noc, vojáci!“

Odpověď jim je jednotný hlas všech členů pokoje: „Dobrou noc, páni mazáci!“

Okamžik ticha, neodbytný šepot. A my dostali do duše další mazácký dar. Petříčkův hlas zní na ošetřovně a je nahrazen pochopitelně jiným.

14.

Nový den. Měl jsem štěstí. Vzbudil jsem se pár minut před budíčkem, pod podhlavníkem si vzal trenýrky a ponožky a začal provádět složitou operaci. Brýle jsem nechával ve stolku anebo je strkal s pozdrmem mezi podhlavník a matraci. Na stolku jsem se je obával nechávat, po občasných nočních návštěvách obveselených starých. Stačilo jedno bum a brýle by byly nadrc. Podobně i klíče jsme nesměli nechávat v zámku. Pořádkumilovní staří je rádi zabavovali a zvyšovali tak psychický stres nás, nováčků.

Při zvolání ranního povelu mám tak trošičku náskok, který využiju ke klidnému opláchnutí obličeje a ulevení si na záchodě.

Tentokrát je změna. Žádná kasárna. Jde se ven do přírody. Na tabuli je napsáno:

„Bojová připravenost Šárka.“

„Co tam budeme dělat?“

„Nevím.“

„Nevíš?“

„Nevím.“

Neví nikdo. Po nástupu a po krátké politické informaci na pévéesce nám začíná být jasné, co se bude dít.

Rozkaz zní, vzít si malé polní, masky a vyrážíme do nádherné přírodní scenérie Šárky. Přecházíme přes silnici a míříme cestou mezi stromy, cestou v půli stráně a jdeme a jdeme, až docházíme na křižovatku polních cest. Po žádné dál nejdeme. Na rohu stojí dřevěný domeček zařízený coby odpočívadlo, a přímo proti němu mezi keři prošlápnutá zkratka. Pro nás to znamená hrbol. Dolů, nahoru a před námi se rozprostřel pohled na nádhernou krajinku Šárky se zalesněnou a neposkvrněnou přírodou. Před námi nějaký blbec postavil překážkovou dráhu s milovými vzdálenostmi, a my víme, co nás čeká. První došli a čekají na ostatní. Na prostranství se shromažďují tři roty, jedna vedle druhé, s maskami a malými polními na zádech. Věc je jednoduchá. V půlkruhu před námi zdolat běh po lavičce, vylézt přes hrazdu, skákat po špalcích, vyšplhat na tyč, zdolat dřevěnou překážku, přerovnat polena, doběhnout do cíle. Ono se to řekne, zdolat pár překážek, jenomže v kanádách, na které nejsme zvyklí a s věčně se rozvírajícími plášti a poskakujícími bobkami to není zrovna jednoduché. Běh probíhá na čas. Jeden za druhým běžíme v rozmezí jedné minuty, a i

s touto časovou mezerou se srocujeme. Nejhorší je situace u tyče. Zde stojí jeden z poddůstojníků a nutí nás šplhat.

Zpocený na celém těle jsem vyšplhal pár metrů a sjel dolů, ale poddůstojník chtěl výš. Znovu jsem se pověsil na tyč a zoufale přitisknut se snažil znova vyšplhat. Sjely mi ruce. Tyč mě definitivně zlomila. Přibíhal další, a tak poddůstojník řekl: „Běž dál!“ Předě mnou se objevila dřevěná hrazda. Jak jsem ji podlízal, praštil jsem se do hlavy a při podávání polen se divže nesvalil. Doběhl jsem v normě. Pouze čtyři kluci doběhli později, a museli dráhu absolvovat znovu. Měli čas na háku, a tak se proběhli ještě jednou.

Původně jsme se měli plazit v maskách, také na čas. Naštěstí bez časové složky, i tak je plazení přískokem odporně obtížné. Blíží se třináctá hodina a my se pakujeme a na rozkaz velitele jdeme zpět.

Začínáme si zvykat na stereotyp. Dny při jednotvárné práci ubíhají jinak nežli v civilu, rychleji, pokud člověk kmitá. Příští den bude na programu pořadovka a velitelé zkoušejí písničku, ústavu, hodnosti a – jak jsme se dozvěděli – ve čtvrtek čili zítra nám mají předávat samopaly. To mě zajímalo, domníval jsem se, že vojáci střílejí ze samopalu pořád, na cvičení i na střelnicích. Cvičení v útvaru změnilo obsah a my nacvičujeme vystupování z tvaru a pořadovou chůzi a přebírání samopalu.

„Vojíne, ty a ty,“ povídá Pavel na dokreslení stavu. „Předávám vám zbraň, inventurní číslo třeba padesát sedm čtyři sta osmdesát dva, zbraň je nenabita a zajištěna.“ A to se trénuje do zblbnutí, pořadový krok a přijímání a odevzdávání zbraně.

Jednalo se o něco, co mělo mít nádech určité slavnostní podoby. Dopadlo to jinak. V životě je určitý odstup od zbraní a lidé jich neradi používají, pochopitelně, až na výjimky, které zbraně živí anebo pomocí zbraní dobývají mocenské cíle. Pro mě, člověka dvacátého století, jsou zbraně krajně nesympatické.

Ani vojenská letadla ani tanky, na ničem z toho nelpí mé kultivované oko. Ještě tak staré galéry nebo šavle, ty bych toleroval (ale dostat šavlí přes záda to asi není moc příjemné pro vlastníka zad, to už je lepší kulka). Člověk si nevybere. Naučili jsme se přijímat zbraň a zítra nám budou slavnostně přiděleny.

15.

Na druhý den jsme samopaly dostali. Pamatuji se, v tu chvíli jsem si připadal ohromně důležitý a myslel si, cože nemám v ruce. Později pocit vyprchal a nahradila ho snaha vše vojenské mít nenávratně za sebou. Jenomže já stojím na kraji a celá vojna je přede mnou a děj a čas dvouleté vojenské služby se bude odvíjet jako klubko příze, kdy v křesle sedí stařenka a háčkuje. Co oko, to jeden den a těch ok musí být sedm set třicet, aby ses dostal domů a než uplete jedno oko, bude trvat dvacet čtyři hodin. Což

pochopitelně nemůže být bráno doslova a do detailu. Část času prospíme, jak na vojně, tak i doma, a je i volný čas a zaměstnání, kdy se začíná. Nám na zašívání nezbyvá čas. Dá se říci, že kdo umí, umí a najdou se i tací, co s tím dokážou obdivuhodné věci.

V přijímači je velitel družstva na jiném pokoji, a ten ulejšváky trestá tím způsobem, že je za provinění zamyká na prázdný záchod, kde uděluje podle provinění hodinu, dvě, tři, jednomu i sedm hodin a dotyčný zde musel být zavřený a čekat, až doba pomine.

Na druhé straně – aspoň měl klid. Dnešek je vůbec záživný den. Přestala téci voda. Už od začátku jsme se sprchovali studenou a aspoň večer se ošplouchli. Nyní i to padlo. Prádlo nám výkoňák nevyměňuje a my pomalu začínáme zapáchat. Voda vše dramatizuje a přiostrňuje rozpory. Zítra prý budeme brát svůj první žold, a to sto dvacet korun československých. (Rozkutálely se během chvíle.)

Peníze, pivo a ženy, to jsou tři věci, které voják nejvíce postrádá, ale ze všeho nejvíc SVOBODU.

Probuzení do pátku, posledního dne před víkendem, není radostné. Ráno to jde a já stíhám. Stíhají i ostatní. To není problém, po čase se vžít do režimu, ve kterém se nacházíme. Dokáže to každý. Horší je, že neteče voda. Někde peťoši kopali a překopli potrubí, a pro nás to znamená být odkázáni nejen třikrát denně na pravidelnou stravu, nýbrž i třikrát denně na pravidelné pití a nejhorší je ráno. Za rozbřesku, kdy vstaneme a máme sucho v ústech a nemůžeme mluvit. Pochopitelně, díky tomuhle se omezilo i mytí podlahy. Už není všude plno vody. Jenže, co může být horšího, než když máme žízeň a přes den se nemůžeme napít, jak chceme. Vedle Teska, kde sídlí tři roty, přistavili cisternu, nicméně ranní problém s vodou se tím nevyřešil. Máme sucho v ústech a člověku je ráno všelijak. Je mu malátně, a podobně začíná dnešní den. Je malátný a ospalý. Dupeme venku na hřišti a posloucháme příkazy velitelů. Počasí obrátilo. Budeme mít za sebou polovinu přijímače a je sychravo. Sluneční paprsky zpola ustoupily sychravému počasí a na nás je, abychom se oblékali tepleji. Je vyhlášeno nošení pláštěů. Na maskáčích to jsou konga. Jsou delší a nosí se na maskáče. Pod kongem je kabátec, kde na levé straně máme vojenskou knížku a šití a zrcátko.

Kontroluje se všechno a pořád dokola omíláme ústavu, článek a přísahu. Dnes není dobrý den. Pochodujeme venku. Musíme nacvičovat na přísahu, abychom ukázali, co všechno jsme se za měsíc naučili. Dnes jsou vybírání vojáci do družstva. Vybírá se to tak, aby z nás byl pěkný a přesný čtverec. Osmdesát nebo devadesát. Asi dvanáct nás přebývá. Nemůžou za to. Jsem mezi nimi i já.

„Á, Ruzyňský výběr,“ hihňají se ostatní a název nám zůstává. Jsme prostě Ruzyňský výběr, výkvět celé jednotky.

Pochodovat neumím a jsem ve výběru. Hrozně mě to štve. Ten pocit, kdy nebudu na přísaze a nebudu s klukama pochodovat, mě šíleně vytáčí. Do posledního okamžiku

doufám, že budu do velkého balíku zařazený a snažím se dupat, snažím se pochodovat a vypadat tak, jak jen to jde nejlépe. Nedaří se. Jsem z vojny úplně vedle a leze mi to na mozek. Je mi do breku. Nebudu na přísaze! V tu chvíli myslím na holky, na matku, kdy v posledním dopise píše, že na přísaze určitě bude, a že se těší, až mě zde uvidí. Nevím, na co se chce matka těšit, jestliže na přísaze nebudu. No co, říkám si, možná, že mě zpět do velkého balíku vezmou. Někdo onemocní, a tak je naděje, že se do balíku dostanu. Jsme zde samý výkvět. Daniel je v malém balíku také, i když on moc nepochoduje, má od doktora vyběhanou lehkou obuv a většinou stojí vedle a kouká a směje se nám svým širokým úsměvem. Ve výběru je Vojta Brepták, tloušťík, pochodovat neumí, váhavě se kolíbá a je mu vše fuk. Je zde Krakonoš, jediný kluk, co se nemusí holit, protože chytl na obličejí plíseň a maže se mastí. Je tu i Petr Maďar, obličejem patřící nerozlučně sem do malého balíku. Prostě paráda. Výkvět. Jeden kluk, neznám ho jménem, je z jiné čtyry, točí, stejně rozladěn jako já. Na přísaze bude také jeho děvče a jeho to mrzí, podobně jako mě. Jsme proti těm, co mají děvče, v určité výhodě. Nebudeme před svou holkou zesměšněni.

Zatímco velký balík pochoduje mezi budovami, z jedné strany přes hřišťátko, na druhou stranu, až kam to nejdále jde, protože potom je roh a ohyb, a zde se obrací, my cvičíme samostatně a potom na vzdálenost čtyř kroků, jednou za nimi a podruhé před nimi. Tak se balík otáčí jednou při směru tam a podruhé zpátky. Kanady duní po betonu. Jsou těžké a my si na ně nikdy nezvykneme. Nohy bolí a tvoří se puchýře. Nejvíce při pochodování. Cvičíme se sapíky. Pokaždé je máme podepsat do Knihy výdeje zbraní, a po cvičení vyčistit. Dnes je čištění zbraní víceméně formalita. Ze zbraní se nestřílelo, a jak nám říkají velitelé, ostré střelby nás zatím čekají a nejhůř vypadá samopal po slepých nábojích. To prý se musí čistit pěkně dlouho, nežli je vnitřek vyčištěn, a to nás potká jindy. Dnes sedíme při čištění zbraní na pévéesce a ledabyle hadrem přejíždíme části. Nikdo z nás samopal ještě nečistil, a tak ani pořádně nevíme, kde je prach. Vstát a říci, že sapík je vyčištěný, to nemá cenu. První šel ukázat samopal jeden Slovák, a za okamžik se s ním vracel zpět. Je lepší samopal nést v době, kdy nás velitelé honí. Nás, tím méně poslední třetinu nucenou samopaly odevzdat. Stejně jsem přistihnut Pavlem, který malíčkem zajede do drážky.

„Tohle je čistý samopal?“ vytáhl malíček úplně černý, „co?“

Nestačil jsem ani pohlédnout a udělat znužený a nechápavý výraz. Mázl mě černotou přes tvář a ostatní se rozesmáli.

Trochu jsem ucukl. Tohle si přece nenechám líbit!

„Na, a vyčistit!“

Odcházím, černotu stírám kapesníkem a dočišťuju samopal. Využívám napjaté atmosféry a sapík se mi daří propašovat na místo ve skladu. Ve zbrojním skladu máme šest skříní a úzký prostor mezi nimi. Pouští nás do něho po dvou.

Čistíme i zásobníky. Stane se, že někomu vylítne pružina, když odsune západku a pružina je rychlejší nežli ruka.

„Poslední odevzdáát zbraněééé!“ křičí hlas na chodbě.

Zbraně jsou odevzdány a my jdeme na oběd. Dnes jsou kolínka s gulášem a chleba k polívce je nedostatek. Nadáváme. Sám cítím hlad. Je to otrava stát v jídelně na schodech a čekat, až se staří ze všech rot najedí, ale co můžeme dělat? Nikdo ani necekne a jen koukáme a ve skrytu duše odhadujeme, kdo bude či mladej. Na jídlo moc času není. Podle pravidel máme jíst zhruba patnáct minut, a zatímco čekáme, minuty rychle ubíhají. Dneska máme dostat výplatu.

Po obědě přichází výkoňáci od rot, ke kterým budeme přiřazeni. Já se dovidám, že si mám jít pro prachy od svého výkoňáka.

„Běž si pro peníze.“

„Kam?“ vyhrknu. Sedím mezi postelemi a takzvaně se zažívám. Vyskakují.

Na opačném pokoji otvírám dveře a jdu po chodbě. V pokoji na posteli, hned za dveřmi leží na posteli silnej kluk. Leží na pravém boku a před ním papíry.

„Ty jsi?“ ukáže prstem na mě.

„Luboš Cipisek.“

„Jo, tak ty jdeš k nám. Podepiš to,“ ukazuje mi na list, v němž je většina jmen podepsána.

Podepisuji a dostávám sto dvacet korun. Peníze dávám do peněženky a přemítám, co za ně koupím. To ještě nevím, že většinu peněz utratím za sladké a za pití. Je po obědě a bude rozkaz. Konečně chvíle klidu. Pokud je volno, sedíme na pokoji na podlaze, protože na posteli sedět nesmíme. Sedíme a jen tak kecáme, anebo píšeme dopisy, čteme si noviny, co komu přijde pod ruku. Takových chvil je málo. Většinou nás naženou na akce a času ubývá.

Dnešní večer bude špatný. Cítím to ve vzduchu. Staří dostali za nás sprda. Prý není pořádek na pokojích. Je těsně před rozkazem. Rozkaz probíhá v klidu, ale večer to začalo. Na chodbě vylili vodu (už zase teče) a mazlák, na pokojích se pastuje a kolečkuje, umývárka a záchod samá voda. Bendža šustí a barákem se nese hukot. Kdo se nachomýtne, musí makat.

Staří postavili hlídky. Jeden vždy hlídá vzadu na chodbě u okna, a pokud je v budově nějaké mecheche, hlídá druhý dole a třetí na protější straně chodby. Dnes podle rozmístění hlídek je jasné, že k něčemu podobnému dojde.

Vše začíná po večeri. Vracíme se zpět na rotu, zastavujeme před budovou a vcházíme dovnitř na pravý zástup. Převlékáme se u skříněk na chodbě a rychlejší hned vycházejí ven a čistí kanady. Jsem na pokoji a dopisuji dopis.

Drazí rodiče,

První dopis jsem trochu odflákl a nevěděl jsem pořádně, co mám napsat.

Přijímač není tak strašný. Snaží se nás honit, ale čas se dá ušetřit. Jeden dopis jsem napsal babičce a zapomněl jsem uvést, jak byste se mohli dostat na útvar k nám, ke mně... Pustil jsem se do popisu cesty... Po přijímači budeme mít vycházku do jedenácti hodin a v neděli bude taky, ale to jsem už napsal babičce. Napsal jsem jí toho více, takže si její dopis taky přečtete. Kdyby se něco změnilo, napíši.

Mazáky tady na budově nemáme. V přijímači s nimi do styku moc nepřijdeme, a tak zde šikanování je minimální. Je zde dost vysokých šarží a od nás byli velitelé potrestáni za to, že bažanti uklízeli v jejich pokojích. Potřeboval bych ještě nějaký obálky a známky, až přijedete a nůž, zavírací. A přivezte mi nějaké ovoce. Uteče to jako voda. Zdraví vás Luboš.

P.S. Ještě jsem zapomněl, mami, jestli jsi mi dala svázat knížku. Díky.

Pavel vchází do dveří.

„Končit, pozor!“ velí automaticky jeden z nás.

„Pohov, volno!“

Znovu sedáme. Je nás zde jenom šest. Pavel si lehá na regál a mlčí. V pokoji šveholí hlasy. Přichází Petříček. Po týdnu je propuštěn z ošetrovny. Jde, svobodníka nevidí.

„Co je?“

„Tam!“ ukazuje mu prstem Janko.

„Co? Cože?“ povídá nahlas. Ohlíží se. „Á, ták!“ Vrací se ke dveřím.

„Soudruhu svobodníku, vojín Petříček, dovolte mi zařadit se.“

Odchází od dveří k posteli.

„Nó, Petříčku, trvalo vám to nějak dlouho.“

„No, jó.“

„Co? Cože?!“

„Né, já jenom říkám, že jsem vás neviděl.“

„Tak neviděl jó? Máte se lépe dívat!“

„Jó.“

„Říká se ano!“

Petříček obrací oči v sloup. „Ano.“

„A netvařte se u toho tak!“

Petříček si myslí svoje. Pavel leží na regálu. „A víte co, Petříčku?“ sedá si. „Ukažte mi svou skříňku.“ Jde k jeho posteli.

Petříček ji otvírá a my tiše sedíme a ani nedutáme.

„To snad né? Tohle, že je upravená skříňka?“ vytahuje zmuchlané ponožky, pyžamo, tepláky. Vytahuje vršek. „A co je tohle? Co?!“

Petříček mlčí.

„Cože?!“

„Když já jsem byl nemocný a nestačil jsem si to srovnat.“

„Hm,“ Pavel bere vrchní část skříňky a otáčí ji na posteli. Sype se z ní humus. Petříček něco zabručí.

„Cože? Co říkáte, vojáku?“

„Já ...“ Petříček otvírá ústa.

„Držte hubu, vojáku!“

Mlčí.

„Jste oprásklé jméno, mohlo by vás to mrzet. Složte si to!“

Petříček se dává do skládání.

„Ukažte mi svoje skříňky,“ řekne nám ostatním, otvírá jednu skříňku za druhou a obrací obsahy. Všude se mu něco nelíbí. Jednou to jsou zmuchlané ponožky, podruhé špatně složená trička, pyžamo. Pokaždé si něco najde. Do pokoje přichází Jožo. Venku si čistil tenisky a přišel k večerní kontrole jako slepý k houslím.

„Súdruh svobodník, vojak Lubovský, dovolte mi zaradiť sa,“ hutorí a nese si tenisky ke skříňce.

„Ukažte mi to, vojáku.“

Ukazuje.

„Tohle jsou vyčištěné tenisky?“ poukazuje na kamínek v podrážce.

„No, ja som to čistil...“

„To mě nezajímá.“ Jde k oknu.

„Otevřete okno.“

Mladý otevírá okno.

„Venku je tma a ja som ...“

Frrrr! Tenisky letí ven. Nejdříve levá a za ní pravá. Jožo se odrazuje a vybíhá před budovu najít si je. Podobný osud potkává další troje. Vytrácím se na chodbu a pryč. Je lepší být mimo pokoj. Čistím si kanady, dávám větší množství krému, vrstvu nelze dobře rozetřít. Pomalu mažu kanady. Není kam pospíchat. Čekám do půl osmé.

„Příprava na Televizní noviny!“

Na tento povel většina odnáší kanady nahoru. Když jim je svobodník prohlíží a tvrdí, že nejsou čisté, vymlouvají se, že nestihli a po televizkách je dočistí. O novinách sedíme a ani nedutáme. Netrvá dlouho a podél zdi se stavějí velitelé. Hlavní příčinou je dévėťák, jenž navštívil budovu. Staří postojí. Po pěti minutách dozorčí odchází a ve zprávách právě běží pohled na Nízké Tatry.

„Ty!“ ukáže výkoňák prstem na jednoho. „Jméno redaktora?“

„Já?“ ohlíží se vojin vedle určeného vojína.

„Né, ty né, ten vedle tebe.“

Dotyčný povstává.

„Nó? Nevíš?“

„Ne.“

„A neumíš se představit?“

Dotyčný hlásí jméno.

„Tak ty nevíš?“

„Ne. Nevím.“

„Tak zůstaň stát, až si vzpomeneš.“

Stojí. Hra se jmény pokračuje. Ani po novinách není klid. Alespoň na našem pokoji ne. Jak je to na druhých, to lze těžko určit, protože každý pokoj má jiný režim. Příprava na rajóny je vyhlášena o deset minut dříve a my bendžujeme pokoj, chodbu, záchody, umývárku. Večerní kontrola probíhá i na pokoji. Pavel kouká do skříněk a vytahuje tenisky. Leckomu letí, poněvadž jsou špinavé. Je tři čtvrtě na deset pryč a situace se uklidňuje. To ještě nevím, že Vlk je na vycházce. Zase. Po vyhlášení večerky slyšíme na schodišti křik. Plech duní po schodech. Patrně jedna ze skříní letí dolů. Křik zesílil. Dotyčný nakoukl do našeho pokoje.

„Poplách! Poplách!!! řve. „Spíte vojáci?“ Vchází do pokoje. Kolíbá se k protějšímu bidlu. „Co?!“

Krčíme se pod spacáky, zapnutí až po uši a děláme, že spíme. K jednomu nahoře se naklání.

„Spíš? Spíš?“ Voják něco huhlá.

„Tak ty nespíš?“ Bere cíp spacáku a trhne. Mladé jméno letí dolů.

Lekl jsem se. Nestalo se mu nic? Nevypadá to. Sbírá se ze země.

„Nech toho,“ nabádá ho Pavel.

Vlk dělá bordel dál. Bourá dva komínky skříněk. S rachotem se řítí k zemi.

„Tak si je srovnejte!!“ zařval Pavel.

Dotyční skáče z postelí a rovnají si skřínky. Vlk odchází a už se našťestí nevrací.

Nespíme klidně. Pokračuje v úklidu na ostatních pokojích. Nemůžeme zaspát, a když už usínáme, je pozdě na spánek. Slyšíme ho řídit na jiných pokojích, na chodbě, ale bez spánku to tady nejde. Spánek je velice důležitý. Prožíváme stresy a bez spánku se nedokážeme obejít. Večer necháváme otevřená okna na pokyn Pavla. Ráno je kosa. Probouzím se chladem. Poslední tři dny jsou rána mrazivá a my netopíme, a kdo ví, kdy budeme.

16.

Ráno je pro mě radostnější. Výkoňák volá po chodbě, kdo chce jít shrabovat listí před kasárnama na chodníku. Hlásím se a se třemi jsem vybrán. Strojíme se bez rozcvičky do maskáčů a jdeme s košťaty a s Pavlem, určeným jako velitel skupiny, před kasárna. Procházíme branou a já jsem poprvé po šestnácti dnech za zdí.

Je to pro mě něco neuvěřitelného. Venku. Po dlouhé době venku. Jdem podél zdi až kamsi dozadu a přicházíme do míst, kde se starý plot schází s novým, v místech, kde roste zdi utiskovaná třešeň a jsou vidět výsypaníky.

Pavel podotýká, že se tudy nosí alkohol do kasáren. Je to prý jedna z cest.

Těsně u stromu začínáme. Meteme rychle, spadaneho listí je dost a fouká vítr. Stromy jsou podél zdi rozesety v řadě, od samotného plotu odděleny chodníčkem a z druhé strany silnicí. Pod nimi je zelený pruh zvadlé trávy, a na ten meteme suché a scvrklé listí. Na stromech trocha listí zůstává, ale většina je dole na trávě anebo na chodníku a my meteme a meteme. Snažíme se. Práce jde rychle, ale přesto úsek není krátký. Pavel kouká na hodinky a pohání nás k rychlejšímu templu.

Na rotu přicházíme za pět minut sedm, a to na poslední chvíli. Rota stojí venku a řadí se ke snídani. Skočíme si na chodbu pro přibory a společně odcházíme. Levá dva, pravá dva. Za hodinu poté je hospodářský den v plném proudu. Jsou vybráni vojáci na sběr listí. Jsem mezi nimi. Tentokrát je práce více. Vyhrabáváme listí z travnaté plochy, dáváme do popelnic a vynášíme přes zeď a do výsypaníků. Práce je těžká na fyzickou. Popelnice samy o sobě váží. Dva lidé přitáhnou popelnici ke zdi, jeden ji zvedne a dá dvěma druhým na opačné straně, a ti ji musí dopravit do výsypaníku a po příkrých schůdkách nahoru, kde se sype obsah. Za dopoledne se jedna nádoba výsypaníku zcela zaplnila. Ruce bolí a tělo zpívá utahanou písničku. Dneska máme štěstí. Dévěťák povolil topit v kamnech, a tak na pokoji chystají kluci dřevo na zátop a uhlí v uhláku. Pavel jim asistuje, a oheň ne a ne se rozhořet. Po pokoji lítají kotouče kouře. Konečně v kamnech chytlo, a okna musíme otevřít. Takže než se oheň v kamnech rozhoří a místnost vyvětrá, je zima. Kolem osmi hodin večer, a to musím podotknout, je plech svrchu na kamnech rudý a koleno dostává žhavou barvu, postupně až ke komínu ve zdi. Pepa, nejbližší ležící kluk, je určen topičem. Chrlí do útroh kamen lopatky uhlí. Výsledkem je nesnesitelné palermo a teplo se pouští ven do chodby. Přesto svobodník Pavel, ležící nohama ke kamnům, div neklepe kosu. Do místnosti vcházíme rychle a rychle za sebou zavíráme dveře. Rozdíl teplot je večer velice patrný, neboť vytopit studené chodby trvá poměrně dlouho a na chodbě teplo není ani v létě. V devět hodin se musí kamna vybrat. Nařízení devěťáka a předpisů, poněvadž po večerce nesmí být v kamnech žhavé uhlí. Nařízení kvůli vzniku požáru. Pepík vybírá kamna. V okruhu dvou metrů nedokáže člověk vydržet. Při zapalování kamen jakýsi chytrák otevřel nahoře poklop, vyletěl plamen a olízl nástěnku s rozvrhem dne.

Pepík nabírá žhavé uhlíky, dává do uhláku, uhlák drží na tyči a vynáší ven. „Pozóóóó!“ křičí v době, kdy jiní bendžují schody a chodbu.

Z uhlí se kouří a je zamořena chodba. Se žhavým uhlím míří k výsypníkům, kde obsah převrací a za okamžik je zpět a opakuje totéž s druhou várkou, i se třetí. Kamna dnes splnila svůj účel, až na to, že v místnosti se nedá dýchat. Pavel nařizuje na deset minut vyvětrat, ale tím se nic nemění. Při večerce kontroluje zapnutost nás všech a odchází na televizi.

Pepík je na tom nejhůře. Leží vedle kamen a společně se sousedem pod sebou musí být zapnuti až ke krku. Skříňky mají od žáru na bocích pokroucené. A nejen oni, my všichni.

„Zapněte se až ke krku, abyste nenastydli!“ to jsou slova svobodníka Pavla. Dveře za ním zapadají a všichni povolují spacáky. Pepík spí nejbliže ke kamnům, a přitom nahoře na bidle, kde je tepleji nežli dole. Kluci u okna pokaždé tabuli otevřou, jenomže jim je akorát a jsou nejdále od kamen, kdežto Pepík je ve spacáku zpoceny jako myš. Za půl hodiny přichází Pavel znovu a přímo k němu a kontroluje ho. Pochopitelně je rozepnut, a proto Pavel nahmatává zip a je slyšet zvuk zipu jedoucího vzhůru.

Pepík protestuje: „Mně je teplo!“

„Žádný teplo. Voják musí být zapnut, aby nenastydl.“

Okolní vojáci se tiše smějí. Pepovi do smíchu není. V noci spí stejně rozepnutý a není se čemu divit, vždyť kdo by dokázal spát zapnutý. Je sobota a my máme druhý týden za sebou. Blížíme se do poloviny a vojna je stále neznámá pevnina.

Sedm set čtrnáct je číslo na smyčce. Asi na takovou smyčku, která visí na stropě, podél něhož procházíme do kuchyně na jídlo, jenže my dost dobře nechápeme slova velitelů o čísle, i o tom, že máme číslo akorát tak na to si to hodit.

17.

Začíná nový den. Denní režim se stává návykem a jeho zvládnutí víceméně záležitostí našich jednotlivých vlastností. Ti schopnější se více zašívají, jiní práci odbývají, a ti se smyslem pro pořádek a čistotu holt musí pracovat. Většinou, pochopitelně, když se pracuje a je na daný úsek práce málo lidí, například na úklid listí, makají všichni, jenomže, kde to jde, se zašíváme.

V přijímači jsou dva pětimetry. Je to nepředstavitelné, pokud si člověk uvědomí, že by mohl jít pětkrát dříve z vojny domů. Chytá vztek při pomyslení, že já se tady budu ojebávat a oni si někde na zábavě užívat. Většinou to bývají kluci, co podepsali šachtu, uran nebo je jejich podnik vykoupil, i když těch je málo. Holt, někdo má štěstí, vždyť Jarda vykládal o klucích, co šli do Dukly, a o režimu, který tam je neskonale snažší a kluci mají možnost chodit na fotbal v sobotu i v neděli.

Jinde, u peťošů, je režim také trochu jiný. Kluci si zde vydělají peníze, sice ne hodně, ale za dva roky jim to pět až šest tisíc hodí a mají alespoň na oblečení do začátku. Naši dva pětimetři jsou staří. Nejdříve si osmnáct měsíců odpracovali a teď jsou na pět měsíců na vojně. Jsou ostříhání jako my, a i stejně kmitají. Staří nedělají rozdíly. Pomalu se zažívá stereotyp a my si začínáme všimnat ostatních velitelů a zapisovat si jejich chování do myslí.

Tak například můj budoucí velitel Petr. Je s ním legrace. Jako jeden ze dvou má hodnost desátníka a musím říci, že umí, ať jde o pochodování, o řády anebo o náročnost. Dovede napodobit hlasy jiných. Luďka Soboty, sportovního redaktora, Filipovského v podobě Fantomase a jiné. Vymýšlí si všelijaké srandičky, někdy až lezoucí druhým krkem a s jemnou ironií dokáže i druhého pošádlit.

Svobodník Pavel se mi nejdříve jevil jako přísný a náročný. To bylo první dva dny. Potom se zdálo, že to bude prima kluk a velitel, ale teď si myslím, či spíše jsem o tom plně přesvědčen, a jeho chování tomu nasvědčuje, že mi vůbec nesedí. Mluva, ksicht, chování, prostě všechno.

Desátník Stano, Slovák odněkud z východu, je většinou klidný. Umí si brouknout, nicméně svou přítomnost na pokoji neprosazuje tak vehementně.

Můj velitel družstva, dodnes nevím, jak se jmenuje jménem, příjmení mi bude znít v uších pořád, je odkudsi z Moravy a je spíše salámista. Chce po nás jen tolik, aby sám nedostával za nás sprda. Nemohu si na něho stěžovat. Výkoňák, a to o něm říkají i staří, je zarytý komunista. Jako mladý měl průser s chlastem a pamatuji, jak o tom jednou na pěveesce povídal, že se dostal do basy kvůli alkoholu a ani nevěděl proč. Jenomže jeho chování, jednání a nadutost způsobují, že ho nemá rád nikdo. A s tím alkoholem ho práskl patrně jeho ročník. Vyskakoval si, a tímhle ho potopili. Dostal dvacet jeden den „oko“ a neměl prý čas ani na odvolání. Ve vězení to není příjemné. Říkal: „Cely jsou malé a musí se zde makat, jídlo nic moc a postele jsou skládací, večer se přinesou, ráno zase odnesou, a když je klid, musíte tam stát, půl metru ode zdi a nemůžete se o ni opřít zády ani si sednout a okýnkem ve dveřích tě pořád sleduje strážný. Cely jsou studené.“ Jenomže si z toho ponaučení nevzal. Neustále si vymýšlel všelijaké nesmysly, později i s alkoholem, takže ono na tom něco je.

S ním z roty je zde ještě jeden svobodník, silný Moravák, robustní postavy. Má černé vlasy, dá se s ním vyjít také.

Já s ním do styku nepřišel a ani mi v hlavě neutkvěl.

Vlk nadělá ze starých největší rozruch.

Ještě zde je jeden svobodník. Je malý a hrozně ukřičený. Takový skřítek – a co si dovoluje. Ze začátku je to s ním nesnesitelné. V tomto týdnu ho nachytl velitel družstva, voják z povolání, když nutil vojína klikovat za dopis, a dostal za to

sedmičku. Hlupák, zapomněl si postavit ke dveřím na pokoji hlídku, a není se čemu divit, že i po zásluze vyfásnul flastr. Odhodlal jsem se napsat další dopis babičce.

Ahoj babi,

Díky za dopis, který jsi mi poslala a za peníze, které mi došly dva dny potom také, ale už mi žádné neposílej. Sama máš málo korun a nechci, aby sis kvůli mně odtrhávala od úst.

Tady máme jídlo třikrát denně a na měsíc sto korun vždy dostanu. Hlavně, aby doma a u tebe všechno klapalo. Já to tady nějak přečkám. Je zde práce od rána až do večera a dny zde rychleji utíkají. Sestře vyříd', ať ti pomáhá a neodmlouvá a sama se nepřetahuje, ať nemá táta ještě více starostí.

Až za mnou přijedou naši, tak jim dej s sebou nějaká dobrá jablka, zde je zeleniny málo. Akorát hermelín jsem měl již několikrát a dětskou výživu, ta je zde také v hojném počtu. Ještě bych ti chtěl připomenout, abys mi vystříhovala z novin právní poradnu, řádky důvěry a povídku, abych až přijdu, si mohl něco přečíst.

To je tak asi všechno.

Pozdravuj ode mě ostatní a peníze už žádné neposílej. Vím, že mi chceš přilepšit, ale nemohl bych to přijmout.

Ahoj Luboš.

18.

Příští den, v pondělí, probíhajícím za všeobecného ruchu v celé budově, jsem se málem střetl s jedním klukem.

Už nevím, o co se jednalo. Snad jsem se procházel kolem a on něco vyžblekl, začal jsem buď já nebo on. Typickým, mírně protáhlým obličejem s odstínem lehké šedi, černými uhlovými vlasy a náběhem černých teček vousů pod nosem, které jsme si museli holit až na kůži, chováním a tvrdou odhodlaností poprat se, pokud bude chtít, vyzářující mu z očí, to vše mě utvrzovalo v tom, že je grázl. Ale nebyl. V tu chvíli na chodbě jsme se divže nepoprali a jakékoliv další setkání s ním, bylo z mé strany sledováno s velkou pozorností. To jsem nevěděl, že točí, protože je na dně, ale brzo jsem to také pochopil.

To brzo nastalo v pondělí večer na výsypnících. Vynášel jsem koš a on stál u kůlny a kouřil. Nad městem leželo pološero a v blízkých panelácích blikala jedna za druhým rozsvěcující se světla. Tma kolem stačila, aby obrazy lidí a budov splývaly v jeden jediný obraz. Tráva na zemi není vidět a obrazy zapadají jeden do druhého. Jdu s plným košem, jak mi Pavel přikázal. Jdu a klepu se zimou. Vyběhl jsem jen tak v tepláčkách a pantoflích bez ponožek a nyní toho lituji. Naštěstí, první nápor zimy je za mnou a chlad polevuje. Projdu uličkou mezi plechovou boudou a barákem, a

najednou vidím, někdo zde je. Ze tmy svítí pouze červený bod cigarety. Zarážím se. Nějaký starý. Nic neříká a já vyskakují i s košem na metr vysoký rantl a po železných schůdkách šlapu nahoru. Výsypníky jsou plné. Jedna jímka úplně a druhá téměř. Na chvíli se zastavím. Teď teprve vidím, je to on. Kouká na paneláky a kouří. Mlčí. Stojím a koukám též.

Člověk na ten jediný pohled čeká celý den. Od rána do večera, aby měl okamžik času a mohl se kouknout ven do civilu. Kouká a zároveň uvolňuje myšlenky. Je v tom určitá souhra. Ty koukáš ven, na lidi, na světelné body v oknech, jedno po druhém se rozsvěčují, teď zrovna bliklo jedno světlo ve třetím patře nejbližšího domu. Koukáš na ně, registruješ je a vzpomínáš na domov. Jsi někde jinde. Je to podobné, jako když čteš knihu. Děj knížky ti vytváří jinou rovinu života, nežli je skutečnost a vzbuzuje dojem, že o těch pár hodin, po které čteš knihu, jsi na vojně kratší dobu.

„Mně z toho tady mrdne,“ povídá z ničeho nic. „Já to už tady nevydržím.“

Určitě má stejné myšlenky jako já. Myslí na civil.

„Ale vydržíš,“ pravím „proč bys to neměl vydržet? Vydrželi to všichni, vydržíš to taky,“ utěšuji ho.

Utěšuji, a přece i já potřebuji útěchu.

Marně pátrám, co o něm vím. Je starší o rok. To už říkali kluci. Šel na vejšku a po roce jí nechal. Měl na ni, prý, ale nechal ji.

„Nevydržím,“ popotáhl cigaretu a rudý bod na zlomek minuty zasvítil do tmy.

„Ty nevíš, jak mi je.“

Ne. Tak to jsem nevěděl.

A vzápětí pokračuje: „Víš, já byl v civilu zvyklý na volnost, a teď mám být tady zavřený mezi čtyřma stěnama a nikam se nemůžu hnout.“

Mlčím.

„To se prostě nedá vydržet. Dělal jsem na mnoha místech, ale tohle tady prostě nevydržím. Mám chuť si to tady někde hodit, a jednou to asi udělám.“

Přešel mi mráz po zádech. „Co blázníš,“ snažím se ho přimět k logické úvaze.

„Né, opravdu,“ kouká na mě.

Nyní teprve chápu. Být zavřený na jednom místě.

„A podzim, to je moje nejkrásnější období, a já musím trčet tady. Sakra! A přitom úplně zbytečně. Já, kterej nenávidím války, jsem voják a šaškuju tady.“

„No, to já taky.“

Na okamžik se odmlčel.

„Když se tak rozmýšlím nad svým životem, vím, že stál za hovno. Já byl v civilu hroznej děvkař a chlastal jsem. Třeba taková Kamila. Pěkná holka, dělala u nás v obchodáku, v dámském. Chodil jsem s ní patnáct dní, pak jsem ji opíchal a pustil k vodě. Anebo Lenka, ještě jí nebylo ani osmnáct. Zamilovala se do mě a já jsem ji

ožral, dostal ji do postele a pak vykop. Brečela, ale já ji měl v píči. Nebo Leona. S tou jsem to vydržel nejdýl. Chlastal jsem jak hovado a ona po mně chtěla vždy, abych toho nechal, potom ode mě odešla. Ožrat se, opíchat babu a kopnout do prdele.“

Znělo to jako výpověď a já se neodvážil cokoliv dodat.

„Vím, že jsem si jich neuměl vážit. Potom přišla Dana. Taky dobrá holka. Chodili jsme spolu skoro celý rok. Chodili,“ vzdychl si. „Dneska mi napsala dopis. Prý na mě nebude čekat. Zdá se jí to dlouho, dva roky, a já si ji chtěl vzít. Je všechno pryč,“ povzdychl si, „všechno.“

„A co rodiče a práce, neříkej, že tě nic netáhne k domovu,“ ve skrytu duše jsem dostal starost, aby si to opravdu nehodil.

„Rodiče. Prosím tě! Naši se rozvedli a matka má jinýho, tam vůbec nechodím a otec má zase spoustu práce. Dělá ředitele.“

Vzpomněl jsem si, už nevím, kdo to říkal, že on prý dělal vychovatele.

„Má plno starostí. Je to velká fabrika a má pod sebou dost lidí, a nyní mu to tam neklape.“

„Co jsi vůbec dělal v civilu?“ skáču mu do řeči.

„Já? Prosím tě, já toho dělal. Po škole jsem chvíli makal v pivovaře, ve mlýně, pak vychovatele a zkusil jsem vejšku. Chtěl jsem jít na ni hned po škole, ale nevzali mě, tak jsem to zkusil znovu, a nakonec se na ni vykašlal. Nebavilo mě to tam. Bylo to úplně něco jiného, nežli jsem já chtěl dělat. Chápeš? Tak jsem se na to vykašlal a šel pryč.“

„Tys toho teda prošel dost,“ kroutím hlavou „to já vystřídal před vojnou dvě zaměstnání a mysl si, co jsem vše neprožil, nicméně proti tobě to je o hodně miň.“

„No, a k čemu mi to je?!“ Pichlavé oči a tupý výraz.

„Jak k čemu?“ nechápu.

„No, co mi to je platný.“

„Já ti nerozumím.“

„No, tak vidíš. Je to na hovno.“ Opět se odmlčel.

„Dalo ti to něco, ne?“

„Abych ti řekl pravdu, já nikde nevydržím dlouho. Chci být volný rozumíš? Já byl zvyklý cestovat, a né být na jednom místě. Aspoň vidíš, jaké to pro mě je.“

„To jo.“

Znovu zadýmal z cigarety. V panelácích poblíkávají světla.

... V tom okamžiku myslí na domov daleko odtud. Já na domov myslím také. Na co je vojna? Jsme tu do počtu. Hlídáme, ani nevíme co, a stejně z nás dobří vojáci nikdy nebudou. Připadá mi to, že jedna strana straší druhou převahou. Vyvažují se navzájem a ukazují břicha ověčená raketami, tanky, loděmi a lidmi. „Já mám tuhle převahu,“ ukáže jeden na levé křídlo, kde je o pár hlavic více. „Já zas tuhle,“ ukáže druhý na

pravé křídlo, kde jsou tanky. „A už nemáš,“ vykřikne zlostně prvý a doplní tanky. „A ty taky ne!“ vykřikne druhý a doplní střely. „A já mám mezikontinentální rakety na pevnině,“ vytáhne prvý kulové eso. „A já mám mezikontinentální střely na ponorkách,“ přebíjí druhý srdcovým esem. A takhle to jde všechno dokola. Přebíjejí se karty, budují pozice, kryty, vyvíjejí nové zbraně a někde mezi tím je ČLOVĚK. Přimáčknutý pancířem tanku, napůl v zákopu, nad hlavou střely a letadla, pod sebou ponorky.

Člověk zcela zbytečný.

Zbraně si mohou útočit proti sobě. Ten kus malého živého JÁ úplně vypadl ze hry. Hra, ve které už nejde o člověka, nýbrž o ideologii a o množství a sílu zbraní. Zbraně se staví proti zbraním. Testují se jedna přes druhou, a člověk, v očích strach, je hlídá a duní. Nechávám se nést myšlenkami. Pravdivými myšlenkami. Pro mě jsou pravdivé. Pro mě, který vidí železnou mašinerii zespodu, z vnitřku útrobu. Nu což, půjdu ...

„Já jdu,“ povídám „zase to schytám, kde jsem tak dlouho.“

„Hm, tak jdi. Však ono ti z toho taky hrábne.“

Automaticky se zašklebím. „Čau.“

„Čau.“

Jdu s košem zpět a cestou uvažuji o něm, nicméně v budově musím přepnout závitý na to, jak dnes večer přežít. To je momentálně přednější.

Tak uteklo pondělí. Přísaha se blíží závratným tempem.

Babička posílá balík. Rozděluju ho na pokoji, musím ho rozdělit. Je to morální povinnost vůči kamarádům, kteří chtějí, i poddůstojníci uždíbnou kus, takže zbývá sotva pětina.

Co pětina. Jablka pryč, buchta pryč, med, co mi poslala babička – pryč – a zbylo pár sušenek.

I tak jsem za ně stařence vděčný.

Výkoňák mě na práci občas potřebuje. Bez stroje se neobejde, a já píšu na stroji a dostávám za to od něj pochvalu. Za přijímač celkem dvě, a to je více než kdokoli jiný. Daniel si dál vegetí s nošením lehké obuvi a půjde na jinou rotu, takže se nebudem ani moci stýkat.

Staří nás dusí, a my odoláváme. Pomalu začínáme rozlišovat hodnoty a poznáváme život v kasínu.

Večer nám staří provádějí pěkné překvapení. Náhodou, bylo to o televizkách, jsem seděl a psal na stroji plán. Práce je nad hlavu. Na televizky se mi jít nechce. Staří si něco šuškájí a já poznal, že jejich zájmem jsou kanady. Zaslechl jsem, jak se rozhodli vyházet kanady na hromadu. Jdu ke skříní a kanady, ty svoje, si schovávám do útrobu plechové obludy. Sedám do kanclu a pokračuji v psaní. Přesto mnou projíždí menší

vlna strachu. Co když se to provalí. Z místnosti je slyšet hukot. Staří několik dnů předtím říkali, jak jim jejich staří vyházeli kanady na hromadu a nemohli je rozpoznat. My jsme chytřejší. Hned po televizkách běžíme na jednu z uvolněných místností, kde kanady leží na hromadě. Prostor je vyklizen, pouze kolem stěn jsou skříně stáhnuté sem z chodby, kde nebylo k hnutí. Uprostřed je hromada kanad.

Jenomže měli smůlu. Většina má kanady podepsané, a tak je hned nacházejí. Jeden stojí v hromadě a čte jména. Ostatní jsou v půlkruhu a postupně dostává každý ty dvě kanady, co mu právem náleží. Pouze pět, možná šest lidí kanady podepsané nemá, či jenom označené čárkou nebo jiným symbolem. Netrvá dlouho a není tu ani jedna. Dva kluci se dohadují.

Výkoňák jde po chodbě a točí: „To snad né, oni je mají podepsaný!“

Holt prostě mají smůlu.

Tento týden se vrací další mladý z ošetrovny. Když šli před několika dny Pavel se Standou z vycházky do kasína, viděli nešťastníka na ošetrovně, jak kouká na televizi a na pokoji ztropili hrozný binec, protože oni se mohli na televizi dívat až po půl roce, a nás to samé čeká patrně taky, neboť nyní to máme bez. Ani jeden film, jenom televizky. Sice nám dvakrát promítají z kamery, zásluhou Pavla, který má promítačský kurz. Film ale směji sledovat pouze někteří, takže je to jedno. Musíme to vydržet. Velitelé nám říkají o vojně na rotách. Bude horší, a toho jsme si vědomi i my, neboť tady máme starých pět a na rotě případně na každého jeden.

Přestože vím, co se po mně chce, nedovedu si pořádně život u jednotky představit. Asi si to malují a skutečnost bude jiná. Ono ani slovo malovat není výstižné, vezmu-li v potaz, že užívám-li černou a hnědou barvu, je kresba značně zšedlá. Číslo klesá.

Staří nám o svém čísle říkají, že je humus a my se ptáme sami sebe, co ještě chtějí? Vždyť jsou na vojně rok. Rok mají za sebou. Měli by být rádi a oni nadávají. Ne, tak tohle nepochopíme, uvidíme za rok, až budeme v jejich kůži, jestli si na jejich pocity vzpomeneme, a potom budeme moci posoudit, co říkali oni, a co budeme říkat my. Každý jim, pochopitelně, jejich číslo závidí. Tři sta třicet pět je o polovinu méně, než máme my. Doufám, že se tohoto čísla také dočkáme, i když ... je to humus.

19.

Překulilo se pondělí na úterý a my se dozvídáme o plánovaném výletu někde na samotu, kde máme získat v terénu základní poznatky o střelbě, chemice, zakopávání a plížení. Máme střílet se slepými náboji a staří, alespoň podle vyprávění, tvrdí, že po slepých nábojích je samopal nejčernější a nejhůře se čistí. Dneska to mají za tři sta třicet tři, a to znamená letecký den.

Myslím, že večer proběhne náročná kontrola. Na nástupišti před budovou velitel vyhlásil soutěž ložnic v čistotě a ve znalostech z PŠM. Kdo vyhraje, pojedje se podívat na Lenku Filipovou, a druhá polovina čtyry (protože se jedná o soutěž čtety) půjde do cirkusu. Dneska se snažíme a dopadáme v počtu bodů mezi třetí a první čtetou. Všichni chceme jít do města. Před přísahou se těžko kdy dostaneme za bránu. Pokoj se musí celý den blýskat.

Dnes dopoledne se mi stala nepřijemnost.

Máme taktiku na učebně a já si chtěl vzít z malé skříňky sešit. Zámek mám půjčený od Daniela. Dal mi horší, sám jiný neměl a jemu scházel. Při zasouvání klíče otvírám pomalu a vždy dávám pozor. Tentokrát asi ne. Odemkl jsem moc rychle a klíč zůstal v zámku třčet. Na pokoji jsem sám a kroutím klíčem tak dlouho, dokud se neobjeví ve dveřích Pavel.

„Co tady děláš?“

„Nemůžu otevřít zámek,“ hlesnu, „asi ho budu muset upilovat.“

„Ukaž,“ skloní se a zkouší vrtat s klíčem. „Máš pravdu,“ vstane. „Tak víš co, jdi na hodinu, která už začala, a pak s tím něco uděláme.“

Jdu a točím. Nevím, čím to je, prostě každá maličkost vyvádějící mě ze zaběhnutých kolejí, mě prostě točí a já jsem mimo.

Jdu na učebnu. Poručík, námi přezdívaný Chaotik, zde ještě není. Přichází chvíli za mnou a začíná další hodina.

Po hodině mi dává Pavel klíče.

„Děkuju,“ vyletělo ze mě a já si připadal jak před otcem.

„Příště si dávej pozor,“ řekne jen a odchází. Netváří se ani trochu namyšleně, a to se mi u něho líbí. Je na nás pes, ale chápe lidské trápení. Den probíhá bez větších změn.

20.

Ve středu po snídani odjíždíme na střelby. Kluci stopili noviny, nevím odkud, a ty postupně kolují autobusem. Nádhera, sedět v autobuse a koukat z okna na domy, na lidi, šlapající svůj osud po vyasfaltovaných chodničkách, na auta, pole, hory, louky, řeky, a hlavně na holky. Když na ně koukáš, přepadají tě myšlenky, že až jednou přijdeš do civilu, budeš se jim více věnovat. Více, nikoliv jako před vojnou.

Chceme je všichni a baví nás, koukat na pěkné postavy a nohy, prsa, vlasy, tváře. Koukáš a hodnotíš – každopádně však lituješ. Mrzí tě, že nejsi venku a zákonitě rozvíjíš v mysli, co bys doma dělal, kam chodil a co pil.

Autobus vše kolem mjí jako stín. Projíždíme ulicemi a objevují se nové obrazy, nové domy a kilometry pásů asfaltu a děvčata mizí, mizí domy a místo nich se vynořují pole, po polích lesy, po lesích pole, po polích domy a odbočka na odstavné parkoviště,

kde autobus zastavuje a otevírá dveře. Vystupujeme do mrazivého zimního dopoledne a jdeme po blátivé cestě do lesů a je nám zima, příšerná zima.

Objekt v Biliči je vidět z dálky. Vůbec to první, co vidíme, jsou antény na sloupech roztodivného tvaru. Blíže k nám je pole a na poli také stožáry a natažené dráty od jednoho stožáru ke druhému. Další, co vidíme, je bunkr. Velký, dominantní úkryt v poli a opodál dvě budovy. Staří mají pravdu. Bilič je o samotě a nikde nikdo. Představa, že jsme měli mít přijímač právě v těchto místech, není příliš vábná.

Autobus přijíždí před bránu. Čekáme a vjíždíme dovnitř. Na otáčení je málo místa. Cesta není dlouhá. Autobus se obrací a zacouvá podél domu. Před námi je budova s jídelnou (dali nám v ní čaj), za námi brána, po pravé straně hřiště a na něm ovce. Ani nechceme věřit. Ovce a jedno jehně. Vyjeveně na nás koukají tupými hlavami, myslíce asi, cože za významné hosty je to přišlo navštívit, sklánějí hlavy a žerou dál trávu. Nemáme mnoho času na rozhlížení. Radí nás do balíků a jdeme přes bránu a s polními sestupujeme do malého údolí.

Je utopené mezi stromy a budí dojem zastrčeného kouta někde na konci světa. Dělí nás na tři skupiny.

Pohledem se dá zjistit, kde se bude střílet ze samopalů, kde zakopávat, a kde navlíkat chemika. Vše je připraveno. Naše četa jde nejdříve ke střelbám. Dostáváme odborný výklad.

Myslím spíš na to, jak odsud zmizet a uvažuji, že střelby jsou ta nejlepší příležitost. Po nich se budeme zakopávat, a nakonec přijdou masky. Tímto zjištěním nejsem ani za mák nadšen. To raději ať jdou věci od nejobtížnějšího k nejjednoduššímu. Nejdou. Dostáváme deset nábojů. Slepých pochopitelně. Nabijíme je do zásobníku, strkáme do samopalu, podle předpisů zaléháme a dávku vystřelujeme do stráně. Pokud tohle dělá každá nová generace vojáků, myslím si, tak musí být celá stráž prosycena náboji. Vzápětí se rozhlížím. Nábojnice lítají prázdné kolem a se strání to nebude asi tak horké.

Střílíme všichni. Jednomu se zasekl sapík. Velitel náboj uvolnil a střílí se dál. To trvá hodinu. Po šedesátiminutové disciplíně se přesouváme do míst, kde se další četa zakopávala, zatímco my stříleli. Pokukovali jsme, jak se to dělá. Skupinka si během zakopávání musí navlíknout masky a s malou polní na zádech, se samopalem a s touto přítěží na obličejích pokračovat v hloubení jámy pro ležícího střelce. Chemik jim hází do křoví dělobuchy a pouští čmoudíka.

Třetí skupinka stojí v maskách a chemik se na nich vyžívá a pouští dýmovnice a plyny, červený, zelený a modrý a kolem třaskají dělobuchy, prostě paráda, pro náhodného diváka určitě. Pro nás to je spíše smutná demonstrace toho, co prožijeme. Zakopávání vše potvrdilo. Také jsme si nasazovali masky. Naštěstí jen na deset minut.

S velkou polní na zádech a se samopalem, který, cituji našeho kapitána: „Musí mít správný voják stále u sebe.“ A my je měli na těle, hozené přes rameno, klímbaly se nám na zádech, padaly přes hlavu (to, jak jsme se nahýbali) a my se vztekali.

Bliží se poledne, vysvitlo sluníčko a člověk je hned spokojenější. Jak málo stačí ke chvilkové spokojenosti, jak málo. Okop pro ležícího střelce máme téměř hotový. Hromada hlíny a drnů je zepředu. Uprostřed malá mezírka pro samopal, místo pro složení těla, a hlavně pořádně zamaskovat, aby nebyl viděn. Stejně je to nesmysl. V praxi to ani nejde, maskovat se na dně rokle, a přitom hned vedle jsou chatky. Být tady na Bilíči musí být veget, tedy pro staré a pro mladé také. Přišel poručík, zkontroloval kryty, oznámkoval a my se přesunuli ke třetímu a poslednímu stanovišti, a to k oblékání masek a pláštěů. Vše se vyvíjí přesně tak, jak jsme viděli před námi. Stojíme v maskách a kombinézách a oni na nás pouštějí dým. Utahuje si masky co nejvíce, což je pochopitelné a ke konci nemůžeme vydržet. Od utažených masek bolí náhle hlava a po jejich sundání třeští. S radostí shazujeme pláště a balíme.

S Bilíčem se nevidíme naposledy. Pojedeme sem na brigádu poprvé už tuto sobotu, kdy budeme vypomáhat s pracemi na bunkru, dominujícímu širokému okolí.

A znovu jedeme celičkou Prahou a koukáme po holkách. Je to lidské a vše, co je lidské, není ostudné, jak říká jeden z velikánů. Přemýšlím-li o jeho slovech, je ostudná pouze válka, a vojna – ta není přívětivá. Chci, aby cesta autobusem trvala věčně. Netrvá.

Přijíždíme do útvaru na oběd, a protože je jídlo za pár minut, je nutno sebou hodit, po obědě na pévéčku a čistit zbraně.

Je to otrava a opět vítězí slastný pocit, kdy je zbraň uložena v bezpečí zbrojního skladu a na nějaké ty střelby se může zapomenout. Ne na dlouho. Za týden, za dva máme jet na střelnici a střílet naostro.

V budově hučí jako v úlu a já hledám příhodný okamžik, kde se zašít. Nedaří se a makám až do večera a po večeri do kontroly.

Vlastně makáme všichni, protože ... ale vezmu to od začátku. K útvaru jsou přiřazeni čtyři vojáci z jiného útvaru. Jsou v přijímači a další čtyři měsíce do března a teprve potom odejdou. Jsou zde něco jako v poddůstojnické škole. Dostávají zabíračku, tak jako my.

Jednoho, který nebyl z Pavlova pokoje a nevím, kdy to začalo, ale najednou staří začali hledat.

„Kde je?“ řve výkoňák. „Tak koukněte se po něm, ne?“

Kluci se rozbíhají po chodbě, na záchod, na pokoje.

„Není tam,“ hlásí první.

„Jak to, že tam není?“

„Třeba šel do Army,“ namítne další z dobrovolníků, který ho hledal.

„Aha,“ jenomže výkoňákovi se to nechce líbit. Zvedá telefon a volá do Army.

„Není, jo? Dobře, díky.“

„Tak co?“

„Snad je někde zašitý.“

Práskne sluchátkem.

„Tak, vojáci!“ křičí znova. „Všeho necháte a ihned hledat vojína Sekecu. Někde tady musí být. Doufám, že si to nehodil.“

Staří už o tom vědí. Hledáme Sekecu. Někteří z nás jdou na výsypníky. Díváme se na pokoje a nikde nikdo.

„Nástup na televizky!“ hlásí dozorčí.

„Kde může být?“ divíme se.

„Určitě utekl,“ nesou se budovou hlasy.

„Počkej, až ho chytí, tak ho zavřou a bude na vojně ještě dýl než my.“

„Proč by ho měli zavírat?“ povídá další. „Udělá ze sebe pitomce a pustí ho, uvidíte.“

„Tak nástup na ty televizky!“ je slyšet řev a my jdeme.

„Sekeca! Vojín Sekeca!“

Dozorčí nás nahání na pévéesku. „Kdo jste ho viděl naposledy?“ stojí zachmuřeně u dveří.

My sedíme. Televize ztišena na minimum, jde jen obraz.

Jeden se přihlásil. „Ve čtvrt na osm, možná mohlo být sedm.“

„A kde?“

„Na pokoji.“

Hlásí se druhý: „Já taky na pokoji.“

„A víc nikdo?“

Mlčíme.

„Ksakra, tohleto je vážná věc!“

Nikdo nic neví. Sekeca patrně utekl, to je nám jasné.

Po pévéesce se šíří zkažky, že je vadný, prý to hraje, aby se dostal domů, nebaví ho to a chce to nahrát na hlavu. Mladý ušatý svobodník říká, že mu na pokoji povídal, aby nesesedl na posteli a jemu to hlava nebrala.

Výkoňák přemýšlí: „Kdo byl jeho nejlepší kamarád?“

Nikdo se nehlásí.

„Tak, kdo spal vedle něho? Kdo s ním aspoň trochu kamarádil?“

Konečně se někdo zvedl.

„Tak pojď se mnou!“ Vychází z pévéesky a my sedíme a čekáme. Staří jsou všichni pryč. Po dvaceti minutách se v místnosti objevuje výkoňák znova.

„Tak poslouchejte,“ v hlasu je vážný. „Kdyby se vás někdo ptal, kdy se ztratil, a jestli se prováděla kontrola, tak jim řeknete, že až do Televizních novin zde byl. Jasně?“ Je rozčilený a skoro řve.

„Jinak se z toho tady všichni posereme, protože to není žádná sranda, jestli někdo uteče. Dříve anebo později ho chytanou a půjde sedět, a jestli se zjistí, že utekl dveřmi, tak to odnese dozorčí roty, jasně?“

Kýváme hlavou na souhlas.

„Takže – přišli jsme na to, že chybí při nástupu na Televizní noviny, kdy se dělala kontrola stavů a nikdo z nás ho neviděl, že by odcházel dveřmi. Jasně?“

Znova kýváme.

Výkoňák odchází a práskne dveřmi.

Útěk vojáka je nahlášen, dva se strojí a jdou se svobodníkem prohledávat okolí, zda nenajdou stopu. Podvědomě míří ke zdi. Po deseti minutách přicházejí na rotu. V místnosti, kde končí stará zeď a začíná nová, je zabláčená tápota, jak tudy někdo lezl. Tím je to jasné. Pro nás to končí. Z kasáren vyjíždí auto k nádraží. Je možnost, že bude chtít ujet vlakem, a zrovna v tu dobu mu má vlak domů jet, a podle slov jeho nejlepšího kamaráda tak chtěl učinit.

Dnešní večer je jasný, bez obláček a noc potažená černým sametem. Kdo ví, co měl Sekeca na mysli, když hleděl nahoru na oblohu a hodinku před dobrovolným opuštěním kasáren kouřil u výsypníků, hleděl ven, na civil, do oken paneláků, tak jako hleděli jiní. On svůj záměr uskutečnil, a nejde o to, jestli je vadný nebo ne. V tu chvíli, v ten okamžik, zvítězila nad ním volnost, svoboda, a té se nemohl ubránit. Dostal vyšší rozkaz a šel, aniž věděl, co dělá a neuvědomil si v tu chvíli, anebo si ani nechtěl uvědomit, že za útěk z kasáren jsou vysoké pálky, i rok a výše, že může dostat podmínku na celou vojnu. Hrál to na hlavu.

Ve dvacet jedna hodin dvacet minut dochází na útvar zpráva: Sekeca je zadržen. Po hodině toulání zšeřelou Prahou se přihlásil na Veřejné bezpečnosti, kde příslušníkům řekl, odkud je.

Nevíme, co si od toho sliboval. Demonstrovat svou umíněnost vnitřní silou?

Prý chtěl, aby ho dopravili domů.

My nevíme, do mozku Sekeci nevidíme.

Spát šel na ošetřovnu, prý se o něj báli, že někoho zabije, než ho doktoři vyšetří.

To je první a poslední útěk za celý rok. Útěk, který ve svém jádře ani nebyl útekem, snad jen němým výkřikem nad ztracenou svobodou.

A dozvuk celého případu? Jak dopadl Sekeca?

Pustili ho domů, s hlavou mu to vyšlo, dostal odklad na dva roky a kluci se mu smáli, prý bude našim mladým dělat draka.

Během roku došla na útvar jedna z těch zpráviček, které se vynoří, na chvíli zablesknou a oživí jednotvárnou diskuzi nočního vojenského nebe, aby vzápětí pohasly a zapadly v zapomnění. Ta zpráva říkala, že Sekeca dostal modrou knížku, takže se mu to přece jenom podařilo, vyšplouchnout s vojnou. Jednomu z mála, a je nás tu dost.

Ahoj drazí rodiče,

Odepisuji na dopis a zároveň chci doplnit některá data. Napsal jsem vám ještě jeden dopis a přišel patrně po odeslání vašeho. Mimo věci bych potřeboval ještě malou lžičku, jednu propisku, dvě zubní pasty, ramínko.

Doufám, že jste doma v pořádku.

S přísahou je to stejné. Bude na Letenské pláni a mělo by vám přijít také pozvání od útvaru. Přísaha bude od devíti třiceti hodin. Jinak se potom uvidí. Když tak, ve čtrnáct hodin před kasárnama a do té doby, budeme mít v kasárnách oběd, snad to budu mít vyřízený.

Píšeš, co mi máte přivést. Prosím tě – jablka, ty buchty také rád ochutnám, česnek by mi také bodl a pak kus masa a čokoládu, může jich být více. Tady moc příležitostí ke koupi není, když je Arma skoro prázdná a vycházky nemáme. Ale to se časem poddá.

Za adresou je ještě číslo „L“ – to je přímo naše jednotka, tak tam písmeno pište, aby nedošlo k omylu. Babička mi poslala nějaké peníze, ale řekněte jí, ať mi už žádné neposílá, protože sama má málo, raději nechť věnuje pozornost sama sobě.

Vojnu jsem nepodepsal, nemusíš mít strach. A zatím slasti vojenské snáším docela obstojně. Na přísahu přijedte, když tak všichni tři, a ještě bych vás chtěl o něco požádat. Vemte s sebou pár desetikorun a dvacetikorun. Tak za dvě stě korun. Mám zde dvě kila a nemám si je kde rozměnit. Vyměním vám je.

Doufám, že to klope doma i beze mě.

Otec již dal do mého pokoje zářivku? A prkno? Odepište.

Zatím ahoj. Luboš.

Celý večer je plný vzruchu, to ale neznamená, že nepracujeme.

Maká se.

Jsem pověřen velitelem ložnice vybrat popel z kamen. Blíží se devátá hodina, a podle předpisu to znamená kamna bez popelu. Uhláky, lifrované uhlím, žárem až zčervenaly a červený, sytý a rudý žár neúprosně pokračuje kolenem trubky ke zdi. Topí se ostošest a při příchodu z chodby sotva popadneme dech, když vcházíme. Žhavý popel házím lopatkou do uhláku. Kamna jsou rozžhavena a stěží vydržím. V dosahu jednoho metru se u kamen nedá dýchat.

Já musím. Opatrně, a hlavně rychle, vybírám žhavý popel a hned – šup do uhláku. Všechno se sem nevejde. Z uhláku se čoudí.

Beru tyč a s uhlákem na tyči za hlasitého: „Pozóóóóó!!!“, vyrazím ven k výsypníkům a zde ho obracím do louže. První várka pokoj nezačoudila. Druhá už ano, protože voda z louže natekla do uhláku, na vodu přichází žhavé uhlí a na pokoji se nedá vydržet a znovu se větrá a znovu je zima.

Večerní kontrola je vysvobození. Nutně potřebuji spánek, a tak psychicky vyčerpán usínám.

21.

Středa je sychravá a počasí se horší. Je více a více zima, přechází se na zimní provoz, a my také. Nosíme kongu a brzo přibude i šála a rukavice. Dopoledne jsme na pėvėesce. Určený topič už topí. Je zdravotnická přednáška. Přichází doktor. Je suverénní, má brýle, ale nemá kantorskou povahu. Vykládá nám páté přes deváté a ani nečeká, až si poznatky zapíšeme. Píšeme si vše a je i snaha vše se naučit. Většinou zůstává jenom u snahy.

Máme přestávku.

Mám zprávu ve vojenské knížce, že budu řidič, i když jím nebudu. Můj budoucí velitel družstva jde sjednat nápravu. Bere si moji knížku. Já ale mám být radiodálnopisec.

Raduju se, že umím psát na stroji a už v duchu si představuji, jaké dosáhnu výkonnosti třídy a kolik budu mít opušťáků, o kolik hodin delší vycházky a podobné výhody– nesmysly.

V místnosti zůstali jen staří. Pokračuje volné zaměstnání a my sedíme, občas někdo něco vysvětlí, píšeme si písničku a opět je klid. Sedí tu všichni. Má přijít návštěva – major a mít přednášku.

Moravák pouští rádio. Hrají písničku.

„Podťte si zatancovat,“ ukáže na dva a vytáhne je na parket. „No tancujte,“ zahýbe zadkem.

My se smějeme.

Vytáhne další tři. Hudba křičí z reproduktoru a vojáci se kroutí a ukazují, jak tancují v civilu. Je to k smíchu. Smějeme se, a přitom si všichni přejeme, aby nás nevytáhl.

Daniela vytáhl: „Ty, podť!“

Tomu je to jedno. Hodí pár pohybů do rytmu. Písnička dohrála a místo rychle nastoupila pomalá. Tančí tu ještě jeden kluk. Chtějí si jít sednout.

„No a teraz pomalšie.“

Nechce se jim, nicméně se k sobě pomalu přibližují a drží se jak s holkou, tancují u sebe. Chvilí. Je to blbý. Trapný.

„No dobre, dobre.“

Všichni se smějí.

„Další.“

Sedají si. Do toho přichází můj starý. Podává mi knížku a stoupá si ke zdi.

Pět vojáků tancuje disko. Netančí dlouho, dvě–tři minuty a do dveří vchází jeden z velitelů čet.

Moravák vypíná rádio.

„Pojďte sem,“ odvede si vojáky bokem a volá i velitele, kteří zde jsou.

Průser. Další průser a další rozruch. Velitelé se vytácejí. Tančící pochopitelně nechtěli, říkají, že tancovali jen tak, od sebe. Pro staré nevypadá situace zrovna růžově. Opět si jednou nepostavili oko. Takhle to chodí, zábava, a jak končí.

„Ty, jo! Jak se jmenuješ?“

„Já?“ ptám se.

„Jo, ty. Udělej mi saharku, jo?“

„Co mám udělat?“

„No, něco na pití, víš?“

„Jo,“ kývu hlavou.

Něco k pití, něco k pití, namáhám se, ale co? A kde vzít flašku? Na pokoji žádná není. Vzpomněl jsem si na souseda, který jednu flašku od limonády ukrývá pod postelí u stolku. Hbitě přiskočím a беру si ji. Na umývárce ji plním vodou a dávám si záležet na tom, aby voda byla studená. Nesu ji zpět.

„Tady,“ povídám a podávám ji svobodníkovi.

Ten ji vezme, koukne na ni, upije a povídá: „Co to je, ty darebáku?“

„No, voda.“

„Voda? Ale Cipísku, to nemyslíš vážně? Ty jsi mi přinesl vodu?“

„No, já nic jiného nemám.“

„Ale to mně neříkej, kamarádi přece mají, ne? Tak něco najdeš, né?“

„Já mám, svobodníku,“ škrábne si Jarda.

„No vidíš, Cipísku, stačí se zeptat – a je to.“

Jarda přináší vitacit a sype ho do lahve. Sype trochu, přičemž větší část je na zemi.

„Ale to je málo, přidej.“

„Když já tam mám už málo.“

„To nevádí, jen přidej, koupíš si novejš a přidržuj to pořádně, tu flašku.“

V sáčku toho moc není a Jarda ho má prázdný.

„No vidíš,“ svobodník září. „Tak se mi to líbí. Pojď sem, dám ti mazáčkou pochvalu. Nastavuje ruku a mladý voják na ruku pokládá hlavu. Mazák mu začne brnkat na ucho a voják říká: „Brum, brum, brum, sloužím starým psům!“

„No vidíš, jak ti to jde. Nyní to můžeš zamést,“ vychází z pokoje.

„To jsi mi pomohl,“ povídám.

Jarda krčí rameny.

Večer se opakuje něco podobného. Přece jen si staří myslí, v určitém smyslu, že do basy nepůjdou a v rádiu letí nová písnička od Petera Nagye „Láska je tu s nami, podme s ňou“ a vypadá na nový šlágr. Píseň má fantastické doby na bubnování bum, bum, prásk, bum, bum, prásk a nás staří večer nahánějí na chodbu ke skříňkám a řvou, ať zpíváme.

„Vojáci, a všichni pořádně a rychle! Jedu!“ křičí někdo ze starých.

Rádio je dáno na chodbu, na dozorčí stůl, naplno puštěné, jedno oko k jednomu oknu, druhé oko k druhému a třetí dolů ke dveřím.

Staří stojí a řvou a bum, bum, prásk, noha, noha, ruka – plné tlesknutí dlaně.

Tleskáme rukama a nohama do skříňky a řveme slova písně „Láska je tu s nami.“

Budova je naladěna na jednotnou frekvenci, ostře prorážející tmu a duní patro, duní okno, dveře, řvou vojáci a řve rádio a chodba je plná hluku.

*Kadekto súťaží o rýchlejší úder
Zbitý a bez lásky ťažko niekto zmúdreľ
Povoľte myšlienky zovreté do pastí*

*Láska je tu s vami, buďte s ňou
Láska je tu s nami, buďme s ňou
Láska je tu s vami, buďte s ňou
Chce se nás dotknúť*

*Kadekto hovorí, je to zlé a vie čím
Láska však vraví, že niet sa z čoho liečiť
Povoľte myšlienky zovreté do pastí*

*Láska je tu s vami buďte s ňou
Láska je tu s nami, buďme s ňou
Láska je tu s vami, buďte s ňou
Chce se nás dotknúť*

*Ved' láska nenosí nikdy žiaden nápis
rozdá sa pre všetkých s tým sa darmo trápiš
povoľte myšlienky zovreté do pastí.*

*Láska je tu s vami buďte s ňou
Láska je tu s nami, buďme s ňou
Láska je tu s vámi, buďte s ňou
Chce se nás dotknout'*

*Bum. Bum. Prásk.
Bum. Bum. Prásk.*

Jeden z nápadů starých, co jim vyšel. Největší lotr v přijímači neměl ani jeden škraloup a můj starý se jednou nachomejtl u šikanu a dostal podmínku. V podmínce chodil do služeb jako dozorčí, ale to jen díky tomu, že měl na pévéesce nejvyšší hodnost desátníka, ovšem chodit do služeb v podmínce není nejlepší, to jsme poznali dále sami na sobě.

Kouzlo služeb i vystřízlivění.

Dnes se nám o službách nezdá a nemáme na službu ani pomyšlení.

Vlk šel na vycházku, zase jednou, a pravidelně se vracel ožralý. Tak je tomu i dnes. Úderem desáté hodiny, kdy na rotě má být bohovský klid, přichází on. Slyšíme ho přes dveře na chodbě. Řve tam, patrně na pomocníka. Netrvá dlouho a je i u nás.

„Spíte?“ řve.

„Tak spíte?“

Někdo se ozval: „Ne!“

„NE? Tak vy nespíte? Důvod, že nespíte? Je po večerce, né?“

Sotva se motá. Jde do uličky a lítají skříňky. Dělá z nich bratislavské hrady, nožičkami je staví nahoru.

„Tak si ty skříňky srovnajte!“ křičí velitel ložnice zachumlaný do spacáku.

Vyskakujeme z postelí a skříňky rovnáme. Netrvá dlouho a letí znovu. Mezitím je na jiném pokoji a skříňky lítají opět.

Na pokojích se vytváří dobrá parta a je nám trochu líto, že se po jednom měsíci společného žití rozejdeme na rotu po celém útvaru. Bohužel to jinak nejde. Jsme velká parta, a o vojenském kolektivu se hodně píše. O tom, jak dobrý kolektiv jednotlivce povznese, horší potopí, vyloučí ze svého středu, a tak podobně. Náš kolektiv se nestačil stmelit. Trvá to déle, podle mě, nežli se kolektiv dá dohromady, ale nutnost makat, bok po boku vykonávat práci a společně trpět, nás ohromně sblízuje a překonává časovou bariéru úzkosti, což je jinak vždy lepší. My to máme horší. Staří se znají a my se teprve stmelujeme. Není tudíž divu, že zpráva o Vlkově chování a vyhazování skříňek na cizích pokojích, zatímco na vlastním si udržuje pořádek, nás

točí. Nedělá to sám a nám stejně nezbyvá než držet hubu. Probíhá soutěž v čistotě na pokojích a vítězové mají jít za odměnu na koncert.

Budeme mít smůlu. Podle výsledků je vidět – budeme druzí.

Točí nás to, ale řekněte, co můžeme dělat? Staří hodnotí každý papírek na zemi, nenatažené prostěradlo anebo spacák, co není srovnaný a postih je zřejmý, a to body dolů. Jednotlivec za to nemůže. Za to může celá rota, pokud nedovede udržet pořádek předtím udělaný. S tím se nedá nic dělat.

V duchu to člověka štve, musíme vydržet. Vlk řádí do dvanácti a teprve dnes jdeme spát. Dnes, a to mají být střelby.

Opravdu mě zajímá, kolik nastřílím. Kulomet budu držet poprvé v ruce a studenou stravu, co máme dostat na celý den, mnohdy nelze jíst. Vyhládne nám a promrzne. Nezbyvá, nežli vydržet a říkat si: „Příští týden v sobotu je přísaha.“ Blíží se rychle a titul Starší ptáci z přijímače jistě není k zahození.

Na snění o civilu mi nezbyvá čas. Budí mě známé: „Budičééééé!“

22.

Cesta se klikatí lesem. Není až tak moc dlouhá, jak se na první pohled zdá, a my jsme rádi, když se před námi objevuje budova a přírodní přeliv zeminy. Stojíme. Jsme na místě. Nejde se nám zrovna příjemně. Na zádech velkou polní, přes rameno masku, za opaskem sumku – prázdnou, bodák a sapík přes záda. Kromě toho, že se dostáváme k samotnému střelení, máme zkoušení masek a běh s nimi v délce dvacet metrů po cestě zpět a obratem na místo, odkud startujeme. Není to jednoduché.

Já mám brýle se značnými dioptriemi, takže v masce nevidím téměř nic. Mlhavo. Postavy se přede mnou míhají a já běžím poslední.

Zpocení jsme všichni. Zpocení, naslintáno do masek a propocené košile. Chvilé na vydýchání spojená se zimním chladem není též zrovna moc příjemná. Konečně se dočkáme a jdeme střílet. Staví nás do řady po pěti a četa postává kousek za místem, odkud první četa střílí do terčů a poté do figurín.

Jeden měl obzvláště štěstí. Dřevěná podložka, kde se leží, je umístěna pět metrů od druhé dřevěné podložky. Jsou to de facto kmeny, aby střely nešly moc vysoko. Staří nám vyprávějí o jednom z nich, Bršla se jmenuje. Byl u střeleb, mířil a trefil vždy jenom prkno. Tím nejspodnějším se prostřílel, takže proto visí jenom na kousku. Dnes se to také jednomu stane a sklízí všeobecný posměch. Není se čemu divit. Střely odštípují třísky z klády. Musí to být pěkné pecky, z necelých pěti metrů.

Dřevo slouží k ochraně před vysokými zbloudilci.

Poručík Chaotik se čtyřmi členy svého sboru zaujal pozice podél střelnice, po svazích odvrácených od střelby a po odstřílení se vracejí zdraví na základnu. My střílíme po pěti na terč a po odstřílení i na figurínu.

Zaléháme na pokyn, nabíjíme na pokyn, střílíme na pokyn a na pokyn běžíme k terčům, abychom už nikoliv na pokyn zjistili, kolik kdo nastřílel. Nic moc.

Zjišťuji svou střízlivou představu o střelbě a očima hledám zásahy na kraji terče. Tady šestka, druhá, jedna sedmička a zbytek úplně mimo.

A poklusem zpět, protože terče jsou dobrých pár metrů vpředu.

Střílení na figuríny je lepší. Jsou tři dávky a jedna mi jde dolů. Klaní se jako královna přemožitelům, mrška, a za okamžik je znova nahofe, nemá dost. Řadíme se do pětistupu a odcházíme najednou. Za zásypem je vybaleno občerstvení. Chci říci studený oběd – hermelín a přesnídávka. Chleba je rozkrájen na spravedlivé kousky podle toho, kdo jak stíhá se ke chlebu přimotat. Hlad ovšem zažehnán není. Kručí nám v břichách po celý dlouhý den, i pak v kasárnách.

Je zima. Spadla první jinovatka, možná i druhá a oblečení nás nezahřívá.

Myslím, že všichni uvítali okamžik, kdy mohli sednout do autobusu a jet zpět do kasáren. V autobuse je přece jenom tepleji a teplo je základ. Koukám z okna. Cesta se míhá před očima, ukolébává člověka k monotónnímu pokyvování hlavou. K jednotvárnému hukotu motoru běžícímu naplno se přidává i spánek. Více než polovina pochrupává, nicméně pohled z okna je nade vše.

... Možná, až tudy jednou pojedu a krajina se mi bude zdát známá, až budu uvažovat, jestli jsem tady někdy nebyl anebo tudy nejel a budu se přesvědčovat, že to opravdu nebylo, anebo bylo, kdo ví, až budu uvažovat, jestli si mozek pamatuje i jiné informace z jiné doby, pak si možná vzpomenu na vojnu. Možná. I když, domnívám se, že to nebude tento případ.

Na vojnu se nedá zapomenout, ať sedí člověk v autobuse, nebo na strážní hlídce nebo někde jinde. Jsem na vojně, jsem zelený a pamatuji si. Doteď jsem rozlišoval dobu, než jsem ukončil školu, než jsem se vyučil, než jsem začal vydělávat peníze. Nyní za tím vším bude Čínská zeď a já budu říkat: „To bylo před vojnou, to bylo po vojně.“ To bylo po vojně! Až uplyne ohromný milión dní, snad si to přece jenom jednou řeknu, kdo ví, kdo ví ...

Krajina za oknem je rozmazaná. Vjíždíme do tmavšího úseku. Připomíná zrnící obrazovku. Blik. Obraz je opět čistý. S utíkajícími kilometry je vzdálenost kratší a kratší. Poznávám Prahu, poznávám ulice, kasárna a klid bude až po večerce. Doba, kdy může člověk zapnout myšlení na plně obrátky a uvažovat, co bude dnes a co zítra. Je pátek. Je víkend, ale to je jedno, na vojně jsou všechny dny pracovní. To říkám pro toho, kdo to ještě neví.

23.

V neděli nám slíbili staří náročnou večerní prohlídku. Nemůže být uskutečněná, protože na rotu přichází jeden z poručíků a odchází přímo do kanceláře.

„Tak čtete jména,“ povídá Stanovi výkoňák. Ten něco přečte, na zbytek se vykašle, není to zapotřebí. Náhle přiběhne oko ode dveří a povídá „Někdo sem jde. Nějaký voják.“

„Cože? A kto?“

„Nevím.“

„No ty si ale ...“

„Opravdu nevím.“

„Zaraď sa!“

Zařazuje se. Stojíme u skříňky. Ještě nedávno tu nebylo k hnutí. Pak to někoho napadlo a odstranil část skříňek z jedné strany a dal je do místnosti uvolněné při odchodu budoucích péšeškářů. Volněji se oblékáme a je více místa.

„Pošťák, ty ...“ tiše povídá Stano, něco se mu nezdá.

Pošťák jde nahoru a poplašený pomocník, mladý, mu dává hlášení.

„Dobře, dobře,“ odpovídá pošťák. „Kde máte dozorčího?“

„Je asi ... na záchodě.“

„Tak mi ho zavolejte.“

Pomocník nahlíží na záchod, a to už někdo starému řekl, že přišel pošťák a starý vylezl z pokoje.

„Jak to, že nejste u stolku, dozorčí?“ Na vojákovi z povolání je vidět, že pil. Očka se mu lesknou a sliní si jazykem rty.

„No, co? Byl jsem na pokoji.“

„Tohle si odskáčete, nevíte, že máte být u stolku?“

„Blbec jeden,“ myslí si starý.

„Ale,“ mávne rukou a jde zas na pokoj.

„Soudruhu desátníku, udělejte ještě jednu večerní kontrolu.“

„Večerná kontrola už bola provedena.“

„To mě nezajímá. Udělejte ještě jednu, o co vás žádám.“

„Večerná kontrola bola provedena a žádná ďalšia už nebude.“

„Jak to, že neposloucháte vyšší šarži?“

Stano se obrátil a jde uličkou ke kanclu, kde sedí poručík.

„Ja sa nenecham jebat od nejakého zapíčeného pošťáka.“

„Co jste říkal, soudruhu desátníku?“

Otevírají se dveře a je slyšet hlasitý protest. Ve dveřích se objevuje postava poručíka. Vycházejí oba.

„No tak,“ povídá poručík, „co se tady děje?“

„Nechce mě poslechnout,“ mumlá pošťák.

„Večerná kontrola už bola provedena,“ povídá opět Stano.

„Pojď ke mně!“ říká poručík rotnému. Ten nereaguje, a až při lehkém sevření ruky se neochotně, nechápavě podvoluje a oba mizí v kanceláři.

„Pošťák vypíčený,“ nadává Stano a s nenávisťou kouká za zavírající se klikou kanclu.

„Vidíte, vojáci? Taký vyjebaný pošťák, o rok mladší než vy. Za chvíli vám bude robít pakáreň. Ešte poznáte, čo to je za pakáreň!“

„Je o rok mladší než my,“ nese se šeptem po chodbě.

„Rozchod na pokoje!“

Rozcházíme se.

Voda opět neteče. Prý ji přes víkend zapojí. Věřit se jim nedá.

Ráno mě sužuje žízeň.

Voda neteče, nekape, ranní hrníček čaje je vypit, a přesto je hrdlo stažené. Umývárka je velká. Na každé straně čtyři umyvadla a nad nimi visí bojler.

„Nemáš co dělat?“ zastavuje mě dozorčí na chodbě. Je před polednem a já si potřeboval vzít tužku a poté se zašít. U stolku je pomocník. Dozorčí zachází do kanclu. Lezu na umývárku. Ráno jsem se neholil a se strojkem v kapse uvažuji přeholiti si tvář. Zrcadla jsou dvě, na každé straně jedno. Jdu k tomu u bojleru. Podlaha je mokrá a klouže to. Nevím, přesně neřeknu, jak jsem přišel na to, otevřít kohoutek na trubce u bojleru. Fakt je, že z něho potůčkem cvrlikala voda. Napil jsem se do sytosti. Možná to, co tady teče, spíše kape, je odkudsi ... kdoví odkud. Díky za každou kapku.

Na Tesko se málokdo odváží. Staří si nás ořukávají a setkání to nebývají zrovna příjemná. Pokud člověku nescházejí základní potraviny, je spokojen, pokud scházejí a potřebuje je, zpravidla strádá. Tento víkend mi v mysli neutkvěl. Události dostávají všední spád. V neděli je studená večere a na dost vojáků se nedostane jídlo, a to zásluhou především výkoňáka a ostatních velitelů. Výkoňák zabral tatranky.

V neděli u něho v kanclu píšu plán na týden, shodou náhod na stroji přiřazeném ke zdi. Vešel dovnitř jeden velitel, patrně měl zrovna chuť, vytáhl si dvě tatranky a jednu mi dal.

Takhle jsem zbušil do hlavy pět tatranek, o které jsem okradl zloděje.

24.

V pondělí je na programu jen a jen pořadové pochodování. Šlapeme sem tam, sem tam, po vyasfaltovaném hřišti a bolí nás nohy. V úterý máme jet na zkoušku pochodování na letiště, na Kbely. Pojedeme všichni. Z nás vojinů udělali úhledný balík a zhruba čtrnáct nás zbylo, co jsme navíc. Jinými slovy, nás čtrnáct je Ruzyňský výběr nejschopnějších nevojáků z celého příjimače, ať už se jedná o pochodování anebo zjev.

Mohu být hrdý, jsem mezi nimi, ovšem nikterak nadšen touto skutečností nejsem. Já – a nebudu na přísaze. Je mi do breku. Vzpomínám na dopis rodičů, ve kterém maminka píše, jak se těší, až budu pochodovat a já v balíku nebudu.

Kluci pochodují se samopaly v balíku a my o dva tři kroky před nimi. Zdá se nám, že jsme od nich určitým způsobem odděleni, ochuzeni a do řeči nám není.

25.

... Přišlo to tak náhle. Jako blesk z čistého nebe, kde se nic nemůže zkazit, kde nic nemůže být zkaženo a pošpiněno. Přišlo to v hodině velkého vzruchu a napjatého čekání tolik dlouhého, kolik v sobě nese samotná dvouletá služba. Přišlo to, a nemělo to přijít. Jenomže, kdyby to přišlo déle, bolelo by to stejně a možná i víc, a takhle je to tu, a člověk se s tím musí vypořádat.

Zmatené pohledy, těkající ruce a na dopise se známkou z domova, na zadní obálce napsaná tiskací písmenka PROMIŇ.

Oko se zamžilo, ruka ztratila pevný stisk a v duši se něco přetrhlo. Tak i ty, stále ti to nedochází. Proč? Pro dva roky života? Pro vzdálenost, co je mezi námi? Vždyť jsme si rozuměli, né? Anebo nerozuměli? Kdo to byl? Byl někdo blíž? Zradilas. Ale mám to brát jako zradu? Vždyť, co když se po vojně dáme dohromady. Blbost! Ty to víš, že to je blbost, ale proč tak brzo? Necelé tři týdny? Je mi špatně. Najednou je mi slabo a hnusně.

Otevřený dopis je pouze vytržení díky z rány a krev teče proudem, ukapává po mnoha drobných kapičkách a v malých a delších pomlčkách signalizuje S.O.S. lásce. Volání o pomoc bez udání kódu a souřadnic. Bez těchto dvou údajů, kdy ani ta nejrychlejší pomoc nemůže přijít, protože neví, kam má jít a koho má volat. Je konec ...

26.

V úterý je přistaven autobus a my nasedáme, bereme s sebou studený oběd a vyrážíme. Smůla, oběd je v druhém autobuse a oni si rozebrali chleba, zatímco my čekali na jídlo, takže než stačíme vystoupit, je strava pryč. Kluci se paktují do balíku. Mají smůlu. Venku je zima a Ruzyňský výběr sedí s Chaotikem v autobuse a čeká. Chleba nemáme a rybičky a konzervu samotnou jíst nechceme. Řešení je jednoduché. Bereme chleba těm, kteří si ukradli větší kus a s plným žaludkem se nám lépe beseduje.

Musím se smát. Sice pochodovat nebudu, to je pravda, zas na druhé straně jsme v teple a oni mrznou, pochodují a odzdravují, do poslechu jim hraje dechovka, mají hrdou tvář, a přitom je to komedie. My sedíme v autobuse a je nám teplo. Zdály se slyšet pouze slyšitelný šepot. Autobus stojí v koloně vozidel. Mimo autobusů zde stojí

nákladáky, vejtrasky a jeden vrtulník. Ten k nám však nepatří. Autobusy jsou zde pouze dva. Nezávidíme klukům, že musí sedět na korbě. Jiná vozidla a také jiné pušky. Někteří mají dlouhé pažby, neskladné, jiní řemínek od brigády pod bradou, utáhnutý do kůže. My sedíme v autobusu a je nám teplo.

Čas plyne a nám je příjemně. Autobus hřeje a řidič natúroval motor, znovu je teplo. Chaotik sedí ve vedlejší autobuse. Hodinky ukazují hodinu a tři čtvrtě pryč a oni stále blbnou. Před námi je široká pláň. Jestliže chceme vidět pochodující, musíme zalézt až na konec autobusu. Vozidla stojí v řadě. Daleko vpředu je tribuna. Vojáci pochodují kolem, odzdravují, řadí se do balíků a opět pochodují zpět. Proces vzbuzuje dojem přesýpacích hodin. Z jedné strany na druhou a otočit, vzhůru nohama, písek můžeme přesýpat znovu, z druhé strany, první na první, druhou na druhou.

Z protějšího autobusu je vidět vstávat Chaotika. Řidič mu otevírá dveře.

„Viete čo? Rozhodol som sa, poďte za mnou a podíváme sa na ne.“

„I se samopaly?“

„Nie, pušky tu nechte.“

Necháváme v autobuse pušky a jdeme zelenou trávou přímo k tribuně. Kolem stojí několik starých, většinou vojáci z aut. Zhruba v polovině vzdálenosti od tribuny hudba dohrává.

„Hm...“ Chaotik udělal typický škleb. „Asi bude koniec.“

Jdeme však stále. Hudba dohrála.

„Tak poďte, je koniec.“ Obrací se a my za ním.

Za zády máme oddíly řadící se k odchodu do aut a autobusů. Jdu poslední, ještě s jedním a šileně se řehtám. Dusíme se smíchy. To zas Chaotik pěkně vymyslel. Nasedáme zpět do autobusů. Kluci vzápětí přicházejí za náma, třou si ruce a tváře. Je jim zima. Hrnou se do dveří až vytvářejí zácpu. U ostatních útvarů je to podobné. Vyjíždíme mezi prvními a letiště nám mizí z dohledu. Do útvaru přijíždíme příjemně naladěni. Zkouška dopadá obstojně. Vcelku se dá říci, stiháme. Jde jen o to, jaké to bude na přísaze. Náš útvar se prý pokaždé umísťuje mezi prvními čtyřmi ze všech útvarů pochodujících na Letenské pláni, a zde bude i naše přísaha. Původně prosakovaly zprávy o Staroměstském náměstí, ale je v přestavbě, a proto Letenská pláň. Mrzí mě, že nedostáváme vycházky. Tak dlouho být zavřený na jednom místě, tak dlouho, a znát jen cestu z roty do jídelny a z jídelny na rotu. Maximálně pochodujeme za starý prapor, a to vždy v pondělí, nebo i v pátek, ani nevím, kdy je praporeční nástup a my zde nesmíme chybět.

Připadá mi to komické, neboť z rot zde stojí pouze pár lidí. Jeden balík, a to kolem šesti osob. Jedna šest, druhá sedm, třetí čtyři a je kompletní prapor. A nám do přijímače už kdosi poslal vzkaz, že se na nás naši staří z druhé roty těší, až přijdeme

na roty, a že se z toho posereme. Nezbyvá nežli uvažovat, jak moc jsou slova pravdivá.

Rodiče píší, o přísaze přijedou a já se těším. Na rodiče i na chvilkovou svobodu s trochou smutku na srdci, i s tichým vzdychem, protože nebudu na přísaze, nebudu s klukama, budu sedět někde bokem, v autobuse, nebo stát mezi lidmi a třást se, abych neviděl rodiče, aby mi otec něco neřekl, a vůbec, abych měl přísahu za sebou. Je mi smutno a rád si přečtu dopis od mámy, v němž píše ... *už to Luboš nemáš za moc, už jenom dvacet tři měsíců, jednu čtyřicetadvacítku máš za sebou ...* – Už to nemáš za moc. Ta slova mi utkvěla v paměti a já si je budu připomínat ve chvílích, kdy už to nemám za moc a číslo klesá pod pět set, pod tři sta, pod sto.

Blíží se konec týdne, blíží se přísaha. Týden dospívá k pátku.

27.

Je pátek. A zítra je sobota, zítra jedeme na přísahu. Na slavnostní přísahu. Na přísahu, od které budu voják. Teprve po přísaze mi to všechno začne.

Přijedeme na roty, uvědomuji si, a celý svět kolem mě se zatočí a já přijdu do druhé etapy vojny. Už nebudu úplně nejmladší, nejvypčenější pták. Až budu mít těch pár dnů za sebou a přijdu zpět do jiné společnosti, potom se uvidí. Nyní přemýšlím o tom, jak se po měsíci setkám s rodiči a se sestrou a po dlouhé době uvidím konečně známé a přívětivé tváře. Je pátek večer. Zapomněl jsem se podívat na oblohu, jestli na hvězdném nebi září má hvězda ... ale myslím, že je to zbytečné. Jestli září, pocítuji hned teď, teď, teď – kdy mám klid, kdy mé duševní blaho vítězí nad psychickým rozpoložením, a já cítím, že vítězím sám nad sebou. Nebe je možná pokryto mraky. Dnes nemám čas hledět na oblohu. Zítra je přísaha, v neděli volný den a v pondělí se rozcházíme na roty. Kolektiv se znovu rozpadne, tentokrát na skupinky, které spolu zbylých dvacet tři měsíců mají žít, společně trpět, snášet stesk i radost, pocity i dojmy. Uvidím, jaké to bude.

Nespím lehce. Do hlavy mi přeskakují myšlenky a já se musím jimi zabývat, musím je řešit. Jsou jako nevyřízené stížnosti kupící se na jedné straně stolu a já je musím vzít, prostudovat a položit na stranu druhou. Nevýhodou je, že na mnoho otázek nedostávám odpověď hned a na některé ji dostanu buhví kdy, za rok, za dva, ale já si nemohu dovolit uvažovat o civilu. Civilní myšlenka proskočí a musí zmizet. Není pro ni místo. Je jako v cizím hradu, kde bloudí a zmateně tápe, hledá světlo.

Zítra je přísaha. Kluci žehlí kalhoty, přišívají knoflíky. V devět hodin bychom měli být na místě, v půl desáté to začne.

Jednou už jsme na Letenské pláni byli na zkoušku a dvakrát si ji prošli.

S malou skupinkou stojím vedle. Chaotik nás tentokrát vede. Bokem je rozložený cirkus, manéž, kde provádějí prvky svých dovedností artisté a jiní. Kupujeme si

zmrzlinu. První na vojně. Je vodová. Všechno, co je první, nestojí za nic. Ten den svítilo slunce, ještě to šlo.

28.

Přísaha je tu! Ráno se probouzíme. Rozcvička není, pouze se narychlo ustrojíme a děláme rajóny. Do autobusu nasedáme všichni, i ti co nebudou na přísaze přímými účastníky. Mezi nimi jsem pochopitelně i já. Autobus je plný. Pár nás stojí v uličce. Autobus vyjíždí a ve městě se potýká s hustou dopravou. Projíždí ulicemi, kde regulovčik co chvíli ukazuje směr jízdy, a to už jsme kousek od Letenské pláně. Cirkus tu není. Velké prostranství kolem tribuny je obeháno provazem a provaz drží – kdo jiný než vojáci. Kluci napochodovali z boku. Všichni budou pochodovat tam a zpět. Nás šoupli až úplně dozadu a rozmístili po pěti metrech. Držíme provaz. Před námi jsou vystavena vojenská vozidla a jeden vrtulník, takže pořádně nevidíme na vojáky. Následuje obvyklá paráda a útvary pochodují na svá předem vytyčená stanoviště. Je zima a ani klukům nezávidím.

Hraje hudba, oddíly pochodují. Hudba přestává hrát, je ticho.

Mluví oficiálové, předseda a já nevím, kdo ještě.

Celý proces slavnostní přísahy netrvá dlouho. Kluci stojí, brady vzhůru, vypnutí jako svíčky, co si asi myslí?

„Tak přísaháme!!!“ zazní hromadně nad městem a já si slova přísahy mohu říci tak akorát pro sebe. Mumlám je vzadu s provazem v ruce oddělený od kamarádů a davu zvědavě shlížejícího na své syny, bratry, otce, manžele i děduly.

Stojím vzadu. Na mě nepohlíží nikdo, a přesto jsem voják, začátečník, skládám přísahu. Rozdíl je pouze v tom, že já ji skládám s provazem v ruce, kdežto oni se samopalem. Na významu slov: „Tak přísahám,“ tato okolnost neubrala.

Znovu hlaholí muzika, těžko po létech říci, který šlágr tenkrát hráli. Oddíly odcházejí, my s nimi k autobusu. Vojáků je všude dost. Matku nevidím. Později říká, že byla na tribuně a mohla si oči vykoukat. Mě neviděla. Není se co divit, když jsem tam nebyl. Sedíme v autobuse. Rodiče jednoho vojáka mu podávají štrůdl. Je dobrý. Mizí dříve, nežli stačí říci švec a je ho málo. Naštěstí tu jsou další rodiče a výsledek je, že do kasína jedeme částečně nasyceni. Máme slavnostní oběd. Staří říkali, bude řízek s bramborovým salátem, a je maso a rýže.

Odpoledne v půl druhé mi hlásí dévěťák návštěvu. Pár kluků na bráně už je. Jdu a cestou nevím, jestli se smát anebo brečet. Vidím rodiče, jsem rád, šťasten, ale na zádech cítím divnou tíhu.

Odpoledne jdu na vycházku. Jenom si uložím věci. Na chodbě se musím pochopitelně rozdělit. Tenhle chce tohle, támhleten jablko a další kus buchty. Dělim, co mám a jdu z kasáren.

První vycházka.

Slastně lapám vzduch a kráčím po boku mamky, ta nejvíce září. Je hrdá, na vojáka. Skoro se jí nedivím. Pro mě to moc velká hrdost není. Klidně ji oželím, jen když budu doma, ale to si počkám. Hodně dlouho. Jdeme na Šárku. Je pěkná, podzimní příroda, klid a nikdo sem nechodí, člověk může rozjímát s rodiči o čemkoli. Matka má foťák. Fotím se s rodiči a vyměňujeme si názory. Otec se směje.

Co mám povídat?

Sám vojnu prožil a ví, co a jak dělat a mě velká část toho čeká. Vlastně všechno. Jdeme podél přehradní nádrže Džbán. Odpovídám na otázky. Mezi stromy je mi lépe. Vcházíme do ulic. Jedeme tramvají na Václavák a procházíme zšeřelými ulicemi kolem neonově zářících výkladních skříní. Svítí z nich množství zboží. S rodiči jsem do osmi hodin. Jedou domů. Zítřka už nepřijedou. Jdu do hospůdky na pivo a vracím se včas na útvar. Jsem vyjukaný, vyděšený z tolika zelených lidí kolem. Málem jsem pozdravil základáka a neustále jsem měl strach, jestli mě nesbalí hlídka. Nestalo se tak.

29.

Dnes je v přijímači veselo. Kluci propašovali přes bránu alkohol, lépe řečeno, vše bylo dohodnuto a staří do jednoho chlastaj. Všude je křik. Dozorčího má můj budoucí starý, a ani se mu nedivím, že má boby. Přichází výzva z rot, abychom na každou rotu poslali krabici s jídlem. Jídla je všude dost, a tak jsou krabice rychle plněny dorty, štrůdly, buchtami, bonbony, zákusky, jablky i řízek tu a tam je vidět. Dneska večer máme od starých pokoj. Je to první volnější den v přijímači.

Zítřejší den je volný též, ale už to není ono. Druhý den jde na vycházku zase skoro celý přijímač. Já nejdu. Netáhne mě to ven. Ani nevím, proč jsem tenkrát nešel, prostě jsem na jednotce. Je klid, mám minuty pro sebe. Včera večer, pokud považuju neděli za dnešní den, stáli kluci frontu před kanclem, kde si je bral výkoňák jednoho po druhém k sobě a ptal se jich, proč chtějí jít na vycházku, a jestli musí a všelijaké sarapatičky kolem dokola. Pustit je však musel.

Kluci ven šli – všichni, co chtěli. Závěr neděle stál pochopitelně zase za hovno. Chlastalo se a řvalo do noci a já pocítil onu příslovečnou slast, že už jdu pryč, do jiné společnosti.

Na rotách to budete mít horší, zamýšlel jsem se nad vysloveným výrokem a staří z druhé roty prý dostávali největší dusbu. Budeme ji dostávat také? Kdo ví.

Nemohu ovšem brečet nad tím, že končí jedno období mého života, sice krátké, neboť co znamená měsíc v délce lidského života? Nepatrný zlomek. Pokud vezmeme průměrný věk sedesátí let, tak je to, teď moment, je to jedna sedmsetdvacetina. Za tuto

dobu jsem psychicky velmi zesílil. Dokud člověku nikdo nedokáže, co v něm je, nevěří tomu. Teprve ve chvíli, kdy to pozná sám, až se sobě diví a nepoznává se. Přijímač je za náma. Nebyla to lehká doba, nicméně my to vydrželi. Věříme tomu, že na jiných útvarech jsou na tom bažanti hůře. Náš útvar ještě jde. Neděle je bouřlivá jako oslava Nového roku. Slaví většinou staří a ti, co rádi bumbají. V pondělí jdeme na rotu a teprve na rotách dostaneme správný výcvik.

30.

Pondělní ráno je typické opakujícím se stereotypem, ovšem po nástupu jdou někteří z nás na rotu. Řidiči zůstávají. Budou tu mít kurs. Po mně a mých sousedech, budoucích spolupracovnících za chvil zlych i dobrých se žádá, abychom si vyklidili skříně a přenesli věci na budoucí rotu.

Dostávám bidlo nad desátníkem Jirkou Purem, svým, jak už bylo řečeno, starým.

Tesko, tento poschodový, dřevěný, nově postavený baráček, je navrhuto pro tři rotu. Dole je druhá a první rota, nahoře rota třetí. Vchod zhruba uprostřed budovy a přímo naproti dveřím schody nahoru, na třetí rotu. Vlevo je chodba a zde začíná rajón druhé rotu. Po levé a pravé straně tři a tři pokoje a vzadu pévéeska. První pokoj zleva je kancl výkoňáka, první zprava velitele rotu. Zbytek jsou pokoje, ve vlastní dřevěné části. Uprostřed Teska je jádro z cihel a v něm, ještě, než se přijde na dřevěnou chodbu, je místnost na čištění obuvi a sklad po levé straně, po pravé samostatný záchod a hned vedle společné dveře do umývárny po levé straně a do záchodů po pravé straně.

Moc hezký.

Vpravo je první rota. Zde je situace obdobná. Po levé straně kancl velitele rotu a hned za ním výkonného praporčíka, dále pokoje, po pravé straně kancl výkonných praporčíků, pak ještě jeden kancl, sklad a pokoje, tuším, že dva. První rota má víc lidí. Nahoře v prvním patře je hned u dozorčího stolku zbroják, dole též, vlevo místnosti pro vojáky a poslední místnost vpravo, kancl praporčíků, vpravo pévéeska a na druhé straně, ještě ve zděné výstavbě, záchody a umývárka po pravé straně a učebna (která je zde zařízena až později).

Na obou stranách chodby jsou kancly a sklad výkoňáka třetí rotu a náš sklad.

Toť souhrnný pohled na Tesko, který si utvoříme až později.

Pro mě, ve chvíli, kdy se sem dostanu, je podstatné to, že je zde teplo, pojízdna kotelna stojí hned za Teskem a vytápí barák, a vypadá to tu úplně jinak než tam nahoře. Budeme se častěji sprchovat, a už to je pozitivní novinka. Stěhujeme se a na rotě rovnáme a přerovnááme. Rota je takřka prázdná, a to nás mate. Kde jsou ti staří a urputní mazáci? Nenechávají na sebe dlouho čekat ...

II. díl – ZOBÁCI